

ПОРУКА ИСЛАМА

رسالة الإسلام باللغة الصربية

Абд Ер-Рахман ибн Абд Ел-Керим Еш-Шиха

د. عبد الرحمن بن عبد الكريم الشيخة

Превод:

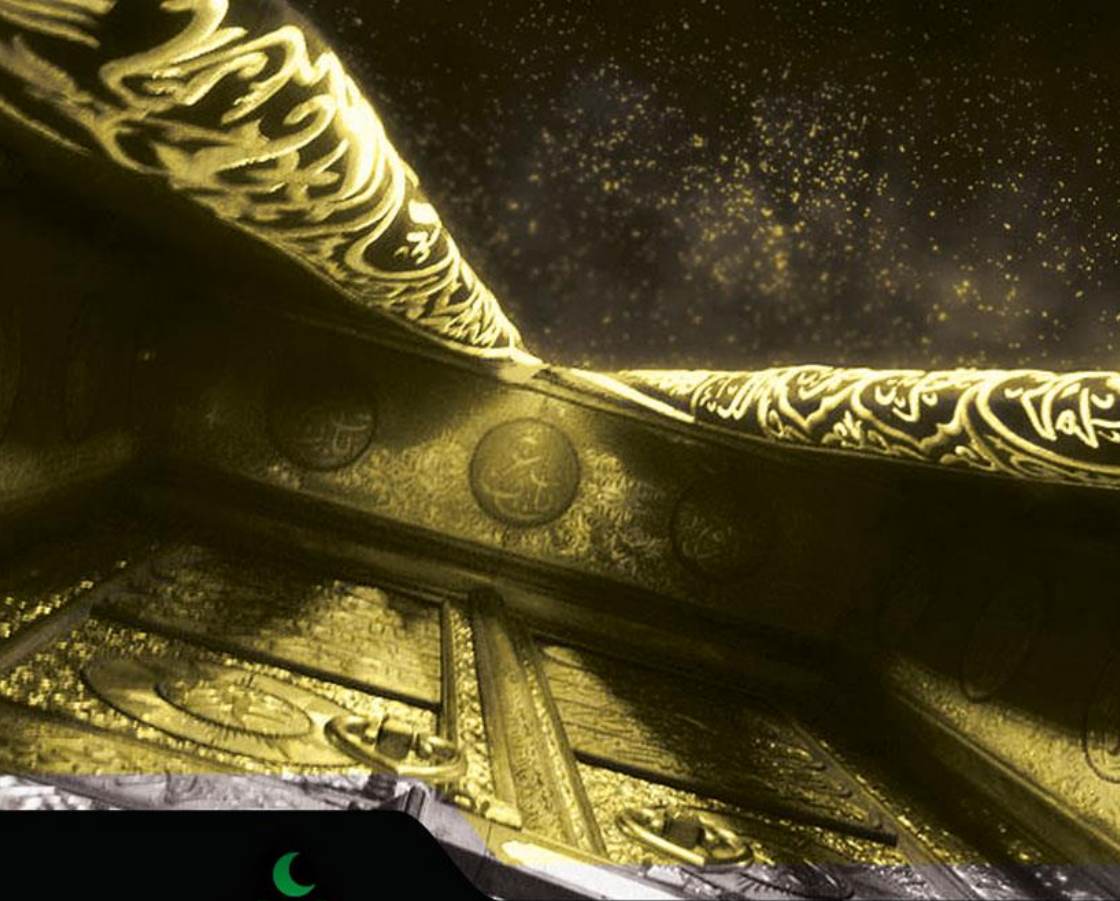
EUROPEAN ISLAMIC RESEARCH CENTER (EIRC)

المركز الأوروبي للدراسات الإسلامية

& Мустафа Голош

Ревизија:

Енис Бињош

ISLAM LAND

GROW GOODNESS BY YOUR HAND

EXPLORE ISLAM IN ALL LANGUAGES

WWW.ISLAMLAND.COM

У име Алаха Милостивог Самилосног

Сва хвала и захвала припадају Алаху, нека је салават и селам на нашег вјеровјесника Мухамеда, његову породицу и све асхабе.

Предговор

Рекао је Алах Узвишени:

Реци: "О следбеници Књиге, дођите да се окупимо око једне речи и нама и вама заједничке: да се никоме осим Алаху не клањамо, да никога Њему равним не сматрамо и да једни друге, поред Алаха, боговима не држимо!" Па ако они не пристану, ви реците: "Будите сведоци да смо ми муслимани!"¹

Доиста је ислам вера истине, а то значи да је он вера здраве природе (фитре) и вера јасноће у којој нема двосмислености, нити је било шта скривено. Због тога се они који би да прихвате ислам подстичу да питају о свему што заокупља њихов разум, али на питања која су у вези с вером нема право свако одговарати. Рекао је Узвишени:

Реци: "Господар мој забрањује разврат, и јавни и потајни, и грехе, и неоправдано насиље, и да Алаху сматрате равним оне за које Он никакав доказ објавио није, и да о Алаху говорите оно што не знате."²

Право одговора на верска питања је ограничено на оне који су се специјализовали у области шериата (исламског права) и спознали га па каже Алах узвишени:

Питајте следбенике Књиге (учене) ако не знате.³

¹ Алу Имран 64.

² Ал-А'раф 33.

³ Ан-Нахл 43.

Посланик ислама а.с. је појаснио које су неминовне последице у случају када се верско знање тражи код оних који га немају и нису способни ни стручни у тој области па каже: “Алах неће повући знање од робова тако што ће им га једноставно ускратити, већ се знање повлаћи смрћу уleme (учених људи). Када не остави ни једног алима (учењака) онда ће људи за вође узимати незналице које ће бити питане и давати одговоре без знања. Сами ће бити у заблуди, а и друге ће заблуђивати.”⁴

У исламу не постоје табу питања и теме у која верујемо, а о којима се не сме питати, осим када се ради о оним стварима које људски разум није у стању спознати као што су ствари “гајба” – невидљивог које нам наш Господар Узвишени није појаснио будући да човек од тога нема користи. Што се тиче оних ствари гајба у чијој спознаји је корист и интерес за човека наш Узвишени Господар нам их је појаснио преко Свога посланика а.с. Свако од нас жели одговор на питања која заокупљају наш разум па је ислам у том смислу пружио одговоре на лак и веома питак начин као на пример када би човек питао о свом пореклу нашао би одговор у речима Узвишеног Алаха:

Ми човека од бџи земље стварамо,
затим га као кап семена на сигурно место стављамо,
па онда кап семена угрушком учинимо, затим од угрушка
груду мяса створимо, па од груде мяса кости направимо, а
онда кости месом заоденемо, и после га, као друго
створење, оживимо – па нека је узвишен Алах, најлепши
Створитељ!⁵

⁴ Сахихул-Бухари, 1. део, стр. 50, бр. хадиса 100.

⁵ Ал-Му'минун 12-14.

Ако би човек питао о свом месту у космосу и свом положају међу бројним Алаховим створењима нашао би одговор у речима Алаха Узвишеног:

Ми смо синове Адемове, доиста, одликовали; дали смо им да копном и морем путују, и опскрбили их укуским јелима, и дали им велике предности над многима које смо створили.⁶

Ако би питао о свом положају у односу на сва створења која је Алах створио у космосу нашао би одговор у речима Узвишеног:

Алах вам даје да се морем користите да би лађе, вољом Његовом, по њему пловиле, да бисте могли тражити благодати Његове и да бисте били захвални.

И даје вам да се користите оним што је на небесима и оним што је на Земљи, све је од Њега. То су, заиста, поуке за људе који размишљају.⁷

Ако би питао о разлогу и суштини свог стварања нашао би одговор у речима Алаха Узвишеног:

Цине и људе сам створио само зато да Ми се клањају,
Ја не тражим од њих опскрбу нити желим да Ме хране,
опскрбу даје једино Алах, Моћни и Јаки!⁸

Ако би питао о Створитељу овога света Којег једино треба обожавати нашао би одговор у речима Алаха Узвишеног:

Реци: "Он је Алах – Један! Алах је Уточиште сваком! Није родио и рођен није, и нико Му раван није!"⁹

⁶ Ал-Исра' 70.

⁷ Ал-Џасијах 12-13.

⁸ Аз-Заријат 56-58.

⁹ Ал-Ихлас 1-4.

Он је Први и Последњи, и Видљиви и Невидљиви; и Он зна све!¹⁰

Он је Алах – нема другог бога осим Њега – Он је познавалац невидљивог и видљивог света, Он је Милостиви, Самилосни!

Он је Алах – нема другог бога осим Њега, Владар, Свети, Онај који је без недостатака, Онај који свакога осигурава, Онај који над свим бди, Силни, Узвишени, Горди. Хваљен нека је Алах, Он је врло високо изнад оних које сматрају Њему равним!

Он је Алах, Творац, Онај који из ничега ствара, Онај који свему даје облик, Он има најлепша имена. Њега хвале оні на небесима и на Земљи, Он је Силни и Мудри.¹¹

Ако би питао о начину који води смирености срца, лагодности душе и менталној стабилности наћи ће одговор у речима Алаха Узвишеног:

Оне који верују и чија се срца, кад се Алах спомене, смирују – а срца се доиста, кад се Алах спомене, смирују!"¹²

Ако би човек питао о начину и путу који води успеху, спасу и лепом и лагодном животу нашао би одговор у речима Узвишеног:

Ономе ко чини добро, био мушкарац или жена, а верник је, Ми ћемо дати да проживи леп живот и доиста ћемо их наградити бољом наградом него што су заслужили.¹³

¹⁰ Ал-Хадид 3.

¹¹ Ал-Хашр 22-24.

¹² Ар-Ра'д 28.

¹³ Ан-Нахл 97.

Ако би питао за стање онога ко не верује у Алаха Узвишеног и оно што је објављено (од Алаха) наћи ће одговор у речима Алаха Узвишеног:

А онај ко окрене главу од Књиге Моје, тај ће тешким животом живети и на Судњем дану ћемо га слепим оживети.

"Господару мој" – рећи ће – "зашто си ме слепог оживео када сам вид имао?"

"Ево зашто" – рећи ће Он: "Докази Наши су ти долазили, али си их заборављао, па ћеш данас ти исто тако бити заборављен."¹⁴

Ако би питао о потпуној, свеобухватној вери која је објединила све верозаконе који су у интересу друштва и појединца у верском и овосветском аспекту наћи ће одговор у речима Алаха Узвишеног:

Сада сам вам веру вашу усавршио и благодат Своју према вама употпунио и задовољан сам да вам ислам буде вера.¹⁵

Ако би питао о истинској вери које се нужно треба придржавати и путу који води ка Алаху и Његовом ценнету (рају) наћи ће одговор у речима Узвишеног:

А онај који жели неку другу веру осим ислама, неће му бити примљена, и он ће на ономе свету настрадати.¹⁶

Ако би питао о повезаности са осталим људима наћи ће одговор у речима Алаха:

¹⁴ Та-Ха 124-126.

¹⁵ Ал-Маидах 3.

¹⁶ Алу Имран 85.

О људи, Ми вас од једног човека и једне жене стварамо и на народе и племена вас делимо да бисте се упознали. Најугледнији код Алаха је онај који Га се највише боји...¹⁷

Ако би човек питао о свом положају у односу на знање наћи ће одговор у речима Узвишеног:

Алах ће на високе степене уздигнути оне међу вама који верују и којима је дато знање.¹⁸

Ако пита о завршетку овог, дуњалучког живота наћи ће одговор у речима Узвишеног Алаха:

Свако живо биће ће смрт окусити! И само на Судњем дану добићете у потпуности плате ваше, и ко буде од ватре удаљен и у Џеннет (рај) уведен – тај је постигао шта је желео; а живот на овоме свету је само варљиво наслађивање.¹⁹

Ако се човек пита о могућности свога проживљења након смрти и поновног стварања наћи ће одговор у речима Алаха:

Човек Нама наводи пример, а заборавља како је створен, и говори: "Ко ће оживети кости кад буду труле?"

Реци: "Оживеће их Онај који их је први пут створио; Он добро зна све што је створио,

Онај који вам из зеленог дрвећа ватру ствара и ви њоме потпаљујете."

Зар Онај који је створио небеса и Земљу није у стању створити њима сличне? Јесте, Он све ствара и Он је Свезнајући;

¹⁷ Ал-Хуџурат 13.

¹⁸ Ал-Муџадилах 11.

¹⁹ Алу Имран 185.

када нешто хоће, Он само за то рекне: "Буди!" – и оно буде.²⁰

Ако се пита коме (чија) ће дела након што буде проживљен бити примљена код Алаха наћи ће одговор у речима Узвишеног:

Онима који буду веровали и добра дела чинили – ценнетске (рајске) башче ће пребивалиште бити.²¹

Ако човек пита о коначном повратку и месту повратка након смрти наћи ће одговор који појашњава да суђење тог дана (Судњег дана) подразумева вечни и коначни повратак где имамо два пута, трећег нема, или ће коначно место повратка бити ценет(рај) или ватра (џехенем – пакао). Рекао је Алах Узвишени:

Они који не верују између следбеника Књиге и многобошци биће, сигурно, у ватри џехенемској, у њој ће вечно остати; они су најгора створења.

А они који верују и чине добра дела – они су, збиља, најбоља створења,

њих награда код Господара њихова чека; еденски вртови кроз које ће реке тећи, у којима ће вечно и заувек боравити; Алах ће бити њима задовољан, а и они ће бити Њиме задовољни. То ће бити за онога који се буде бојао Господара свога.²²

Драги читаоче:

²⁰ Ја-син 78-82.

²¹ Ал-Кахф 107.

²² Ал-Бајјинах 6-8.

Ја одлучно тврдим да се у исламу налазе решења свих проблема које свет данас проживљава. Доиста, прихватање ислама и његова примена је гаранција елиминисања тих проблема. Свет је искусио разне правце и системе који су кроз време били успостављени, али нису дали никакво побољшање нити озбиљно решење за те проблеме, или је мали број проблема решен. Зашто онда свет не прихвати ислам и не примени га!? Рекао је F. Filweas²³: “Недавно су новине објавиле чињенице на основу којих западњачки филозофи и писци тврде да су актуелне религије постале исувише старе и да је потребно ослободити их се. Ово објашњава одређену дозу песимизма који је закупио већину западњачких писаца због учења, двосмислености и нејасноћа са којима се сусрећу у хришћанској религији. Међутим, они праве грешку јер ислам је једини који представља потпун одговор, још увек постоји (стабилан је) и спреман је да буде алтернатива.”

Драги читаоче:

Нећу погрешити када кажем да је већина муслимана данас веома далеко од примене исламских принципа и његових исправних учења јер оно што велики број муслимана сада примењује у својим животима је далеко од идеологије ислама и његових узвишених циљева. Ислам није као што неки мисле скуп верских обреда који се обављају у одређено време, већ је ислам идеологија, скуп закона и правила, правац и пут у ибадету (обожавању) и опхођењу,

²³ Британски војни официр који је учествовао у Првом и Другом светском рату, одрастао у хришћанској средини где су била укорењена хришћанска учења, али упркос томе 1924. године прешао је на ислам након што је прочитао Кур'ан часни и велики број исламских књига/ Из књиге „Рекли су о исламу“ – Имадуд-дин Халил.

понашању и међуљудским односима. Ислам је и вера и држава у сваком смислу ових речи. Речено је: “Дивне ли вере, још кад би само имала људе који примењују њене принципе и учења, наређују да се извршавају њени прописи, а одвраћају од њених забрана, другим народима достављају ту веру у складу са речима и упутствима Узвишеног Алаха:

На пут Господара свога мудро и лепим саветом позивај и с њима на најлепши начин справљај!²⁴

Рекао је J.S. Restler²⁵ у предговору своје књиге “Арапска цивилизација”: “Сама реч (име) ислам се може схватити и третирати на три различита начина: прво значење је вера, друго држава и треће култура (цивилизација). Укратко, јединствена цивилизација.”

Још од времена када је објављен Посланику а.с. па до данас ислам се није променио у смислу своје идеологије, обредословља, принципа и правила у међуљудским односима, својих учења и закона. Међутим, они који се мењају су муслимани па ако неко од њих погрешити или почини неки грех то не значи да учења и доктрина ислама то наређује и прописује. Узмимо један једноставан пример како бисмо појаснили ово питање: Ако бисмо човеку дали неку машину у деловима и књижицу у којој се налази комплетно упутство којим се појашњава како на исправан начин да је склопи и инсталира па се догоди да он погрешити приликом њеног склапања и поред јасног упутства које има, да ли ћемо рећи да су информације и смернице које се

²⁴ Ан-Нахл 125.

²⁵ Савремени француски истраживач и професор на исламском институту у Паризу/ Из књиге „Рекли су о исламу“ – Имадуд-дин Халил.

налазе у упутству нетачне? Или шта ћемо у овом случају казати?! Овде имамо три варијанте:

1. Особа није на исправан начин следила упутства и није их применила.
2. Особа није у потпуности поступила према упутству.
3. Особа није разумела информације из упутства и у овом случају потребно је да се консултује са произвођачем како би му појаснио упутство за склапање и начин коришћења машине. Ово се односи и на ислам и онај ко га жели истински спознати потребно је да се врати на исправне и аутентичне изворе јер се знање о вери мора узимати од оних који га поседују. Онај ко је болестан ићи ће лекару, онај ко жели правити кућу обратиће се инжењеру и ово важи за сваки засебан аспект или поље.

Зато молим сваког оног ко чита ову књигу да то чини без верске пристрасности и предрасуда. Нека је чита из жеље за спознајом истине, судећи својим разумом а не страстима, и не како би само тражио грешке и махане у њој следећи некакве замке као они које је Алах Узвишени укорио када каже:

А када им се каже: "Следите Алахову Објаву!" – они одговарају: "Нећемо, следићемо оно на чему смо затекли претке своје." – Зар и онда када им преци нису ништа схватили и када нису на Правоме путу били?!²⁶

Будући да је цивилизовани човек разуман и логички размишља не треба да намеће свој начин размишљања другима, нити да прихвата било шта без претходног проучавања, спознаје и испитивања. Када нешто спозна и прихвати онда треба пожурити и радити по томе. Ова

²⁶ Ал-Бакарах 170.

спознаја и чињенице које човек прихвати нису ограничене само на њега, већ човек треба ширити међу људе оно што је научио, подучавати онога ко не зна и исправљати онога ко погреши. Признајем и свестан сам да студијом у овој књижици нисам дао право и део који припада овој теми јер ислам је, као што смо рекли, један целокупан систем који уређује верске и овосветске ствари што захтева да буде представљено у више књига а не у једној књижици. Због тога сам се задовољио тиме да укажем на смернице и наговештаје неких принципа, моралних и политичких норми у исламу које могу бити кључ за онога ко жели да истражи и што боље упозна истинску веру ислам.

Неко ће можда рећи како су уређења и закони савремених друштава управо оно са чиме је ислам дошао и како их ислам опонаша! Одговор на ово гласи: ко је старији, ислам или савремени системи? Исламски закон (шериаат) се појавио много пре ових система и закона, још пре четрнаест и више столећа. Није искључено да оно што је слично неким аспектима исламског система, уређења и закона је управо преписано и узето из ислама, нарочито ако знамо да је још тада било студија о исламу – од првих тренутака његове појаве – од стране немуслимана оријенталиста који су из разних побуда и циљева истраживали, неки зато што су трагали за истином, а неки како би га искривили и критиковали.

Абд Ер-Рахман ибн Абд Ел-Керим Еш-Шиха

info@islamland.com

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ У ИСЛАМСКОЈ РЕЛИГИЈИ (ВЕРИ)

Рекао је Посланик ислама а.с. на опроштајном хаџу: “Знате ли који је ово дан? Рекоше – Алах и Његов посланик најбоље знају. Рече Посланик а.с. – Ово је свети дан. А знате ли која је ово земља? Рекоше – Алах и Његов посланик најбоље знају. Затим Посланик а.с. рече – Ово је света земља. А знате ли који је ово месец? Рекоше – Алах и Његов посланик а.с. најбоље знају. Посланик а.с. рече – Ово је свети месец. Заиста вам је Алах учинио светим вашу крв, ваше иметке и вашу част као што је учинио светим овај дан, овај месец и ову земљу.”²⁷

Од основних принципа ислама је чување и заштита живота, части, иметка, разума (менталног здравља), природних добара, слабих и беспомоћних.

Па је рекао Узвишени Алах о светости живота:

И не убијајте никога кога је Алах забранио убити, осим кад правда захтева! А ако је неко, ни крив ни дужан, убијен, онда његовом наследнику дајемо власт, али нека ни он не прекорачује границу у убијању, та њему је дата власт.²⁸

И рекао је Узвишени Алах о светости части:

И што даље од блуда, јер то је разврат, како је то ружан пут!²⁹

Такође каже Узвишени у својој књизи о светости иметка:

²⁷ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2247, бр. хадиса 5696.

²⁸ Ал-Исра' 33.

²⁹ Ал-Исра' 32.

Не једите имовину један другог на непоштен начин и не парничите се због ње пред судијама да бисте на грешан начин и свесно део туђе имовине појели!³⁰

Рекао је Узвишени Алах о светости разума:

О вјерници, вино и коцка и кумири и стрелице за гатање су одвратне ствари, шејтаново дело; зато се тога клоните да бисте постигли што желите. Шејтан жели да помоћу вина и коцке унесе међу вас непријатељство и мржњу и да вас од сећања на Алаха и од обављања молитве одврати. Па хоћете ли се оканити?³¹

Каже Узвишени Алах о светости природних добара:

Чим се неки од њих дочепа положаја, настоји направити на Земљи неред, ништећи усеве и стоку. – А Алах не воли неред!³²

О правима која имају слабашни међу људима рекао је Узвишени:

а) О правима родитеља

Господар твој заповеда да се само Њему клањате и да родитељима добротинство чините. Кад једно од њих двоје, или обоје, код тебе старост доживе, не реци им ни: "Ух!" – и не подвикни на њих, и обраћај им се речима поштовања пуним. Буди према њима пажљив и понизан и реци: "Господару мој, смилуј им се, они су мене, кад сам био дете, неговали!"³³

б) О праву сирочета:

³⁰ Ал Бакарах 188.

³¹ Ал-Маидах 90-91.

³² Ал-Бакарах 205.

³³ Ал-Исра' 23-24.

Зато сироче не уцвили.³⁴

О гаранцији заштите његовог иметка

А од иметка сирочета – што даље! Осим ако га желите унапредити.³⁵

ц) О правима деце

Реци: "Дођите да вам кажем шта вам Господар ваш прописује: да Њему никога равним не сматрате, да родитељима добро чините, да децу своју, због неимаштине, не убијате – Ми и вас и њих хранимо ..."³⁶

д) О правима болесника

Каже Алахов Посланик а.с.: "Ослобађајте заробљенике, нахраните гладне и обилазите болесне."³⁷

е) О правима старијих

Рекао је Алахов посланик а.с.: "Није од мог умета (мојих следбеника) онај ко не уважава наше старе и ко није милостив према нашој деци."³⁸

ф) О правима убогих

Рекао је Алах Узвишени:

А на просјака не подвикни.³⁹

Рекао је Алахов посланик а.с.: "Алах је на помоћи ономе ко је на помоћи своме брату."⁴⁰

³⁴ Ад-Духа 9.

³⁵ Ал-Исра' 34.

³⁶ Ал-Ан'ам 151.

³⁷ Сахихул-Бухари, 3. део, стр. 1109, бр. хадиса 2881.

³⁸ Хадис је сахих.

³⁹ Ад-Духа 10.

⁴⁰ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 1996. бр. хадиса 2580.

ДУХОВНА СТРАНА ИСЛАМА

Вера ислам као и остале небеске религије које су јој претходиле дошла је са идеолошким принципима и постулатима који су обавезујући за његове следбенике који морају у њих чврсто веровати, радити по њима и друге позивати у то веровање без икакве присиле, поступајући у складу са речима Узвишеног Алаха:

У веру нема присиљавања – Прави пут се јасно разликује од заблуде! Онај ко не верује у шејтана, а верује у Алаха – држи се за најчвршћу везу, која се неће прекинути. – А Алах све чује и зна.⁴¹

Припадницима ислама је наређено да у ову веру позивају на најлепши начин поступајући у складу са речима Алаха Узвишеног:

На пут Господара свога мудро и лепим саветом позивај и с њима на најлепши начин расправљај!⁴²

Добровољно прихватање је основна ствар у исламу јер оно што се гради на присили приморава човека да каже оно што није у његовом срцу, а то је нифак (лицемерство) на кога ислам упозорава, сматра га и третира већим грехом и од самог куфра (неверства). Рекао је Алах Узвишени:

Лицемери ће на самом дну Џехенема (пакла) бити и ти им нећеш заштитника наћи.⁴³

⁴¹ Ал-Бакарах 256.

⁴² Ан-Нахл 125.

⁴³ Ан-Ниса' 145.

ОБРЕДОСЛОВЉЕ У ИСЛАМУ

Када је реч о овом аспекту ислам садржи дела убеђења као и дела вербалне и физичке природе.

Прво: Дела убеђења која се огледају у иманским шартима (стубовима веровања):

1. ВЕРОВАЊЕ У АЛАХА

Једноћа Алаха се огледа у три аспекта:

а) **Тевхидуррубубијех:** подразумева признање да Алах постоји, да је Он једини Створитељ овог космоса и свега што је у њему, да је Он апсолутни владар и да управља свиме што је у њему. Алах ради оно што хоће у овом космосу и ништа се не може десити осим оно што Он узвишени жели. Рекао је Узвишени Алах:

Само Он ствара и управља! Узвишен нека је Алах, Господар светова!⁴⁴

Алах Узвишени је појаснио оно што указује на Његову једноћу у стварању и немогућност постојања другог истинског божанства па каже:

Алах није узео Себи сина, и с Њим нема другог бога! Иначе, сваки би бог, с оним што је створио – радио што би хтео, и један другог би побеђивао. – Хваљен нека је Алах који је далеко од онога што они износе.⁴⁵

⁴⁴ Ал-А'раф 54.

⁴⁵ Ал-Му'минун 91.

б) **Тевхидулулухијјех:** подразумева чврсто убеђење да је само Алах истинско божанство и нико други мимо Њега не заслужује да буде обожаван, нити да се на било кога другог ослања и узда (тевеккул), да се нико други не моли (упућују дове) осим Он узвишени, да се од никог дугог не тражи отклањање штете, нити то може учинити нико други осим Алах, да се не заклиње осим Њиме и да се ибадет било које врсте не упућује ником другом осим Њему (Алаху). Рекао је Алах Узвишени:

Пре тебе ниједног посланика нисмо послали, а да му нисмо објавили: "Нема бога осим Мене, зато се Мени клањајте!"⁴⁶

ц) **Тевхидулесмаи вессифати:** подразумева веровање да само Алах има најлепша имена и узвишена својства и да је он чист од било какве махане или недостатка. Рекао је Узвишени Алах:

Алах има најлепша имена и ви Га зовите њима, а клоните се оних који искрећу Његова имена – како буду радили, онако ће бити кажњени!⁴⁷

Алаха Узвишеног описујемо и приписујемо Му само оно што је Он рекао за Себе у Својој књизи, или онако како га је Његов посланик Мухаед а.с. описао, а свакако Њему није слично ниједно створење нити се са Њим Узвишеним може упоредити. Рекао је Алах Узвишени:

Нико није као Он! Он све чује и све види.⁴⁸

2. ВЕРОВАЊЕ У БОЖИЈЕ МЕЛЕКЕ (АНЂЕЛЕ)

⁴⁶ Ал-Анбија' 25.

⁴⁷ Ал-А'раф 180.

⁴⁸ Аш-Шура 11.

Веровање у божије мелеке подразумева чврсто веровање у Алахове мелеке чији број зна само Он Узвишени, а има их пуно. Мелеки извршавају оно што им Алах нареди у смислу одржавања, функционисања, надгледања и чувања космоса и свега што је у њему од створења у складу са Алаховом одредбом.⁴⁹ Они су задужени за небеса и Земљу и сваки покрет на свету је у оквиру њихове надлежности онако како жели њихов Створитељ (Алах) Узвишени. Рекао је Алах:

И срећују оно што није сређено.⁵⁰

И оних који наредбе спроводе.⁵¹

Мелеки су створени од светлости како каже Алахов посланик а.с.: *“Мелеки су створени од светлости, џини од пламена ватре, а Адем од онога од чега вам је описано.”*⁵²

Мелеки припадају свету гајба (невидљивог и скривеног) и људи их не могу видети осим када им Алах Узвишени да моћ да се појаве у различитим облицима па их човек види онако како и колико Алах жели. Алах Узвишени нас је обавестио да је Џибрил а.с. (мелек задужен за објаву) дошао Мерјеми а.с. у лику човека па каже Узвишени:

И један застор да се од њих заклони узела, Ми смо к њој мелека Џибрила послали и он јој се приказао у лику савршено створеног мушкарца.

"Код Милостивог тражим заштиту од тебе, ако се Њега бојиш!" – узвикну она.

⁴⁹ Игасетул-лехфан, 2. део, стр. 120.

⁵⁰ Ан-Нази'ат 5.

⁵¹ Аз-Заријат 4.

⁵² Сахиху Муслим, 4. део, стр. 2294, бр. хадиса 2996.

"А ја сам управо изасланик Господара твога" – рече он –
"да ти поклоним дечака чиста!"⁵³

Алахов посланик Мухамед а.с. је видео Џибрила у лику како га је Алах створио и имао је шесто крила.⁵⁴ Дакле, мелеки имају крила, а неки од њих имају по два, неки по три, а неки више крила како каже Алах Узвишени:

Хваљен нека је Алах, створитељ небеса и Земље, који мелеке са по два, три и четири крила чини изасланицима; Он ономе што ствара додаје што хоће, Он, уистину, све може.⁵⁵

Што се тиче осталих само Алах зна њихова стања. Мелеки проводе време спомињући и величајући Алаха Узвишеног па каже Алах:

Хвале Га и ноћу и дању, не малаксавају.⁵⁶

Алах Узвишени их је створио да би Му чинили ибадет, тј. да би Му се покоравали и обожавали Га. Рекао је Узвишени:

Месиху неће бити зазорно да призна да је Алахов роб, па ни мелекима, Њему најближим. А оне којима буде зазорно да се Њему клањају, и који се буду охолили, Алах ће их све пред Себе сакупити.⁵⁷

Мелики су посредници између Алаха и Његових посланика међу људима, па каже Алах:

Доноси га поверљиви Џибрил

на срце твоје, да опомињеш

⁵³ Марјам 17-19.

⁵⁴ Сахихул-Бухари, 4. део, стр. 1840, бр. хадиса 4575.

⁵⁵ Фатир 1.

⁵⁶ Ал-Анбија' 20.

⁵⁷ Ан-Ниса' 172.

на јасном арапском језику.⁵⁸

Алах их је створио да би извршавали оно што им Он нареди и да воде бригу о томе па каже Узвишени:

Боје се Господара свога, који влада њима, и чине оно што им се нареди.⁵⁹

Мелеки нису Алахова деца (како то неки сматрају), али их морамо волети и поштовати. Рекао је Алах Узвишени:

Они говоре: "Милостиви има дете!" Хваљен нека је Он! А мелеки су само робови поштовани.

Они не говоре док Он не одобри и поступају онако како Он нареди.⁶⁰

Они Алаху нису равни нити Му могу бити супарници па каже Узвишени Алах:

Он вам неће наредити да мелеке и веровјеснике боговима сматрате. Зар да вам нареди да будете неверници, након што сте постали муслимани?⁶¹

О именима и делима неких мелека нас је обавијестио Алах:

- Џибрил а.с. који је задужен за објаву (преко њега је Алах Узвишени слао свете књиге Својим посланицима на Земљи). Рекао је Алах:

Доноси га поверљиви Џибрил

на срце твоје, да опомињеш

на јасном арапском језику.⁶²

⁵⁸ Аш-Шуара' 193-195.

⁵⁹ Ан-Нахл 50.

⁶⁰ Ал-Анбија' 26-27.

⁶¹ Алу Имран 80.

- Микаил а.с. који је задужен за кишу и биљке. Рекао је Узвишени:

Ко је непријатељ Алаху и мелекима Његовим и посланицима Његовим и Џибрилу и Микаилу – па Алах је, доиста, непријатељ онима који неће да верују.⁶³

- Мелек смрти. Рекао је Алах:

Реци: "Мелек смрти, који вам је за то одређен, душе ће вам узети, а после ћете се Господару своме вратити."⁶⁴

- Исафил а.с. који је задужен за пухање у рог када буду људи поново проживљени и када наступи полагање рачуна на Судњем дану. Рекао је Алах Узвишени:

Па кад се у Рог пухне, тада родбинских веза међу њима неће бити и једни друге неће ништа питати.⁶⁵

- Малик а.с., чувар цехенема (пакла). Каже Алах:

Они ће дозивати: "О Малик! Нека Господар твој учини да умремо!" – а Он ће рећи: "Ви ћете ту вечно остати!"⁶⁶

- Зебаније који су задужени за кажњавање становника цехенема (пакла). Рекао је Узвишени:

Па нека он позове друштво своје –

Ми ћемо позвати зебаније.⁶⁷

- За сваког човека су задужена по два мелека који пишу његова добра и лоша дела. Каже Узвишени Алах:

⁶² Аш-Шуара' 193-195.

⁶³ Ал-Бакарах 98.

⁶⁴ Ас-Сацдах 11.

⁶⁵ Ал-Му'минун 101.

⁶⁶ Аз-Зухруф 77.

⁶⁷ Ал-Алак 17-18.

Кад се двојица састану и седну један с десне, а други с леве стране,

он не изусти ниједну реч, а да поред њега није присутан онај који бдије.⁶⁸

- Ридван, чувар ценета (раја), мелеки који су задужени да прате и чувају синове Адемове и остали који су споменути у Кур'ану и сунету (аутентичним хадисима), а има и оних који нису споменути у које морамо веровати.

Користи веровања у мелеке

1. Спознаја величине Алаха Узвишеног, Његове моћи и тога да Он све обухвата. Доиста, величина створења указују на величину Створитеља.
2. Настојање да се чине добра дела и избегавају лоша како у тајности тако и у јавности када је човек свестан постојања мелека који га надгледају у говору, делу и свему осталом што ће бити за или против њега.
3. Веровањем у мелеке се избегава веровање у митове и легенде у које верују они који не верују у гајб (свет скривеног и невидљивог).
4. Алахова милост и брига према Својим робовима тако што је задужио мелеке да чувају људе и уређују њихове послове.

3. ВЕРОВАЊЕ У БОЖИЈЕ КЊИГЕ

Веровање у божије књиге подразумева веровање у то да је Алах Узвишени објавио небеске (свете књиге) Својим

⁶⁸ Каф 17-18.

посланицима како би их они доставили људима и како би се успоставила истина и једноћа Узвишеног Алаха кроз сва три аспекта тевхида – тевхидуррубубијјех, тевхидулулухијјех и тевхидулесмаи vessифат. Рекао је Алах Узвишени:

Ми смо изасланике Наше с јасним доказима слали и по њима књиге и теразије објављивали, да би људи праведно поступали.⁶⁹

Муслиман је дужан веровати у све свете књиге које су објављене пре Кур'ана од Алаха Узвишеног, али није дужан радити по њима, нити их следити јер су оне објављене за одређено време и народ. Од књига које нам је Алах по имену споменуо у Кур'ану су:

1. Сухуфи (листови) Ибрахимови и Мусаови а.с. У Кур'ану се јасно наводе неки верски принципи који су споменути у овим сухуфима па каже Узвишени Алах:

Зар он није обавештен о ономе што се налази у листовима Мусаовим

и Ибрахимовим – који је обавезе потпуно испуњавао –

да ниједан грешник туђе грехе неће носити,

и да је човеково само оно што сâм уради,

и да ће се труд његов, сигурно, исказати,

и да ће према њему у потпуности награђен или кажњен бити.⁷⁰

2. Теврат је света књига која је објављена Мусау а.с. Рекао је Алах Узвишени:

⁶⁹ Ал-Хадид 25.

⁷⁰ Ан-Наџм 36-41.

Ми смо објавили Теврат, у коме је упутство и светло. По њему су јеврејима судили веровесници, који су били Алаху послушни и честити људи, и учени, од којих је тражено да чувају Алахову књигу, и они су над њом бдели. Зато се, када будете судили, не бојте људи, већ се бојте Мене, и не замењујте речи Моје за нешто што мало вреди! А они који не суде према ономе што је Алах објавио, они су прави неверници.⁷¹

Кур'ан часни појашњава нешто од онога што се наводи у Теврату, а спомињу се и неки описи Посланика Мухамеда а.с. па каже Узвишени Алах:

Мухамед је Алахов посланик, а његови следбеници су строги према неверницима, а самилосни међу собом; видиш их како се клањају и лицем на тле падају желећи Алахову награду и задовољство – на лицима су им знаци, трагови од падања лицем на тле. Тако су описани у Теврату.⁷²

Такође, Кур'ан часни појашњава и неке верске (шериатске) прописе који су споменути у Теврату па каже Узвишени:

Ми смо им у њему прописали: глава за главу, и око за око, и нос за нос, и ухо за ухо, и зуб за зуб, а да ране треба узвратити. А ономе ко од одмазде одустане, биће му то од греха искупљење. Они који не суде према оном што је Алах објавио прави су насилници.⁷³

3. Зебур је света књига која је објављена Давуду а.с. па каже Узвишени:

⁷¹ Ал-Маидах 44.

⁷² Ал-Фатх 29.

⁷³ Ал-Маидах 45.

А Давуду смо дали Зебур.⁷⁴

4. Инцил је света књига коју је Алах Узвишени објавио Исау а.с. па каже Узвишени:

После њих послали смо Исаа, сина Мерјемина, који је признавао Теврат пре њега објављен, а њему смо дали Инцил, у коме је било упутство и светло, и да потврди Теврат, пре њега објављен, у коме је такође било упутство и поука онима који су се Алаха бојали.⁷⁵

Кур'ан часни појашњава нешто од онога што се наводи у Теврату и Инцилу, а то су радосне вести које наговештавају долазак Мухамеда а.с. па каже Узвишени:

А када Иса, син Мерјемин, рече: "О синови Исраилови, ја сам вам Алахов посланик да вам потврдим пре мене објављени Теврат и да вам донесем радосну вест о посланику чије је име Ахмед, који ће после мене доћи"⁷⁶

5. Кур'ан часни – дужност је веровати да је Кур'ан Алахов говор који је преко Џибрила а.с. објављен Мухамеду а.с. на јасном арапском језику. Рекао је Узвишени:

Доноси га поверљиви Џибрил на срце твоје, да опомињеш на јасном арапском језику.⁷⁷

Кур'ан часни се разликује од претходних светих књига у следећем:

- Он је последња света књига која потврђује оно што је дошло у претходним светим књигама, а што није искривљено или промењено у погледу Алахове једноће,

⁷⁴ Ан-Ниса' 163.

⁷⁵ Ал-Маидах 46.

⁷⁶ Ас-Сафф 6.

⁷⁷ Аш-Шуара' 193-195.

обавеза покоравања Њему и обожавања само Њега Узвишеног. Рекао је Алах:

А теби објављујемо Књигу, саму истину, да потврди књиге пре ње објављене и да над њима. бди.⁷⁸

- Алах је Кур'аном дерогирао пријашње објаве зато што Кур'ан садржи сва коначна, дефинитивна, божанска учења која су вечна, универзална и погодна за свако време и место. Рекао је Алах Узвишени:

Сада сам вам веру вашу усавршио и благодат Своју према вама употпунио и задовољан сам да вам ислам буде вера.⁷⁹

- Кур'ан је објављен целом човечанству, а не једном народу као што је био случај са пријашњим објавама. Рекао је Алах Узвишени:

Елиф Лām Рā. Књигу ти објављујемо зато да људе, вољом њихова Господара, изведеш из тмина на светло, на Пут Силнога и Хваљенога.⁸⁰

Што се тиче других објава подударале су се са Кур'аном у основама вере, а говор у њима је био упућен посебним народима па су зато прописи и закони у њима важили само за те народе и време у којем су живели и нису се односили на друге народе мимо њих. О овоме каже Иса а.с.: *“Ја сам послан само изгубљеним овцама дома Израеловог.”* (Јеванђеље по Матеју 15:24)

- Учење и памћење Кур'ана је дело ибадета. Рекао је Алахов посланик а.с.: *“Ко проучи харф из Алахове Књиге, њему припада добро дело које се вреднује до десет пута.*

⁷⁸ Ал-Маидах 48.

⁷⁹ Ал-Маидах 3.

⁸⁰ Ибрахим 1.

Ја не кажем да је 'елиф-лам-мим' један харф, већ је елиф харф, лам је харф и мим је харф.”⁸¹

- Кур’ан је обухватио сва законодавства која карактеришу једно узорно и успешно друштво. Рекао је J.S. Restler⁸² у својој књизи “Арапска цивилизација”: “Доиста је Кур’ан нашао решење за све проблеме и повезао верске принципе и начела са моралним. Тежи формирању социјалног система и јединства и ослобађању од беде, окрутности и сујеверја. Кур’ан пружа руку помоћи слабима, опоручује добротинство, наређује самилост... На пољу законодавства успоставио је прецизна и детаљна правила о свакодневной сарадњи и уговорни систем наслеђа. У области породице дефинисао је понашање сваког појединца, према деци, робовима, животињама, однос према здрављу и облачењу итд.”

- Потврдио је историјске догађаје појаснивши њихов редослед, као и објављивање вере посланицима и веровесницима и оно што се догађало са њиховим народима почев од Адема а.с. па све до последњег посланика Мухамеда а.с.

- Алах Узвишени је счувао Кур’ан од било каквих промена, додавања, одузимања или искривљивања како би остао човечанству све док Алах не наследи Земљу и све што је на њој. Рекао је Узвишени Алах:

⁸¹ Сунену Тирмизи, 5. део, стр. 175, бр. хадиса 2910, шејх Албани, Алах му се смиловао, га је оценио веродостојним.

⁸²Савремени француски истраживач и професор на исламском институту у Паризу/ Из књиге „Рекли су о исламу“ – Имадуддин Халил, стр. 66.

Ми, уистину, Кур'ан објављујемо и заиста ћемо Ми над њим бдети!⁸³

Када је реч о другим објавама Алах се није обавезао да ће их чувати будући да су објављене одређеном народу и за одређено време. Због тога су оне биле подложне искривљавању и изменама. Узвишени Алах каже о искривљавању Теврата од стране јевреја:

Зар се ви надате да ће вам се јевреји одазвати и вама за љубав верници постати, а неки међу њима су Алахове речи слушали па су их, пошто су их схватили, свесно изврнули.⁸⁴

О искривљавању Инцила од стране хришћана Узвишени Алах каже:

Ми смо завет прихватили и од оних који говоре: "Ми смо хришћани" – али су и они добар део онога чиме су били опомињани заборавили, зато смо међу њих непријатељство и мржњу до Судњег дана убацили; а Алах ће их, сигурно, обавестити о ономе што су радили.

О следбеници Књиге, дошао вам је посланик Наш да вам укаже на много шта што ви из Књиге кријете, и преко чега ће и прећи. А од Алаха вам долази светлост и Књига јасна.⁸⁵

Као пример искривљавања објава од стране јевреја и хришћана јесу њихове тврдње да је Узејр Алахов син како кажу јевреји и да је Иса Алахов син како кажу хришћани. О томе Узвишени Алах каже:

⁸³ Ал-Хиџр 9.

⁸⁴ Ал-Бакарах 75.

⁸⁵ Ал-Маидах 14-15.

Јевреји говоре: "Узејр је – Алахов син", а хришћани кажу: "Месих је – Алахов син." То су речи њихове, из уста њихових, опонашају речи невјерника пријашњих – убио их Алах! Куда се одмећу?⁸⁶

Кур'ан одговара на ову њихову акидетску (идеолошку) девијацију па каже Алах Узвишени:

Реци: "Он је Алах – Један!

Алах је Уточиште сваком!

Није родио и рођен није,

и нико Му раван није!"⁸⁷

На основу овога је јасно да јеванђеља која су данас у употреби међу људима нису Алахов говор, нити говор Исаа а.с., већ су говор његових ученика и следбеника који су обухватили велики део његове биографије, савета и опоруха и тако су убацили многе неправилности, нетачности и измене како би све то послужило као одговор на одређена питања. Рекао је пастор Т.ДŽ. Такир:⁸⁸ На овај начин су произашла јеванђеља која јасно одражавају перцепцију практичних захтева групе због које су и написана. У њима је сукцесивно употребљена грађа (материал) као истина без оклевања када се ради о промени и искривљавању онога што је у вези са том истином, или када се ради о грешкама свега онога што не одговара циљевима (интересима) аутора."

Користи веровања у божије књиге

⁸⁶ Ат-Тавбах 30.

⁸⁷ Ал-Ихлас 1-4.

⁸⁸ „Ислам и хришћанство“ – Азизус-Самед.

1. Спознаја Алахове милости и љубави према Његовим робовима која се огледа у томе што им је Он Узвишени објавио књиге у којима им се указује на пут којим ће постићи Алахово задовољство, а никако их није препустио шејтанима (ђаволима) и страстима да их зграбе.
2. Знање о Алаховој мудрости када је сваком народу прописао оно што је одговарајуће сходно његовом стању и приликама.
3. Искушавање и издвајање искрених верника од осталих људи, јер онај ко верује у Алахову књигу обавезан је веровати и у друге објаве које су споменуте као и у њихове посланике.
4. Умногостручавање добрих дела код Алаха Узвишеног, јер онај ко је веровао у објаву која му је објављена и у оно што је дошло након њега од објаве имаће двоструку награду.

4. ВЕРОВАЊЕ У БОЖИЈЕ ПОСЛАНИКЕ

Овај аспект веровања подразумева веровање да је Алах Узвишени одабрао од људи оне који ће бити посланици и веровесници и послао их човечанству са верозаконем и прописима како би обожавали Алаха, успоставили и живели у складу са Његовом вером и како би постигли једноћу (тевхид) Алаха у свим аспектима теvhида (теvhидуррубубијјех, теvhидулулухијјех и теvhидулесмаи vessифат). Рекао је Алах Узвишени:

Пре тебе ниједног посланика нисмо послали, а да му нисмо објавили: "Нема бога осим Мене, зато се Мени клањајте!"⁸⁹

⁸⁹ Ал-Анбија' 25.

Алах Узвишени је наредио Својим посланицима и веровесницима да људима доставе Његов верозакон (шериат) како људи не би имали изговор код Алаха након посланика који су их обрадовали Алаховим задовољством и ценетом (рај) за онога ко буде веровао у њих и у оно са чиме су дошли (у шта позивају), и који су упозоравали на Алахову срџбу и казну за сваког оног ко не верује у њих и у оно у шта позивају. Рекао је Алах Узвишени:

Ми шаљемо посланике само зато да доносе радосне вести и да опомињу; нека се зато они који верују и добра дела чине ничега не боје и ни за чим нека не тугују.

А оне који у доказе Наше не верују стићи ће казна зато што грешно поступају.⁹⁰

Алахових посланика и веровесника је било много и њихов број не зна нико осим Алах Узвишени који каже:

И пре тебе смо посланике слали, о некима од њих смо ти казивали, а о некима ти нисмо казивали.⁹¹

Обавеза је веровати у све њих као и у то да су они људи и да нису били одабирани осим по људским особинама и природи. Рекао је Узвишени:

И пре тебе смо само људе слали којима смо објављивали, зато питајте следбенике Књиге ако не знате ви!

Ми их нисмо стварали као бића која живе без хране, ни они нису бесмртни били.⁹²

Рекао је Алах Узвишени о Мухамеду а.с.:

⁹⁰ Ал-Ан'ам 48-49.

⁹¹ Гафир 78.

⁹² Ал-Анбија' 7-8.

Реци: "Ја сам човек као и ви, мени се објављује да је ваш Бог – један Бог. Ко жуди да од Господара свога буде лепо примљен, нека чини добра дела и нека, клањајући се Господару своме, Њему никога не придружује!"⁹³

Рекао је Алах Узвишени о Исау а.с.:

Месих, син Мерјемин, само је посланик – и пре њега су долазили и одлазили посланици – а мајка његова је увек истину говорила; и обоје су храну јели. Погледај како Ми износимо јасне доказе, и погледај, затим, њих како се одмећу.⁹⁴

Обавеза је веровати да божији посланици не посједују никакве божанске особине, не могу прибавити неку корист, нити отклонити штету, нити имају власти у свемиру и сл. Рекао је Алах Узвишени:

Реци: "Ја не могу ни самоме себи неку корист прибавити, ни од себе какву штету отклонити; бива онако како Алах хоће. А да знам проницати у тајне, стекао бих многа добра, а зло би било далеко од мене; ја само доносим опомене и радосне вести људима који верују."⁹⁵

Такође је обавеза веровати да су посланици и веровесници испунили свој еманет и доставили своју посланицу, да су они најлепшег и најпотпунијег морала теоријски и практично и да их је Алах заштитио од лажи, издаје (проневере) и недостатака у достављању своје задаће (посланице). Каже Узвишени Алах:

⁹³ Ал-Кахф 110.

⁹⁴ Ал-Маидах 75.

⁹⁵ Ал-А'раф 188.

И ниједан посланик није донио ниједно чудо собом, већ Алаховом вољом.⁹⁶

Морамо веровати у све њих, а онај ко у неке посланике верује а друге негира изашао је из оквира ислама. Рекао је Узвишени:

Они који у Алаха и посланике Његове не верују и желе да између Алаха и посланика Његових у веровању направе разлику, и говоре: "У неке верујемо, а у неке не верујемо", и желе да између тога некакав став заузму –

они су збиља прави неверници; а Ми смо неверницима припремили срамну патњу.⁹⁷

Кур'ан часни нам спомиње имена двадесет и пет посланика и веровесника па каже Узвишени:

То су докази Наши које дадосмо Ибрахиму за народ његов. Ми више степене дајемо онима којима Ми хоћемо. Господар твој је, уистину, Мудри и Свезнајући.

И Ми му поклонисмо и Исхака и Јакуба; и сваког упутисмо – а Нуха смо још пре упутили – и од потомака његових Давуда, и Сулејмана, и Ејуба, и Јусуфа, и Мусаа, и Харуна – ето, тако Ми награђујемо оне који добра дела чине –

и Зекеријаа, и Јахјаа, и Исаа, и Иљаса – сви су они били добри –

и Исмаила и Ељесе'а и Јунуса и Лута – и свима смо предност над светом осталим дали.⁹⁸

Рекао је Узвишени о Адему а.с.:

⁹⁶ Ар-Ра'д 38.

⁹⁷ Ан-Ниса' 150-151.

⁹⁸ Ал-Ан'ам 83-86.

Алах је одабрао Адема, и Нуха, и Ибрахимову породицу, и Имранову породицу над осталим свијетом.⁹⁹

Рекао је Узвишени о Худу а.с.:

"И Аду – брата њихова Худа. "О народе мој" – говорио је он – "Алаху се клањајте, ви другог бога осим Њега немате, ви само неистине износите."¹⁰⁰

О Салиху а.с. рекао је Узвишени:

И Семуду – брата њихова Салиха. "О народе мој" – говорио је он – "клањате се само Алаху, ви другог бога осим Њега немате!"¹⁰¹

О Шуајбу а.с. рекао је Узвишени:

И Медјену – брата њихова Шуајба. "О народе мој" – говорио је он – "Алаху се клањајте, ви другог бога осим Њега немате..."¹⁰²

О Идрису а.с. Узвишени је рекао:

И Исмаилу, и Идрису, и Зулкифлу, а сви су они били стрпљиви.¹⁰³

Рекао је Алах Узвишени о Мухамеду а.с. обавештавајући да је он посљедњи и печат свих посланика и веровесника и да након њега неће бити више ни посланика ни веровесника до Судњег дана:

Мухамед није родитељ ниједном од ваших људи, него је Алахов посланик и последњи веровесник – а Алах све добро зна.¹⁰⁴

⁹⁹ Алу Имран 33.

¹⁰⁰ Худ 50.

¹⁰¹ Худ 61.

¹⁰² Худ 84.

¹⁰³ Ал-Анбија' 85.

Вера и верозакон Мухамеда а.с. је употпунила све претходне и њихов је печат па је самим тим савршена вера истине коју треба следити и која ће опстати све до Судњег дана.

Међу посланицима постоје они који спадају у групу “улул-азм” и они су најзначајнији посланици смислу достављања мисије ислама људима и стрпљивости на тој задаћи. Ти посланици су Нух а.с., Ибрахим а.с., Муса а.с., Иса а.с. и Мухамед, нека су на њега и на све остале посланике најлепши салавати и селами. Рекао је Алах Узвишени:

Ми смо од веровеснѿка завет њихов узели, и од тебе, и од Нуха, и од Ибрахима, и од Мусаа, и од Исаа, сина Мерјемина смо чврст завет узели.¹⁰⁵

Користи веровања у божије посланике

1. Спознаја Алахове милости и љубави према Својим робовима када им је послао посланике да им доставе верозакон и да их следе.
2. Искушавање и издвајање искрених верника од осталих људи, јер онај ко верује у Алахова посланика обавезан је веровати и у остале који се спомињу као радосна вест у својим књигама.
3. Умногостручавање добрих дела код Алаха Узвишеног, јер онај ко је веровао у свога посланика и у оне посланике који су дошли након њега имаће двоструку награду.

5. ВЕРОВАЊЕ У СУДЊИ ДАН

¹⁰⁴ Ал-Ахзаб 40.

¹⁰⁵ Ал-Ахзаб 7.

Веровање у Судњи дан подразумева да ће дуњалук (овај свет) и живот на њему престати и нестати. Рекао је Алах Узвишени:

Све што је на Земљи пролазно је,
остаје само Господар твој, Величанствени и Племенити.¹⁰⁶

Када Алах буде желео да дуњалук (овај свет) нестане наредиће мелеку Исафилу а.с. да пухне у рог па ће помрети сва створења, а затим ће му наредити да пухне у рог по други пут па ће сви људи оживети, устати из својих кабурова и сакупити се њихова тела са читаве Земље почев од Адема а.с. Рекао је Алах Узвишени:

И у Рог ће се пухнути, и умријеће они на небесима и они на Земљи, остаће само они које буде Алах одабрао; после ће се у Рог по други пут пухнути и они ће, одједном, устати и чекати.¹⁰⁷

Веровање у Судњи дан подразумева веровање у све оно о чему нас је обавестио наш Господар Узвишени у Својој књизи (Кур'ану) и Његов посланик а.с. да ће се догодити након смрти.

1. Веровање у загробни живот (берзах) који почиње смрћу човека и траје до дана проживљења. У берзаху ће верници уживати у благодатима, док ће неверници и они који су све то порицали бити кажњавани, па каже Узвишени:

И Алах га је сачувао невоље коју су му они сновали, а фараонове људе зла коб задеси.

¹⁰⁶ Ар-Рахман 26-27.

¹⁰⁷ Аз-Зумар 68.

Они ће се ујутро и навечер у ватри пржити, а када наступи Час: "Уведите фараонове људе у патњу најтежу!"¹⁰⁸

2. Веровање у проживљење. Наиме, то је дан у којем ће Алах поново оживети сва створења, а људи ће тада бити голи, боси и необрезани. Рекао је Алах Узвишени:

Неверници тврде да неће бити оживљени. Реци: "Хоћете, Господара ми мога, сигурно ћете бити оживљени, па о ономе што сте радили, доиста, бити обавештени!" – а то је Алаху лако.¹⁰⁹

Упркос томе што већина људи пориче и негира проживљење Алах Узвишени у Кур'ану појашњава кроз неколико примера могућност проживљења и одговара на шубхе (нејасноће и сумње) порицатеља побијајући их, а неки од тих примера су:

а) Размишљање о оживљавању земље након њеног мртвила када Алах даје да из ње никну разни плодови па каже Узвишени Алах:

И ти видиш земљу како је замрла, али кад на њу кишу спустимо, она устрепће и узбуја, и из ње изникне сваковрсно биље прекрасно,

зато што Алах постоји, и што је Он кадар мртве оживети, и што Он све може,

и што ће Час оживљења, у то нема сумње, доћи и што ће Алах оне у гробовима оживети.¹¹⁰

б) Размишљање о стварању небеса и Земље што је веће и теже дело него стварање човека, па каже Узвишени Алах:

¹⁰⁸ Гафир 45-46.

¹⁰⁹ Ат-Тагабун 7.

¹¹⁰ Ал-Хаџџ 5-7.

Зар не знају да је Алах – који је небеса и Земљу створио и који није, стварајући их, изнемогао – кадар да оживи мртве? Јесте, Он све може.¹¹¹

ц) Размишљање о човековом сну и буђењу из њега, јер је то попут живота после смрти и може се назвати као мала смрт. Рекао је Узвишени:

Алах узима душе у часу њихове смрти, а и оних који спавају, па задржава оне којима је одредио да умру, а оставља оне друге до рока одређеног. То су, заиста, докази за оне који размишљају.¹¹²

д) Размишљање о првом стварању човека. Рекао је Узвишени Алах:

Како човек не види да га Ми од капи семена стварамо, и опет је отворени противник,

и Нама наводи пример, а заборавља како је створен, и говори: "Ко ће оживети кости кад буду труле?"

Реци: "Оживеће их Онај који их је први пут створио; Он добро зна све што је створио."¹¹³

3. Веревање у сакупљање када ће Алах сва створења сакупити ради полагања рачуна и приказивања њихових дела. Рекао је Алах Узвишени:

А на Дан када планине уклонимо, и кад видиш Земљу огољену – а њих смо већ сакупили, ниједног нисмо изоставили –

пред Господаром твојим биће они у редове поредани: "Дошли сте Нам онако како смо вас први пут створили, а

¹¹¹ Ал-Ахкаф 44.

¹¹² Аз-Зумар 42.

¹¹³ Ја-син 77-79.

тврдили сте да вам нећемо време за оживљење одредити."¹¹⁴

4. Веровање у то да ће против човека сведочити његови удови (делови тела). Рекао је Узвишени Алах:

"Зашто сведочите против нас?" – упитаће они коже своје. – "Алах, који је дао способност говора свакоме бићу, обдарио је даром говора и нас" – одговориће. – "Он вас је први пут створио и Њему сте се, ево, вратили.

Ви се нисте крили зато да не би уши ваше и очи ваше и коже ваше против вас сведочиле, већ зато што сте веровали да Алах неће сазнати много штошта што сте радили."¹¹⁵

5. Веровање у полагање испита на Судњем дану. Каже Узвишени:

И зауставите их, они ће бити питани:

"Шта вам је, зашто једни другима не помогнете?"

Али, тога Дана они ће се сасвим препустити."¹¹⁶

6. Веровање у Сират ђуприју и прелазак преко ње. Рекао је Алах Узвишени:

И сваки од вас ће до њега стићи! Господар твој се, сигурно, тако обавезао!

Затим ћемо оне који су се греха клонили спасити, а невернике ћемо да у њему на коленима клече оставити."¹¹⁷

7. Веровање у вагање дела па ће добротинитељи бити награђени јер су заслужили награду својим добротинством, веровањем и слеђењем својих посланика, а неверници ће

¹¹⁴ Ал-Кахф 47-48.

¹¹⁵ Фуссилат 21-22.

¹¹⁶ Ас-Саффат 24-26.

¹¹⁷ Марјам 71-72.

бити кажњени по заслуги јер су чинили грехе и порицали своје посланике и нису им били покорни. Рекао је Алах Узвишени:

Ми ћемо на Судњем дану исправне теразије поставити, па се никоме криво неће учинити; ако нешто буде тешко колико зрно горушице, Ми ћемо за то казнити или наградити. А доста је то што ћемо Ми рачуне испитивати.¹¹⁸

8. Веровање у то да ће се сваком човеку дати књига (листови) у којој су исписана његова дела. Рекао је Алах Узвишени:

Онај коме буде књига његова у десну руку његову дата лако ће рачун положити
и својима ће се радостан вратити;
а онај коме буде књига његова иза леђа његових дата пропаст ће призивати
и у огњу ће горети.¹¹⁹

9. Веровање у џенетску (рајску) или џехенемску (пакао) награду у вечном животу који никада неће престати. Каже Узвишени:

Они који не верују између следбеника Књиге и многобошци биће, сигурно, у ватри џехенемској, у њој ће вечно остати; они су најгора створења.

А они који верују и чине добра дела – они су, збиља, најбоља створења,

¹¹⁸ Ал-Анбија' 47.

¹¹⁹ Ал-Иншикак 7-12.

њих награда у Господара њихова чека; еденски вртови кроз које ће реке тећи, у којима ће вечно и заувек боравити; Алах ће бити њима задовољан, а и они ће бити Њиме задовољни. То ће бити за онога који се буде бојао Господара свога.¹²⁰

10. Веровање у хавд (Посланиково врело) и његов шефа'ат (заузимање, заговорништво) и све остало о чему нас је обавестио Алахов посланик а.с.

Користи веровања у Судњи дан

1. Припремање за тај дан чинећи добра дела и такмичењем у томе, надајући се награди и остављајући грешење из страха од Алахове казне тога дана.
2. Одвраћање верника од дуњалучких лажних уживања, а све то надајући се оносветским наградама и благодатима од Алаха.
3. Искушавање и одвајање искрених верника од осталих људи.

6. ВЕРОВАЊЕ У КАДА' И КАДЕР (БОЖИЈЕ ОДРЕЂЕЊЕ)

Овај аспект веровања подразумева веровање да је Алах Узвишени још у праискону (ар. езел) знао апсолутно све ствари и догађаје пре него што се све то догодило, а затим је све створио у складу са Својим знањем и одређењем. Рекао је Узвишени Алах:

¹²⁰ Ал-Бајјинах 6-8.

Ми све с мером стварамо.¹²¹

Све што се догодило, што се догађа и што ће се догодити у овом космосу, све је то Алаху познато још пре самог дешавања, а затим је Алах дао да се то догоди онако како Он Узвишени то хоће и жели, у складу са Његовим одређењем. Рекао је Алахов посланик а.с.: “Човек неће веровати све док не буде веровао у судбину (божије одређење) добра и зла, тј. да зна да оно што га је снашло од искушења није га могло мимоићи, а оно што га је мимоишло није га могло снаћи.”¹²²

Ово свакако не значи негирање узрока и рада у складу са њима, на пример онај ко жели да има потомство мора предузети узроке и кораке који су нужни како би остварио оно што жели, а то је у овом случају женидба. Међутим, овај узрок некада даје очекиване резултате а то је потомство, а некада резултати изостану у складу са вољом Алаха Узвишеног, јер узроци нису ти који су пресудни и који су делотворни већ Алахова воља нека је Он Узвишен и Слављен. Узроци које смо предузели и радимо у складу са њима су уствари одређење Алаха Узвишеног па зато каже Алахов посланик а.с. објашњавајући својим друговима (асхабима) када су га упитали: “О Алахов посланиче, да ли рукје (лечење Кур'аном) и лекови којима се лечимо и штитови којима се штитимо мењају нешто од Алаховог одређења?” Посланик а.с. рече: “Они су (лекови, рукје, штитови) Алахово одређење.”¹²³

¹²¹ Ал-Камар 49.

¹²² Сунену Тирмизи, 4. део, стр. 451, бр. хадиса 2144. Шејх Албани, Алах му се смисловао, га је оценио веродостојним.

¹²³ Ахмед, Тирмизи, Ибн Маџе, Хаким у свом „Мустедраку“, а шејх Албани, Алах му се смисловао, га је оценио као хасен у „Тахрицу мушкилетул-факр“.

Глад, жеђ и хладноћа су Алахово одређење, а људи настоје да отклоне глад и жеђ конзумирањем јела и пића, настоје да отклоне хладноћу тако што траже начин да се утопле и тако отклањају оно што им је прописано (предодређено), од глади, жеђи и хладноће оним што им је прописано (предодређено) од јела, пића и утопљавања, што значи да отклањају одредбу одредбом.

Користи веровања у када' и кадер

1. Веровањем у судбину човек постиже задовољство са оним што му је предодређено што даје менталну и смиреност душе и не оставља простора за бригу и тугу због онога што се догодило или га је мимоишло. Ником није скривено то да ментална и душевна узнемиреност изазивају многе психичке болести попут депресије што се може одразити и на тело. Веровање у када' и кадер, као што нас је Аллах Узвишени обавестио, све отклања па каже Узвишени Алах:

Нема невоље која задеси Земљу и вас, а која није, пре него што је дамо, записана у Књизи – то је Алаху, уистину, лако –

да не бисте тувовали за оним што вам је промакло, а и да се не бисте превише радовали ономе што вам Он даде. Алах не воли никакве разметљивце, хвалисавце.¹²⁴

2. Позивање ка знању (науци) и откривању онога што је Алах створио у овом космосу, а то је оно што је Алах предодредио човеку у смислу његових потреба као што је, на пример у случају болести, човеку предодређено да тражи лек како би отклонио ту болест и на тај начин оно

¹²⁴ Ал-Хаид 22-23.

што му је првобитно предодређено промени истраживањем и проналажењем извора лекова у ономе што је Алах створио у космосу.

3. Лакше подношење невоља и искушења која задесе човека. Искушење је када неком човеку пропадне трговина, а када уз то човек очајава и западне у бригу и тугу онда је погођен са два искушења: пропала му је трговина и запао је у бригу и тугу. Онај ко верује у када' и кадер лакше ће поднети то што му је пропала трговина јер зна да је то несрећа и догађај који је био неизбежан. Каже Алахов посланик а.с.: “Јаки верник је бољи и Узвишеном Алаху дражи од нејаког верника, а добро је и у једном и у другом. Жуди за оним што ће ти користити, тражи помоћ од Алаха и немој клонути. Ако ти се шта догоди, не говори: да сам урадио тако и тако било би тако и тако – већ реци: – Алах је досудио и учинио што је хтео – јер оно ‘да сам’ шејтану (ђаволу) отвара могућност деловања.”¹²⁵

Веровање у кадер није као што неки сматрају да се треба препустити, ништа не радити и не подузимати себебе (узроке). У том смислу Алахов посланик а.с. је одговорио човеку који га је упитао: “О Посланиче, хоћу ли свезати деу и ослонити се на Алаха, или ћу је пустити и ослонити се на Алаха. Посланик а.с. рече: “Свежи је па се ослони на Алаха.”¹²⁶

¹²⁵ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 2052, бр. хадиса 2664.

¹²⁶ Сахиху Ибн Маџе, 2. део, стр. 510, бр. хадиса 731, шејх Албани га је оценио као добар (хасен) у „Тахриџу мушкилетил-факр“.

ИБАДЕТИ РЕЧИМА И ДЕЛИМА СУ ТАКОЗВАНИ РУКНОВИ (СТУБОВИ) ИСЛАМА

То је основа по којој се суди о човеку какав је његов однос према исламу. Од тих стубова ислама који спадају у ибадет речима је изговарање шехадета (сведочења да нема другог Бога осим Алаха и да је Мухамед Његов роб и посланик), у ибадет делима спадају намаз и пост, док у ибадет иметком спада зекат, а хаџ спада у ибадет делима и иметком. Наравно, извршавањем ових стубова од стране муслимана ислам не циља само њихову спољашњу форму већ је циљ и чишћење њихових душа, устрајност на практиковању ових ибадета као и одгој и васпитање кроз њихово обављање. Ислам хоће и жели да примена ових рукнова (стубова) ислама буде средство поправљања појединца и његовог развоја. Рекао је Алах Узвишени о намазу:

Молитва (намаз), заиста, одвраћа од разврата и од свега што је ружно.¹²⁷

Рекао је Узвишени о зекату:

Узми од добара њихових зекат, да их њиме очистиш и благословљеним их учиниш.¹²⁸

Рекао је Узвишени о посту:

О вјерници! Прописује вам се пост, као што је прописан онима пре вас, да бисте се греха клонили.¹²⁹

Пост је одгој и својеврстан вид тренинга у циљу сустежања од прохтева и страсти душе. Ово је оно што Посланик а.с.

¹²⁷ Ал-Анкабут 45.

¹²⁸ Ат-Тавбах 103.

¹²⁹ Ал-Бакарах 183.

спомиње у тумачењу поста: “Ко не остави лажан говор и поступање по томе, Алаху није потребно да остави јело и пиће.”¹³⁰

Рекао је Алах Узвишени о хаџу:

Хаџ је у одређеним месецима; оном ко се обавезе да ће у њима хаџ обављати нема сношаја са женама и нема ружних речи, и нема свађе у данима хаџа.¹³¹

Ибадети (обреди) у исламу имају велику улогу у изградњи лепог ахлака (морала) и његовом даљем развоју. Рукнови (стубови) ислама су:

1. Први стуб ислама – ШЕХАДЕТ

Сведочење да “нема другог Бога осим Алаха и да је Мухаммед Алахов роб и посланик”. Ово је рукн који спада у ибадете речима и представља кључ уласка у ислам на којем почивају остали стубови ислама.

Значење речи ла илахе иллаллах (нема другог Бога осим Алаха)

Ово су речи тевхида (којима се исказује једноћа Алаха Узвишеног) због којих је Алах створио сва створења, због којих је створен џенет (рај) и џехенем (пакао). Рекао је Алах Узвишени:

Џине и људе сам створио само зато да Ми се клањају.¹³²

Речи шехадета су биле позив и мисија свих посланика и веровесника а.с. почев од Нуха а.с. па све до последњег посланика Мухамеда а.с. Рекао је Алах Узвишени:

¹³⁰ Сахикул-Бухари, 5. део, стр. 2251, бр. хадиса 5710.

¹³¹ Ал-Бакарах 197.

¹³² Аз-Заријат 56.

Пре тебе ниједног посланика нисмо послали, а да му нисмо објавили: "Нема бога осим Мене, зато се Мени клањајте!"¹³³

Значење ових речи је да не постоји божанство које истински заслужује да буде обожавано (да му се ибадет чини) осим Алаха Узвишеног.

Сведочење “ла илахе илалах” подразумева следеће:

1. Знање о томе да су сва друга божанства осим Алаха Узвишеног лажна и да нико не заслужује да буде истински обожаван осим Алах јер је Он Једини који заслужује да Му се упућују све врсте ибадета као што су намаз, дова, нада, приношење жртве, заветовање итд. Онај ко било коју врсту ибадета посвети неком другом мимо Алаха у смислу обожавања и величања постао је неверник па макар и изговарао речи шехадета (ла илахе илалах Мухамедун ресулулах).

2. Чврсто убеђење, без имало сумње и колебања у речи шехадета. Рекао је Узвишени Алах:

Прави верници су само они који у Алаха и Посланика Његовог верују, и после више не сумњају, и боре се на Алаховом путу имецима својим и животима својим. Они су искрени!¹³⁴

3. Прихватање и признавање шехадета. Рекао је Узвишени:

Кад им се говорило: "Само је Алах Бог!" – они су се охолили.¹³⁵

¹³³ Ал-Анбија' 25

¹³⁴ Ал-Хуџурат 15.

¹³⁵ Ас-Саффат 35.

4. Поступање сходно значењу речи шехадета, управљање и руковођење по њима, рад по ономе што је Алах наредио и остављање онога што је Алах забранио. Рекао је Узвишени Алах:

Онај ко се сасвим преда Алаху, а уз то чини добра дела, ухватио се за најчвршћу везу. Алаху се на концу све враћа.¹³⁶

5. Да се буде искрен у томе јер је рекао Алах Узвишени: “Говоре својим језицима оно што није у њиховим срцима.”

6. Искреност у обожавању Алаха Јединог, рекао је Узвишени Алах: “А наређено им је да се само Алаху клањају, да Му искрено, као правоверни, веру исповедају.”

7. Љубав према Алаху, љубав према Његовом Посланику, Његовим штићеницима (евлијама) и добрим робовима, као и мржња и непријатељство према ономе ко је непријатељ Алаху и Његовом Посланику, давање предности онима који воле Алаха и Његова посланика па чак и када се то не подудара са прохтевима душе. Рекао је Узвишени Алах:

Реци: "Ако су вам очеви ваши, и синови ваши, и браћа ваша, и жене ваше, и род ваш, и имања ваша која сте стекли, и трговачка роба за коју страхујете да прође неће имати, и куће ваше у којима се пријатно осећате – милији од Алаха и Његовог Посланика и од борбе на Његовом путу, онда причекајте док Алах Своју одлуку не донесе. А Алах грешницима неће указати на Прави пут."¹³⁷

8. Речи шехадета подразумевају да право законодавства у ибадетима и организовању међуљудских односа на нивоу појединца и друштва, право халала (прописати и рећи да је

¹³⁶ Лукман 22.

¹³⁷ Ат-Тавбах 24.

нешто дозвољено) и харама (прописати и рећи да је нешто забрањено) припада једино Алаху онако како је појаснио преко Свога посланика а.с. па каже Узвишени:

Оно што вам Посланик као награду *dā* – то узмите, а оно што вам забрани – оставите.¹³⁸

Значење речи “Мухамедун ресулулах (Мухамед је Алахов посланик)

Овај део шехадета подразумева покорност Посланику а.с. у ономе што је наредио, веровање у оно о чему нас је обавестио и остављање онога што нам је забранио. Каже Узвишени:

Оно што вам Посланик као награду *dā* – то узмите, а оно што вам забрани – оставите.¹³⁹

Ово подразумева следеће:

1. Чврсто убеђење и веровање у његову а.с. посланицу као и у то да је он последњи и печат свих посланика, најбољи и највреднији од њих, након кога више неће бити ни посланика ни веровјесника, јер Узвишени Алах каже:

Мухамед није родитељ ниједном од ваших људи, него је Алахов посланик и последњи веровесник – а Алах све добро зна.

2. Веровање у његову безгрешност по питању достављања објаве од Узвишеног Алаха јер каже Алах:

Он не говори по *hiru svome* –

то је само Објава која му се обзнанује.¹⁴⁰

¹³⁸ Ал-Хашр 7.

¹³⁹ Ал-Хашр 7.

Када је реч о дуњалучким (овосветским) стварима он је само човек и његови ставови су подложни разматрању. Алахов посланик а.с. је рекао: “Ја сам само човек. Дође ми странка у спору, па можда неко од вас буде речитији од другог па ја мислим да је он истину казао и пресудим у његову корист. Зато, онај у чију корист пресудим закинувши право другог муслимана, добија тиме само део цехенемске (пакао) ватре па нека га узме или остави!”¹⁴¹

3. Чврсто веровање у то да је посланица Мухамеда а.с. упућена двома скупинама, људима и џинима уопштено, све до Судњег дана јер је Алах Узвишени рекао:

“Ми смо те послали свима људима да радосне вести доносиш и да опомињеш...”

(Ас-Саба’ 28)

4. Слеђење и чврсто придржавање за његов а.с. суннет без да му се било шта придода, јер је Алах Узвишени рекао:

Реци: "Ако Алаха волите, мене следите, и вас ће Алах волети и грехе вам опростити!" – А Алах прашта и самилостан је.¹⁴²

2. Други стуб ислама – НАМАЗ

Намаз је стуб вере без којег вера не може опстати. Онај ко остави намаз оставио је веру. Рекао је Алахов посланик а.с.: “Намаз је главна ствар и стуб ислама.”¹⁴³ (главна ствар којом се потврђују речи шехадета)

¹⁴⁰ Ан-Наџм 3-4.

¹⁴¹ Сахихул-Бухари, 6. део, стр. 2555, бр. хадиса 6566.

¹⁴² Алу Имран 31.

¹⁴³ Сунену Тирмизи, 5. део, стр. 11, бр. хадиса 2616. Шејх Албани, Аллаx му се смилвао, га је оценио веродостојним.

Намаз се састоји од речи и покрета (дела) чији је почетак текбир, а крај селам. Муслиман обавља намаз из покорности према Алаху, да би Га величао и славио и како би се осамио са својим Господаром и понизно Му се молио за спас. Намаз је веза између роба, тј. човека и његовог Господара па кад год се муслиман препусти дуњалучким (овосветским) ужицима и ослаби му пламен имана (веровања) у срцу, муезин позове на намаз како би тај пламен поново ојачао и веза са својим Створитељом се одржавала кроз све дневне намазе. Постоји пет намаза у току дана и ноћи које је муслиман дужан обавити у џемату осим ако је оправдано спречен да оде у џамију. На овај начин се људи међусобно упознају, јача њихова љубав и јединство и међусобно се распитују за стања других. Уколико је неко од џематлија болестан остали ће га посетити, ако је неке потребна помоћ – помоћиће му, ако је неко од њих тужан и због тога не долази у џемат остали ће га саветовати. Намаз елиминира све социјалне разлике јер у њему муслимани стоје заједно један до другога, стари и млади, богати и сиромашни, угледни и слаби, сви су понизни пред Алахом, окренути према заједничкој кибли, обављају исте покрете, уче исте ајете у исто време.

3. Трећи стуб ислама - ЗЕКАТ

Зекат је одређена количина коју богати муслиман издваја из свог иметка добровољно, покорио се Алаховој заповеди и помогао својој браћи по вери која су нуждана, невољницима и сиромасима како би се обезбедиле њихове потребе и отклонило од њих понижење да просе од других. Зекат је ваџиб (строга обавеза) сваког имућног муслимана

чији иметак достиже нисаб (границу за давање зеката), јер је Алах Узвишени рекао:

А наређено им је да се само Алаху клањају, да Му искрено, као правоверни, веру исповедају, и да молитву обављају, и да милостињу удељују; а то је – исправна вера.¹⁴⁴

Онај ко негира зекат неверник је и на тај начин ускраћује невољницима и сиромашнима њихова права. Зекат није, као што тврде они који не познају ислам, порез који исламска држава узима јер би у том случају свако ко живи у окриљу исламске државе (муслимани и немуслимани) били обавезни давати зекат, а познато је да је услов за зекат да човек буде муслиман, а немуслиман није дужан давати зекат.

Услови за давање зеката које је ислам прецизирао и одредио

1. Нисаб – да муслиман поседује довољно иметка чија количина достиже или прелази границу која је по исламу одређена за зекат, као на пример зекат на злато се издваја када достиже количину од 85 грама.

2. Потребно је да иметак прегодици – тј. када је реч о новцу, стоци и трговачкој роби зекат на ову врсту иметка се даје тек када прегодици (годину дана буде у нашем власништву), а што се тиче житарица и плодова зекат на њих се даје када је година родна.

Шеријатом су одређене категорије које имају право на зекат па каже Алах Узвишени:

¹⁴⁴ Ал-Бајјинах 5.

Зекат припада само сиромасима и невољницима, и онима који га скупљају, и онима чија срца треба придобити, и за откуп из ропства, и презадуженима, и у сврхе на Алаховом путу, и путнику. Алах је одредио тако! – А Алах све зна и мудар је.¹⁴⁵

На име зеката се издваја 2,5 посто од иметка, а циљ ислама прописивањем зеката је искорењивање сиромаштва у друштву, елиминисање опасних девијација и појава које могу бити резултат сиромаштва (као што су крађа, убиства, угрожавање части), оживљавање духа солидарности међу муслиманима што се постиже испуњавањем потреба оних који су нуждани, сиромашних и невољника. Разлика између зеката и пореза је та што муслиман издваја и даје зекат добровољно, без икакве присиле, водећи рачуна о томе као верничкој обавези коју реба извршити, као што само име зекат указује на богатство и чишћење душе од шкртости и похлепе, чишћење срца од љубави према овоме свету и од преокупираности његовим ужицима која проузрокује заборав на потребе сиромашне браће. Рекао је Алах Узвишени:

А они који буду сачувани грамзљивости, биће тî који ће успети.¹⁴⁶

Такође, важно је споменути резултат зеката је и чишћење срца сиромашних од мржње и презира према богатима када виде како они из својих иметака издвајају оно чиме их је Алах обавезао и тако извршавају оно што су обећали а то је брига и добротинство о сиромашнима.

Многи шериатски текстови упозоравају онога ко спречава давање зеката па каже Алах Узвишени:

¹⁴⁵ Ат-Тавбах 60.

¹⁴⁶ Ат-Тагабун 16.

Нека они који шкртаре у ономе што им Алах из обиља Свога даје никако не мисле да је то добро за њих; не, то је зло за њих. На Судњем дану биће им о врату обешено оно чиме су шкртарили.¹⁴⁷

Алахов посланик а.с. је рекао: “Свакоме ко поседује злато или сребро, а не буде испуњавао обавезе које из тога проистичу, исковаће се на Судњем дану ватрене плоче којима ће, након што се усијају на џехенемској ватри, бити пржен по боковима, челу и леђима! И кад год се охладе, плоче ће се враћати у ватру и усијавати. Биће то у дану који је дуг педесет хиљада година и трајати све док се не заврши суђење људима на којем ће свакоме бити показан пут - или у Џенет (рај) или у Џехеннем (пакао).”¹⁴⁸

4. Четврти стуб ислама – ПОСТ МЕСЕЦА РАМАЗАНА

Рамазан је месец у години у току којег муслимани посте сустежући се од јела, пића и сношаја са женама из покорности према Алаху Узвишеном. Пост траје од појаве зоре па до акшама (заласка сунца). Пост није нешто што је ислам увео, јер каже Алах узвишени:

О верници! Прописује вам се пост, као што је прописан онима пре вас, да бисте се греха клонили.¹⁴⁹

Циљ и сврха поста није само у устезању од материјалних ствари већ је такође потребно сустећи се и од ствари као што су лаж, оговарање (гибет), преношење речи (немимет), превара, издаја и сваки други ружан говор. Треба

¹⁴⁷ Алу Имран 180.

¹⁴⁸ Сахиху Муслим, 2. део, стр. 680, бр. хадиса 987.

¹⁴⁹ Ал-Бакарах 183.

напоменути да је муслиману остављање ових ружних ствари обавеза и ван рамазана, а нарочито у току њега јер Алахов посланик а.с. каже: “Ко не остави лазан говор и поступање по њему, нема потребе да ради Алаха оставља своје јело и пиће.”¹⁵⁰

Пост је борба са својом душом, њеним страстима и прохтевима гдје муслиман себе уздиже изнад ружног говора и лоших дела. Алахов посланик а.с. преноси да је Алах Узвишени рекао: “Алах, џ.ш., каже: “Свако дело које човек учини припада њему изузев поста! Пост припада мени и Ја за њега посебно награђујем! Пост је штит па када неко од вас запости нека се остави полног уживања и нека не прича много, а ако га неко буде псовао или се буде хтео са њим тући, нека каже: Ја постим. Тако ми Онога у чијој је руци Мухамедова душа, задах из устију постача сигурно је код Алаха бољи од мириса мошуса. Постач има два весеља којима се радује: весели се када ифтари и веселиће се своме посту онда када се буде сусрео са својим Господаром!”¹⁵¹

Кроз пост муслимани саосећају са својом браћом која су сиромашна и угрожена, испуњавају њихова права, интересују се за њихово стање и обезбеђују њихове потребе.

5. Пети стуб ислама – ХАЦ

Хац је ходочашће Алахове куће (Ка’бе) ради обављања посебних обреда, на посебним местима у посебно време. Овај стуб ислама је обавеза сваког разумног и пунолетног муслимана и муслиманке и свако ко је у физичкој и

¹⁵⁰ Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 673, бр. хадиса 1804.

¹⁵¹ Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 673, бр. хадиса 1805.

финансијској могућности дужан је обавити хаџ једном у животу. Онај ко је болестан од неке неизлечиве болести па је спречен да обави хаџ а имућан је, може неког другог овластити да уместо њега обави хаџ. Такође, онај ко је сиромашан па нема довољно иметка осим за основне потребе са њега спада обавеза хаџа, јер Узвишени Алах каже:

Ходочастити Храм дужан је, Алаха ради, сваки онај који је у могућности; а онај који неће да вјерује– па, заиста, Алах није овисан ни о коме.¹⁵²

Хаџ представља највећи муслимански скуп где се муслимани из свих крајева сакупе на једно место у тачно одређено време, моле се и дове једном заједничком Господару, облаче исту одећу, обављају исте обреде и понављају исте речи дозивања – “**ЛЕББЕЈКЕ АЛЛАХУМЕ ЛЕББЕЈКЕ, ЛЕББЕЈКЕ ЛА ШЕРИКЕ ЛЕКЕ ЛЕББЕЈК. ИННЕЛ ХАМДЕ ВЕННИАМЕТЕ ЛЕКЕ ВЕЛ МУЛК ЛА ШЕРИКЕ ЛЕК**” (ОДАЗИВАМ ТИ СЕ, МОЈ АЛАХУ, ОДАЗИВАМ! ОДАЗИВАМ ТИ СЕ! НЕМАШ СУДРУГА, ОДАЗИВАМ ТИ СЕ! САМО СЕ ТЕБИ ЗАХВАЉУЈЕМ И САМО ТИ ИМАШ БЛАГОДАТИ И ИМАШ ВЛАСТ. ТИ НЕМАШ СУДРУГА). Другим речима – О Алаху, дошли смо на ово место одазивајући се Твоме позиву, надајући се Твоме задовољству, признајући Твоју једноћу и да си Ти Једини који истински заслужује да Му се ибадет чини (да буде обожаван). Нема разлике између угледних и обичних, белца и црнца, арапа и неарапа – сви су исти пред Алахом, без икакве разлике осим по богобојазности. Све ово је потврда братства и јединства међу муслиманима, њихове солидарности и надања.

¹⁵² Алу Имран 97.

СПЕЦИФИЧНОСТИ И ВРЛИНЕ ИСЛАМА

Будући да је ислам последња монотеистичка религија која је објављена нужно је да поседује специфичности и врлине којима се одликује у односу на претходне вере. Ове специфичности и врлине су погодне за свако време и место до Судњег дана и обезбеђују срећу човечанству на оба света.

Специфичности и врлине ислама се огледају у следећем:

1. Текстови (Кур'ан и хадис) садрже јасне доказе да је код Алаха призната једна вера (ислам) и да је Алах слао посланике и веровеснике да употпуне једни друге почев од Нуха а.с. па све до последњег, Мухамеда а.с. који каже: “Пример мене и посланика пре мене је као пример човека који гради кућу, украшава је и улепшава, изузев ћошка где недостаје цигла. Људи је обилазе и дивећи се говоре: “Када би само била још ова цигла, била би потпуна?!” Каже: “Ја сам та цигла и ја сам последњи посланик!”¹⁵³

С тим што ће Иса а.с. бити спуштен пред смак света да испуни Земљу правдом као што је била испуњена неправдом и насиљем, али не са новом вером већ ће судити међу људима по исламу и прописима који су објављени Мухамеду а.с. који каже: “Неће наступити смак света све док се међу вас не спусти син Мерјемин (Иса а.с.) који ће судити праведно, поломити крст, убити свињу, укинути цизју (врста пореза), а иметка ће бити у изобиљу тако да га нико неће примати.”¹⁵⁴

¹⁵³ Сахихул-Бухари, 3. део, стр. 1300, бр. хадиса 3342.

¹⁵⁴ Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 875, бр. хадиса 2344.

Сви Алахови посланици су позивали у једноћу Алаха Узвишеног и у веровање да Он нема никаквог судруга, никога попут Њега Узвишеног. Позивали су у директно обожавање Алаха одбацујући сваки вид посредовања између Алаха и Његових робова (људи). Сви посланици су позивали у префињеност људске душе усмеравајући је ка ономе што ће јој користити и усрећити на овом и будућем свету. Рекао је Алах Узвишени:

Он вам прописује у вери исто оно што је прописао Нуху и оно што објављујемо теби, и оно што смо наредили Ибрахиму и Мусау и Исау: "Праву веру исповедајте и у томе се не подвајајте!"¹⁵⁵

2. Алах је објавом ислама докинуо све претходне религије и ислам је последња и печат свих религија па сходно томе Алах неће прихватити да буде обожаван осим онако како то ислам налаже. Рекао је Узвишени Алах:

А теби објављујемо Књигу, саму истину, да потврди књиге пре ње објављене и да над њима бди.¹⁵⁶

Због тога се Алах обавезао да ће чувати последњу објављену религију све док Он Узвишени не наследи Земљу и све што је на њој што није био случај са претходним објавама и религијама за које се Алах није обавезао да ће их чувати јер су биле објављене за одређено време и одређеним народима. Рекао је Алах Узвишени:

Ми, уистину, Кур'ан објављујемо и заиста ћемо Ми над њим бдети!¹⁵⁷

¹⁵⁵ Аш-Шура 13.

¹⁵⁶ Ал-Маидах 48.

¹⁵⁷ Ал-Хицр 9.

Ово свакако подразумева и то да посланик ислама Мухамед а.с. буде последњи посланик након кога више неће бити посланика, ни веровесника који ће бити слати после њега. Рекао је Алах Узвишени:

Muhammed nije roditelj nijednom od vaših ljudi, nego je Allahov poslanik i posljednji vjerovjesnik.¹⁵⁸

Ово свакако не значи да не треба веровати у претходне посланике и објаве. Иса а.с. је употпунио веру Мусаа а.с., а Мухамед а.с. је употпунио веру Исаа а.с. и он је печат свих веровесника и посланика а.с. Муслиману је наређено да верује у све објаве и посланике пре Мухамеда а.с., а онај ко не верује у њих или некога од њих починио је дело неверства (куфра) и изашао је из ислама. Алах Узвишени каже:

Они који у Алаха и посланике Његове не верују и желе да између Алаха и посланика Његових у веровању направе разлику, и говоре: "У неке верујемо, а у неке не верујемо", и желе да између тога некакав став заузму – они су збиља прави неверници.¹⁵⁹

3. Ислам је савршен и употпунио је верозаконе који су били пре њега. Претходни шериати (верозакони) су имали идеолошке корене у смислу обраћања души и њеном чишћењу, али се нису у довољној мери дотакли овосветских и животних аспеката у смислу организовања и инструкција за разлику од ислама који је употпунио и уредио све аспекте живота – обухватио је и верске и дуњалучке (овосветске) ствари. Рекао је Алах Узвишени:

¹⁵⁸ Ал-Ахзаб 40.

¹⁵⁹ Ан-Ниса' 150-151.

Сада сам вам вјеру вашу усавршио и благодат Своју према вама употпунио и задовољан сам да вам ислам буде вјера.¹⁶⁰

Зато је ислам најбоља и највреднија вера па каже Узвишени Алах:

Ви сте народ најбољи од свих који се икада појавио: тражите да се чине добра дела, а од неваљалих одвраћате, и у Алаха верујете. А кад би следбеници Књиге исправно веровали, било би боље за њих; има их и правих верника, али, већином су неверници.¹⁶¹

4. Ислам је универзална вера која је упућена свим људима без изузетка, у свако време и на сваком месту и није објављен само једном полу, сталежу, нацији, или само за једно време. Ислам је вера која обједињује све људе без обзира на боју коже, језик, територију, расу, време и место, и то на основу тачно одређене идеолошке основе, па ко год верује у Алаха као Господара, у ислам као веру, у Мухамеда као посланика ушао је под заставу ислама. Каже Алах Узвишени:

Ми смо те (Мухамеде) послали свима људима да радосне вести доносиш и да опомињеш.¹⁶²

Што се тиче претходних посланика а.с. они су били послати својим народима посебно, па каже Алах Узвишени о Нуху а.с.:

Ми смо послали Нуху народу његову.¹⁶³

¹⁶⁰ Ал-Маидах 3.

¹⁶¹ Алу Имран 110.

¹⁶² Ас-Саба' 28.

¹⁶³ Ал-А'раф 59.

А Аду – његова брата Худа. "О народе мој" – говорио је он – "Алаху робујте, ви другог бога осим Њега немате."¹⁶⁴

А Семуду – његова брата Салиха. "О народе мој" – говорио је он – "Алаху се клањајте, ви другог бога осим Њега немате!"¹⁶⁵

И Лута – кад рече народу своме: "Зашто чините разврат који нико пре вас на свету није чинио?"¹⁶⁶

А Медјену – његова брата Шуајба.¹⁶⁷

Затим смо, после њих, послали Мусаа фараону и главешинама његовим са доказима Нашим.¹⁶⁸

А када Иса, син Мерјемин, рече: "О синови Исраилови, ја сам вам Алахов посланик да вам потврдим пре мене објављени Теврат..."¹⁶⁹

Због универзалности ислама и његовог позива који је упућен свим људима у сваком времену и месту муслиманима је наређено да ову поруку доставе и представе људима. Рекао је Узвишени Алах:

И тако смо од вас створили праведну заједницу да будете сведоци против осталих људи, и да Посланик буде против вас сведок.¹⁷⁰

5. Правила и прописи ислама и његова учења су божанска и као таква су стабилна и чврста, нису подложна

¹⁶⁴ Ал-А'раф 65.

¹⁶⁵ Ал-А'раф 73.

¹⁶⁶ Ал-А'раф 80.

¹⁶⁷ Ал-А'раф 85.

¹⁶⁸ Ал-А'раф 103.

¹⁶⁹ Ас-Сафф 6.

¹⁷⁰ Ал-Бакарах 143.

променама и изменама. Овде није случај као са човеком који је подложен, маханама, грешкама, разним културолошким и локалним утицајима који га окружују. Ово се итекако да приметити у стварности па видимо нестабилност у законодавству и људским (секуларним) системима па оно што је добро и у интересу једног друштва није у интересу другог, или оно што је добро у једном времену није се показало добрим за неко друго време, као на пример законодавство и системи уређења у капиталистичком друштву не одговарају социјалистичком друштву и обратно. Сваки аутор закона мора га ускладити с његовим аспирацијама и упутствима. Поред те нестабилности, некада се може десити да онај ко има више знања и боље познаје културу од оног претходног који је прописивао законе, супростави се, нешто одузме или дода на оно што је онај пре њега прописао. Што се тиче исламског верозакон он је божански, успоставио га је и креирао Створитељ свих створења и светова у складу са оним што одговара њиховим приликама и стању и сходно њиховом функционисању. Нико од људи, ма колико се трудио да достигне тај степен, или се супростави, или промени нешто од онога што је Алах Узвишени прописао у смислу да нешто дода или одузме, неће успети у томе зато што Алахов верозакон чува и гарантује права за све. Каже Узвишени Алах:

Зар они траже да им се као у паганско доба суди? А ко је од Алаха бољи судија народу који чврсто верује?¹⁷¹

6. Ислам је вера која прати развој и савремене токове и то је оно што је чини погодном за свако време и место. Ислам

¹⁷¹ Ал-Маидах 50.

је дошао са принципима и опћим начелима, чврстим и свеобухватним правилима и основама које се не мењају у зависности од времена и места. Ово се односи на саму идеологију (акиду) и обредословље као на пример намаз – број реката и време наступања, зекат – количина која се издваја на име зеката, пост и оно што је обавезујуће у оквиру њега као и његово време, хаџ – начин обављања, време и место (границе) када и где се обавља итд. Сви догађаји, ситуације, нови захтеви (новонастале ситуације) се посматрају кроз призму Кур’ана часног, па ако су у складу са њим онда се прихватају, а остављају се ако су у супротности са њим. Ако се пак у Кур’ану не нађе одговор онда се тражи у веродостојном сунету (пракси) Алаховог посланика а.с., па ако се подудара са њим прихватиће се, у супротном ће се оставити. Уколико се не нађе одговор у Кур’ану и сунету онда ће се ићи даље у истраживању па ће се консултовати побожни учењаци и њихов иџтихад (мишљење) у сваком времену и месту како би се постигла општа корист и одговорило на захтеве њиховог времена и прилике у којима се налази друштво. Наравно, учењаци своје ставове темеље на Кур’ану, сунету и општим шериатским правилима која су узета из Кур’ана и сунета (праксе Посланика а.с.) као што су правила: у основи су све ствари дозвољене, чување и заштита интереса, олакшавања и отклањање потешкоћа, отклањање штете, превентивно спречавање нереди, у нужди престају важити забране, нужности су саме по себи ограничене (тј. не треба претеривати како не би испало да је све нужност), отклањање штете је прече од прибављања користи, изабрати мање од два зла (у случају када је човек принуђен да почини неки грех онда ће учинити оно што је мање зло), зло се не отклања другим злом (штета се не отклања штетом), личну штету треба истрпети ради отклањања

општег зла и штете итд. Ова правила нису утемељена на страстима и некаквим прохтевима, већ се до њих дошло враћањем на оно што је корист и добро за човека без да се супроставља шериатском тексту, а све то с циљем да ислам увек држи корак са временом и захтевима сваког друштва.

7. Ислам је вера у којој нема диференцијације и диспаритета када је реч о примени шериатских закона, правила и закона уређења. Према свима се исто поступа и нема разлике између богаташа и сиромаша, племића (угледника) и обичног грађанина, надређеног и подређеног, белца и црнца. Пред применом шериатских закона сви су исти. У овом смислу преноси се од Аише, р.а., супруге веровесникове, а.с., да су се Курејшије били забринули за једну жену Махзумијку*(тј. из племена Махзум) која је нешто украла, у вријеме Веровесника, а.с., при освојењу Мекке, па рекоше: - Ко би се за њу заузео код Божијег Посланика, а.с.? Затим рекоше: - Ко би се усудио други доли миљеник Божијег Посланика, а.с., Усаме ибн Зејд. Она бејаше доведена Божијем Посланику, а.с., па се Усаме ибн Зејд поче за њу заузимати, али се Божијем Посланику, а.с., промени боја лица, па рече: 'Зар ти посредујеш за неку од Алахових казни?' Усаме му рече: - Божији Посланиче, моли Алаха да ми опрости. Навечер је Божији Посланик, а.с., устао и одржао говор исказавши прво захвалу Алаху Свевишњем како то само Њему и доликује, потом је рекао: 'А сада да пређемо на ствар. Оне пре вас је упропастило то што нису извршавали казну над неким ко украде ако је племићког порекла, а извршавали су је кад украде неко слабијег порекла. Тако ми Онога Који располаже мојим

животом, када би Фатима, кћи Мухамедова, украда, ја бих јој заиста одсекао руку.”¹⁷²

8. Исламски извори су заштићени и чисти од било каквих недостатака, додавања, искривљивања и промена. Основни шериатски извори у исламу су:

а) Кур’ан часни

б) Суннет (пракса Алаховог посланика Мухамеда а.с.)

Што се Кур’ана часног тиче, још од како је објављен Мухамеду а.с. па све до данас, ниједан његов харф, ајет или сура се није променио, нити у њему има било каквих измена, искривљивања, додавања или одузимања. Посланик Мухамед а.с. је међу својим племенитим друговима (асхабима) ангажовао оне који ће записивати објаву (Кур’ан), а од њих су Алија р.а., Муавија р.а., Убеј бин К’аб р.а. и Зејд бин Сабит. Када год би се објавио неки ајет Посланик а.с. би им наредио да га запишу, указао им на његово место у сури па је тај ајет био забележен и запамћен у књигама и у прсима људи. Муслимани су жарко настојали и журили да што пре науче нешто од Алахове књиге и друге да подуче томе тражећи велико добро у томе о чему их је Посланик а.с. обавестио у своме хадису: *“Најбољи међу вама је онај ко научи Кур’ан и друге подучава њему.”*¹⁷³ Жртвују своје животе и иметке у служби, чувању и бризи о Кур’ану, преносе га из генерације у генерацију памтећи га напамет и учећи што је од дела ибадета. Алахов посланик а.с. је рекао: *“Ко проучи харф из Алахове Књиге, њему припада добро дело које се*

¹⁷² Сахиху Муслим, 3. део, стр. 1315, бр. хадиса 1688.

¹⁷³ Сахихул-Бухари, 4. део, стр. 1919, бр. хадиса 4739.

вреднује до десет пута. Ја не кажем да је 'елиф-лам-мим' један харф, већ је елиф харф, лам је харф и мим је харф."¹⁷⁴

Што се тиче часног сунета посланика Мухамеда а.с., другог шериатског извора који појашњава и тумачи Кур'ан часни и његове прописе, он је сачуван од искривљивања, подвала и сплеткарења, тј. убацивања у сунет онога што није од сунета преко поверљивих и праведних људи који су читав свој живот посветили проучавању и студирању хадиса (говора) Алаховог посланика а.с., те проучавању сенеда (ланца преносилаца) и метнова (текстова), затим рангирању хадиса на веродостојне и слабе, проучавању биографија равија (преносилаца хадиса) као и њиховог степена праведности и неисправности и на крају су пробрали и издвојили све хадисе који се преносе од Алаховог посланика а.с. Забележили су само оно што је сигурно тачно, исправно и веродостојно од њега па су до нас стигли хадиси који су чисти од лажи. Онај ко жели детаљније упознати начин на који је сунет Алаховог посланика а.с. сачуван нека се врати на књиге о хадиској науци и терминологији, науци која је у служби хадиса Алаховог посланика а.с. како би му била јасна немогућност сумње у оно што је до нас дошло од хадиса Посланика а.с. и како би му било јасно колико је труда уложено и жртвовано у служби сунета Мухамеда а.с.

9. Ислам све људе сматра једнаким будући да имају заједнички корен у смислу стварања и самог настанка, без обзира да ли се ради о мушкарицу или жени, белцу или црнци, арапу или неарапу. Први човек којег је Алах

¹⁷⁴ Сунену Тирмизи, 5. део, стр. 175, бр. хадиса 2910, шејх Албани га сматра веродостојним.

Узвишени створио је Адем а.с. и он је отац целог човечанства. Затим је Алах од њега створио његову другу, жену Хаву, мајку човечанства, а од њих двоје расејао бројно потомство па тако сви људи имају исто порекло. Рекао је Алах Узвишени:

О људи, бојте се Господара свога, који вас од једног човека ствара, а од њега је и дрјугу његову створио, и од њих двоје многе мушкарце и жене расејао. И Алаха се бојте – с именом чијим једни друге молите – и родбинске везе не кидајте.¹⁷⁵

Рекао је Алахов посланик а.с.: “Доиста је Узвишени Алах од вас одстранио цехилијетски обичај да се охолите на основу порекла ваших очева. Богобојазни верник и несретни грешник, сви људи су од оца Адема, а Адем је створен од земље.”¹⁷⁶

Сваки човек на Земљи потиче од Адема а.с. и његовог потомства. У почетку су сви људи били исте вере и говорили су истим језиком. Међутим, након што се човечанство намножило, разјединило се и распршило на све стране Земље догодила се природна нужност овог разједињавања и расејавања људи, а то је различитост језика, раса и природа. Све ово је неизбежан резултат настао услед утицаја средине на људе што опет проузрокује различитост у размишљању и начину живота као и у веровању (идеологији). Рекао је Алах Узвишени:

Људи су једну заједницу сачињавали, а онда су се један друге супротставили. А да није Речи раније изречене од

¹⁷⁵ Ан-Ниса' 1.

¹⁷⁶ Муснед имама Ахмеда, 2. део, стр. 361, бр. хадиса 8721. Шејх Албани, Алах му се смиловао, га је оценио као хасен (добар) у „Сахихут-Тирмизи“.

Господара твога, овима би већ било пресуђено о ономе око чега се разилазе.¹⁷⁷

Према исламском учењу пред Алахом су сви људи исти без обзира на пол, боју, језик, нацију. Једина разлика међу њима се огледа и заснива на томе колико се примењује оно што је Алах прописао, па каже Узвишени Алах:

О људи, Ми вас од једног човека и једне жене стварамо и на народе и племена вас делимо да бисте се упознали. Најугледнији код Алаха је онај који Га се највише боји.¹⁷⁸

На основу ове једнакости коју је ислам установио и усвојио сва људска бића у исламскоме праву и закону подједнако уживају дисциплиновану слободу на првоме месту у исповедању дисциплиноване вере која изводи из животињске слободе, а на основу ове слободе проистиче следеће:

а) Слобода мисли и слобода мишљења – ислам подстиче и позива своје припаднике да говоре истину и да изразе своја мишљења и идеје и то она конструктивна мишљења и циљеве, као и то да се не боје ничијег прекора када су на истини. Алахов посланик а.с. каже: “Највећи и најбољи цихад је рећи истину у лице неправедноме владару.”¹⁷⁹

Асхаби (другови Алаховог посланика а.с.), Алах био задовољан са њима, су се међусобно утркивали у примени овог принципа. Преноси се да је неки човек рекао Омеру бин Хатабу, вођи правоверних: “Бој се Алаха, о вођо правоверних.” Супроставио му се други човек рекавши му: “Зар ти да кажеш вођи правоверних да се боји Алаха?” На

¹⁷⁷ Јунус 19.

¹⁷⁸ Ал-Хуџурат 13.

¹⁷⁹ Сунену Еби Давуд, 4. део, стр. 124, бр. хадиса 4344, шејх Албани га сматра веродостојним.

то му Омер рече: “Пусти га да каже што хоће, јер у вама неће бити добра све док нас не будете саветовали и критиковали, нити ће у нама бити добра све док то не прихватимо од вас.”¹⁸⁰

На другом месту се спомиње да је Омер р.а. вођа правоверних срео неког човјека па га упитао – Шта си учинио? Овај одговори – Алија р.а. и Зејд р.а. су ми пресудили тако и тако. Омер р.а. рече – И ја бих исто тако пресудио. Рече човек – А шта те је онда спречило да то учиниш, на теби је да одлучиш? Омер р.а. одговори – Да сам хтео учинио бих то по Алаховој књизи и суннету Његовог посланика а.с., али сам хтио да чујем и друго мишљење јер је и то релевантно. На овај начин Омер р.а. није прекршио оно што су Алија и Зејд р.а. рекли.¹⁸¹

б) Свако има слободу да поседују имовину и халал зараду. Рекао је Алах Узвишени:

И не пожелите оно чиме је Алах неке од вас одликовао. Мушкарцима припада награда за оно што они ураде, а женама награда за оно што оне ураде.¹⁸²

ц) Свако има прилику на стицање знања и образовања. Шта више ислам стицање знања сматра обавезним јер Посланик а.с. каже: “Тражење знања је обавеза сваког муслимана.”¹⁸³

д) Свакоме је доступно да се користи оним што је Алах дао у овом космосу од природних добара и богатстава у складу

¹⁸⁰ „Менакибу емирал-му’минин Омер бин Хаттаб“ – Ибн Џевзи, стр. 155.

¹⁸¹ “И’ламул-мевки’ине ан Раббил-алемине“ – Ибн Кајјим Ел-Џевзи.

¹⁸² Ан-Ниса’ 32.

¹⁸³ Сунен ибн Маџе 1. део, стр. 81, бр. хадиса 224. Шејх Албани га је оценио веродостојним.

са законским (шериатским) регулативама. Рекао је Алах Узвишени:

Он вам је Земљу погодном учинио, па ходајте пределима њезиним и храните се оним што Он даје, Њему ћете после оживљења одговарати.¹⁸⁴

е) Свако има прилику да буде вођа у друштву у зависности од подобности, капацитета и ефикасности. Поверавање еманета онима који нису достојни тога ислам сматра проневером еманета (указаног повјеренја) која указује на скору пропаст овог света и наступање смака света. Алахов посланик а.с. каже: “Када се запостави еманет очекуј Судњи час.” „Када се ствари буду поверавале онима који их нису достојни, очекуј Судњи час.”¹⁸⁵

10) У исламу не постоји апсолутна, независна власт духовних вођа као што је то случај са осталим религијама у којима је верским вођама, свештеницима дата сва власт. Ислам је управо дошао с циљем да поруши сваки вид посредништва између Алаха и Његових робова и приговара многобошцима због тога што су узимали посреднике у обожавању. Узвишени Алах каже говорећи о њима:

Искрено исповедање вере дуг је Алаху! А онима који поред Њега узимају заштитнике: "Ми им се клањамо само зато да би нас што више Алаху приближили".¹⁸⁶

Алах Узвишени је појаснио суштину ових посредника, а то је да она не могу нити користити нити штетити, нити било шта од људи отклонити. Шта више, они који се узимају за

¹⁸⁴ Ал-Мулк 15.

¹⁸⁵ Сахиул-Бухари, 5. део, стр. 2382, бр. хадиса 6131.

¹⁸⁶ Аз-Зумар 3.

посреднике између Алаха и људи они су заправо створења као и људи. Рекао је Узвишени:

Они којима се ви, поред Алаха, клањате, заиста су робови, као и ви. Па, ви им се клањајте, и нека вам се одазову ако истину говорите!¹⁸⁷

Ислам је успоставио и учврстио правила и идеју директне везе између Алаха и Његових робова, а која се заснива и функционише на слободном веровању у Њега, обраћању само Њему за испуњење потреба и тражењу опроста и помоћи од Њега Узвишеног, директно без икаквог посредовања. Ономе ко погреша, затим подигне руке, понизно се обрати Алаху и затражи од Њега опрост на било ком месту и у било каквом стању, Алах Узвишени каже:

Онај ко какво зло учини или се према себи огреша па после замоли Алаха да му опрости – наћи ће да Алах прашта и да је милостив.¹⁸⁸

У исламу не постоје људи – верски службеници који нешто могу прогласити дозвољеним (охалалити) или забрањеним (охарамити), праштати грехе, сматрати себе божијим заступницима над Његовим робовима, прописивати им и усмеравати их ка њиховом веровању (идеологијама), уводити у ценет (рај) кога хоће и забрањивати ценет коме они хоће, јер право прописивања закона има једино Алах Узвишени. Алахов посланик а.с. у тумачењу речи Алаха Узвишеног “Они, поред Алаха, боговима сматрају свећенике своје и монахе своје”¹⁸⁹ је рекао: “Што се тиче њих нису своје свећенике и монахе

¹⁸⁷ Ал-А’раф 194

¹⁸⁸ Ан-Ниса’ 110.

¹⁸⁹ Ат-Тавбах 31.

обожавали буквално, али су их следили у ономе што су им охалалили или охарамили.”¹⁹⁰

11. Ислам је вера саветовања у верским и овосветским, унутрашњим и вањским стварима. Рекао је Алах Узвишени:

За оне који се Господару своме одазивају, и који молитву обављају, и који се о пословима својим договарају, а дио од онога чиме смо их опскрбили удељују.¹⁹¹

Шура (саветовање) је основни захтев у исламском праву јер је посланику ислама наређено да овај принцип примењује у пракси. Алах Узвишени каже:

Само Алаховом милошћу ти си благ према њима; а да си осоран и груб, разбегли би се из твоје близине. Зато им праштај и моли да им буде опроштено и договарај се с њима.¹⁹²

Путем саветовања се постиже оно најбоље. Онда када су муслимани примењивали овај принцип у верским и дуњалучким стварима у почетку појаве ислама били су горњи, а када су оставили примену овог правила доживели су стагнирање и декаденцију у верском и дуњалучком смислу.

12. Ислам је прописао права на различитим нивоима међу створењима како би се постигло јединство и суживот, верске и дуњалучке користи. Своја права имају родитељи,

¹⁹⁰ Суненут-Тирмизи, 5. део, стр. 278, бр. хадиса 3095. Шејх Албани га је оценио као хасен (добар).

¹⁹¹ Аш-Шура 38.

¹⁹² Алу Имран 159.

деца, родбина, комшије, другови итд. Рекао је Алах Узвишени:

И Алаху се клањајте и никога Њему равним не сматрајте! А родитељима добротворство чините, и рођацима, и сирочади, и сиромасима, и комшијама ближњим, и комшијама даљњим, и друговима, и путницима, и онима који су у вашем поседу. Алах, заиста, не воли оне који се охоче и хвалишу.¹⁹³

Алахов посланик а.с. је рекао: “Не завидите једни другима, немојте лажно повећавати једни другима цене робе, не мрзите се, не окрећите једни другима леђа, немојте се једни другима наметати у купопродаји и будите, Алахови робови, браћа. Муслиман је брат муслиману: не чини му насиље, не оставља га на цедилу, не лаже га, не омаловажава га. Богобојазност је овде!” – па је показао на своја прса три пута. “Довољно је зла човеку да омаловажи свога брата муслимана. Муслиману су забрањени крв, иметак и част другог муслимана!”¹⁹⁴

Такође је казао: “Нико од вас неће веровати све док своме брату не буде желео оно што и себи.”¹⁹⁵

Чак и непријатељи ислама имају своја права. У овом контексту се преноси да је Ебу Азиз бин Умејр, брат Мус’аба бин Умејра рекао: “Био сам заробљеник на дан Бедру па је Алахов посланик а.с. рекао – Опоручујем вам да се лепо опходите према заробљеницима. Ја сам био у скупини енсарија па када су ручали и вечерали јели су

¹⁹³ Ан-Ниса' 36.

¹⁹⁴ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 1986, бр. хадиса 2564.

¹⁹⁵ Сахихул-Бухари, 1. део, стр. 14, бр. хадиса 13.

хурме, а мене су хранили хлебом, поступајући по опоруци Алаховог посланика а.с.”¹⁹⁶

Шта више, ислам је отишао још даље па је и животињама дао права па Алахов посланик а.с. каже: “Ко убије беспотребно једног врапца, он ће се на Судњем дану пожалити Алаху говорећи: Боже, овај ме је убио беспотребно а није ме убио ради неке користи.”¹⁹⁷

Алахов посланик а.с. је рекао: “Један од највећих греха код Алаха је да човек ожени жену па када испуни своју потребу са њом разведе је и оде са њеним мехром (венчаним даром), као и када човек искористи неког човека па оде (побегне) са његовом наградом (платом), и када неко убије животињу бесправно.” (Силсилетус-Сахихах)

Ибн Омер је једном приликом наишао поред младића од Курејшија који су живу птицу поставили за мету, гађали је стрелама и давали власнику птице сваку стрелу која промаши. Кад су угледали Ибн Омера, младићи се разбежаше, а он повика за њима: “Ко је ово урадио? Алах проклео онога ко је ово урадио, јер Алахов Посланик а.с. проклео је онога ко нешто живо постави за мету.”¹⁹⁸

Алахов посланик а.с. је рекао када је видио деву чија се кожа припила уз кости, па је рекао њеном власнику: „*Бојте се Алаха у погледу животиња које не говорите! Јашите их и кољите тек када их ухраните!*”¹⁹⁹

¹⁹⁶ „Ел-Му'џемус-Сагир“, 1. део, стр. 250, бр. хадиса 409, шејх Албани га је оценио слабим (да'иф).

¹⁹⁷ Сахих Ибн Хиббан, 13. део, стр. 214, бр. хадиса 5894. Шевкани каже да се овај хадис преноси разним ланцима преносилаца, а неке од њих су имами (учењаци) оценили као веродостојне.

¹⁹⁸ Сахиху Муслим, 3. део, стр. 1550, бр. хадиса 1958.

¹⁹⁹ Сахиху Ибн Хузејме, 4. део, стр. 143, бр. хадиса 2545, шејх Албани га сматра веродостојним.

Ислам признаје права заједнице над појединцем и права појединца над заједницом па тако појединац ради у интересу заједнице и обратно (заједница у интересу појединца). Алахов посланик а.с. је рекао: *“Верници су попут грађевине, подупиру један другог.”*²⁰⁰ Затим је уплео своје прсте (алудирајући тако на ту подршку).

У случају сукоба интереса појединца и интереса заједнице предност има интерес заједнице у односу на интерес појединца, као што је на пример рушење оронуте куће из страха да не угрози пролазнике, или узимање од појединца уз компензацију за пут и општу корист.

13. Ислам је вера самилости, саосећајности и благости која у својим учењима позива на одбацивање окрутности и грубости. Алахов посланик а.с. је рекао: *“Онима који су милостиви смиловаће се Милостиви. Будите милостиви према онима који су на Земљи да би вам се смиловао Онај који је на небу.”*²⁰¹

У позиву на самилост и благост ислам се није ограничио само на људе већ он обухвата и животиње. Окрутност и грубост према њима може бити један од узрока уласка у цехенем (пакао). Алахов посланик а.с. каже: *“Једна жена је ушла у цехенемску ватру само због мачке коју је свезала! Није је хранила нити појила када ју је затворила, а није је ни пустила па да сама једе друге животињице по земљи!”*²⁰²

Ислам је учинио да самилост према животињама буде узрок опроста греха и уласка у ценет. Алахов посланик а.с. каже: *“Један човек је негде ишао па га је притисла жеђ,*

²⁰⁰ Сахихул-Бухари, 1. део, стр. 182, бр. хадиса 467.

²⁰¹ Тирмизи, 4. део, стр. 323, бр. хадиса 3295.

²⁰² Сахихул-Бухари, 3. део, стр. 1284, бр. хадиса 3295.

те сиђе до бунара и напи се воде. Када изиђе примети једног пса да од жеђи једе влажну земљу, па у том тај човек рече: ‘Овог пса је снашло исто то и мене’. Затим се смилова па га напоји. Алах му заузврат опрости грехе.“ Рекоше: „О, Божији Посланиче, зар и у животињама имамо награду?!“ Рече: „У свакој влажној јетри постоји награда“.²⁰³ Односно, у сваком живом бићу према коме се добро понесете, имаћете награду код Алаха.

Када је ислам овако милостив према животињама шта је тек са човеком којег је Алах Узвишени одликова и почастио у односу на сва остала створења. Рекао је Алах Узвишени:

Ми смо синове Адемове, доиста, одликовали; дали смо им да копном и морем путују, и опскрбили их укуским јелима, и дали им велике предности над многима које смо створили.²⁰⁴

14. У исламу нема монаштва, повлачења са овога света и остављања овосветских дозвољених ужитака које је Алах створио за своје робове. Алахов посланик а.с. каже: “Немојте бити строги према себи па да Алах буде строг према вама. Они пре вас су страдали због строгости. Били су строги према себи, па је и Алах с.в.т. био строг према њима. Њихови остаци се налазе у стаништима у којима су боравили.”²⁰⁵ (...док су монаштво они сами, као новотарију, увели – Ми им га нисмо прописали – Ал-Хадид 27)...

²⁰³ Сахикул-Бухари, 2. део, стр. 870, бр. хадиса 2334.

²⁰⁴ Ал-Исра’ 70.

²⁰⁵ Сунену Еби Давуд, 4. део, стр. 276, бр. хадиса 4904.

Посланик а.с. такођер каже: “Чувајте се претеривања у вери јер они пре вас су пропали управо због претеривања у вери.”²⁰⁶ “Алах досита воли да види трагове Своје милости на своме робу.”²⁰⁷

Свакако, ислам не дозвољава посвећивање само овом свету, обузетост страстима и његовим ужицима без контроле, већ је ислам вера средине и умерености која је спој између вере и овога света. У исламу једно друго употпуњују (дуњалук веру и обратно) и ниједно не преовладава на рачун другог. Наређује се успостављање равнотеже између душе и тела па се од муслимана тражи у случају обузетости дуњалучким стварима да се сети и потреба душе тако што ће обављати оно чиме га је Алах обавезао од обреда ибадета. Рекао је Алах Узвишени:

О верници, када се у петак на молитву позове, купопродају оставите и пођите молитву обавити; то вам је боље, нека знате!²⁰⁸

Од муслимана се такође тражи у случају обузетости ибадетом да се сети дуњалучких потреба, привређивања и стицања опскрбе, па каже Алах Узвишени:

А кад се молитва обави, онда се по земљи разиђите и Алахову благодат тражите...²⁰⁹

Ислам је похвалио онога ко споји ове две ствари па каже Узвишени Алах:

Људи које куповина и продаја не ометају да Алаха спомињу и који молитву обављају и милостињу удељују, и

²⁰⁶ Хадис је сахих, а бележе га Ахмед и Ибн Маџе.

²⁰⁷ Сахихул-џами'ус-сагир, бр. хадиса 1887.

²⁰⁸ Ал-Џуму'ах 9.

²⁰⁹ Ал-Џуму'ах 10.

који стрепе од Дана у ком ће срца и погледи бити узнемирени.²¹⁰

Ислам је дошао са правцем и идеологијом која чува душу и тело. Разум и интелект имају своја права у складу са божанским законом у којем нема ни претеривања ни немарности и запуштања. Муслиман је обавезан водити рачуна о себи, обрачунавати своја дела и све остало што произилази из тога поступајући у складу са речима Узвишеног Алаха:

Онај ко буде урадио колико трун добра – видеће га,
а онај ко буде урадио колико трун зла – видеће га.²¹¹

Такође, муслиман не сме своме телу ускратити благодати које му је Алах дозволио као што су јело пиће, одећа и брак поступајући у складу са речима Узвишеног Алаха:

Реци: "Ко је забранио Алахове украсе, које је Он за робове Своје створио, и укусна јела?"²¹²

Ислам не забрањује осим оно што је ружно, што шкоди човеку и његовом разуму, телу, иметку, или заједници јер са аспекта ислама Алах је створио људску душу и поставио је за Свог заступника на Земљи како би Му чинила ибадет (обожавала Га) и примењивала Његов закон и нико нема право уништити је. Алах је за ту душу створио тело употпуњујући је стварајући један склад, како би душа посредством тог тела обављала оно што јој је Алах Узвишени наредио од ибадета, права, обавеза и онога што је потребно за живот на Земљи. Рекао је Узвишени Алах:

Ми човека стварамо у складу најлепшем.²¹³

²¹⁰ Ан-Нур 38.

²¹¹ Аз-Зилзал 8-9.

²¹² Ал-А'раф 32.

Зато је Алах Узвишени наредио да се чува и води брига о телу у складу са шериатом и то кроз следеће:

а) Чистоћа. Алах Узвишени каже:

Алах заиста воли оне који се често кају и воли оне који се много чисте.²¹⁴

По исламу један од услова исправности намаза (молитве) пет пута у току дана и ноћи је абдест (обредно прање пре намаза), па каже Посланик а.с.:” Не прима се намаз без абдеста нити садака од харам иметка.”²¹⁵

Такође обавезно је купање после интимног односа по речима Узвишеног Алаха:

А ако сте џунуби, онда се окупајте;²¹⁶

Купање је један од потврђених сунета за неке од верских обреда као што су: џумански намаз, два бајрама, хаџ и умра.

б) Обавезна чистоћа и то:

- Прање руку пре јела. “Преноси се од Аише р.а. да је Посланик а.с. када би био џунуб а хтео би спавати – окупао би се. А када би хтео јести или пити опрао би руке.”²¹⁷

- Водити рачуна о чистоћи зуба и уста подстичући на употребу сивака, или четкице за зубе по речима Посланика а.с.:

²¹³ Ат-Тин 4.

²¹⁴ Ал-Бакарах 222.

²¹⁵ Сахиху Муслим, 1. део, стр.204, бр.хадиса 224.

²¹⁶ Ал-Маидах 6.

²¹⁷ Сахиху Несائي

“Да се не бојим да ћу отежати своје умету (својим следбеницима), наредио бих им (да користе) мисвак пре сваког намаза.”²¹⁸

- Уклањање и чишћење онога, или оних места дје се могу сакупљати бактерије и прљавштина. Алахов посланик а.с. је рекао: “Пет ствари се убраја у природна обележја човека: обрезавање (сунећење), уклањање длака са стидног места, скраћивање бркова, резање ноктију и уклањање длака испод пазуха.”²¹⁹

ц) Конзумирање свих јела и пића која су лепа и дозвољена. Рекао је Алах Узвишени:

*О верници, једите укусна јела која смо вам подарили и будите Алаху захвални, та ви се само Њему клањате!*²²⁰

Конзумирање ових благодати је условљено тиме да се не сме расипати и да оне не шкоде телу. Рекао је Алах Узвишени:

*И једите и пијте, само не претерујте; Он не воли оне који претерују.*²²¹

Најбољи начин конзумирања јела и пића је онај којег је појаснио Алахов посланик а.с. у своје хадису: “Гору посуду од свог стомака, човек није напунио. Човеку је довољно неколико залогаја да своју кичму одржи усправном. Ако му то није довољно, нека распореди једну трећину за храну, једну трећину за пиће и једну трећину за ваздух.”²²²

²¹⁸ Сахику Муслим 1.део, стр.220, бр.хадиса 252.

²¹⁹ Сахикул-Бухари, 5. део, стр. 2320, бр. хадиса 5939.

²²⁰ Ал-Бакарах 172.

²²¹ Ал-А'раф 31.

²²² Тирмизи, 4. део, стр. 590, шејх Албани га сматра веродостојним.

д) Забрањено је конзумирање свега онога што је ружно од јела и пића као што је стрв, крв, свињско месо, алкохол, опојна средства, духан и сл. осим у случају да је човек принуђен на то како би сачувао свој живот. Рекао је Алах Узвишени:

Он вам једино забрањује: стрв и крв и свињско месо, и оно што је заклано у нечије друго име, а не у Алахово. А ономе ко буде приморан, али не из жеље, тек толико да глад утоли, њему грех није. – Алах заиста прашта и милостив је.²²³

О верници, вино и коцка и кумири и стрелице за гатање су одвратне ствари, шејтаново (ђавоље) дело; зато се тога клоните да бисте постигли што желите.

Шејтан жели да помоћу вина и коцке унесе међу вас непријатељство и мржњу и да вас од сећања на Алаха и од обављања молитве одврати. Па хоћете ли се оканити?²²⁴

е) Бављење корисним спортовима попут рвања. Алахов посланик а.с. се рвао са човеком по имену Рукане и победио га.²²⁵

Такмичење у трчању – од Аише р.а. се преноси да је била са Алаховим послаником а.с. на неком путовању. Каже Аиша р.а. – Тркала сам се са њим и победила га, а када сам се угојила победио је он мене па ми је рекао “ово ти је за ону утрку када си ти мене победила”.²²⁶

Пливање, стрељаштво, јахање коња – спомиње се да је Омер бин Хатаб р.а. рекао: “Подучавајте своју децу стрељаштву, пливању и јахању коња.”

²²³ Ал-Бакарах 173.

²²⁴ Ал-Маидах 90-91.

²²⁵ Ел-Мустедрак ала сахихајн, 3. део, стр. 511, бр. хадиса 5903.

²²⁶ Ебу Давуд, 3. део, стр. 29, шејх Албани га сматра веродостојним.

ф) Лечење тела када се разболи. Алахов посланик а.с. каже: “За сваку болест постоји лек, па ако се употреби прави лек болест нестаје.”²²⁷

г) Муслиману је наређено да извршава ибадете којима га је Алах задужио јер су они душевна храна и како би се душа смирила, ослободила узнемирености која негативно утиче на здравље тела. Рекао је Алах Узвишени:

Оне који верују и чија се срца, кад се Алах спомене, смирују – а срца се доиста, кад се Алах спомене, смирују!”²²⁸

Ислам сматра забрањеним запостављање тела и ускраћивање његових права у смислу исхране, одмора, лишавања упражњавања сексуалне енергије на дозвољен, шериатски начин. Енес бин Малик приповеда: “Дошла су тројица асхаба пред куће жена Алаховог Посланика а.с. како би се распитали о ибадету најодабранијег човека Мухамеда а.с. Када их обавестише, осетили су да је то мало па рекоше: ”Где смо ми у односу на Посланика а.с. којем су опроштени и пријашњи и будући греси?” Један од њих рече: ”Ја ћу по читаву ноћ клањати.” Други рече: ”Ја ћу стално постети и никада нећу прекидати.” Трећи рече: ”Ја ћу избегавати жене и никада се нећу оженити.” После им дође Посланик а.с. и упита их да ли су рекли то и то, а онда рече: ”Тако ми Алаха, ја се међу вама највише бојим и страхујем од Алаха, ц.ш., али и поред тога постим и једем, клањам и спавам, и женим се. Па ко није задовољан радити по моме сунету, не припада мени.”²²⁹

²²⁷ Сахиху Муслим.

²²⁸ Ар-Ра'д 28.

²²⁹ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 1949, бр. хадиса 4776.

15. Ислам је вера знања и спознаје која подстиче на стицање знања па каже Узвишени Алах:

Зар су исти они који знају и они који не знају?²³⁰

Ислам критикује и кори незнање и незналице па каже:

"Не дао ми Алах да будем незналица!" – рече он.²³¹

По исламу постоје науке чије је проучавање строга обавеза (ар. фардулајн) за сваког муслимана, а то су оне науке које су неопходне муслиману да би научио ствари које се тичу његове вере и живота. Постоје и науке које су колективна обавеза (ар. фардулкифаје), тј. ако их проучава једна скупина са осталих спада грех. Наш Господар Узвишени није наредио своме посланику да тражи увећање за било шта на дуњалуку (овом свету) осим за знање. Рекао је Узвишени Алах:

И реци: "Господару мој, Ти знање моје прошири!"²³²

Ислам цени и поштује знање и учењаке па каже Посланик а.с.: "Није од мог умета онај који не поштује наше старије, није милостив према млађима и који не зна право (улеме) учењака."²³³

Учењаци у исламу имају веома висок положај и значајно место. Рекао је Посланик а.с.: "Вредност учењака над побожњаком је као вредност мене у односу на најслабијег од вас."²³⁴

²³⁰ Аз-Зумар 9.

²³¹ Ал-Бакарах 67.

²³² Та-Ха 114.

²³³ Муснед имама Ахмеда, 5.део, стр. 323. бр. хадиса 22807., шејх Албани га сматра добрим (хасен) у „Сахихут-тергиби ве терхиб“.

²³⁴ Сунену Тирмизи, 5 део, стр. 50, бр.хадиса 2685, шејх Албани га је оценио веродостојним.

Како би ширио знање и мотивисао на стицање истог ислам тражење знања, учење и подучавање убраја и сматра цихадом за који ће човек бити награђен, а пут ка стицању знања се сматра једним од путева до џенета (раја). Рекао је Алахов посланик а.с.: *“Ко крене путем стицања знања као да је на Алаховм путу све док се не врати.”*²³⁵

Аллахов посланик а.с. такође каже: *“Ко крене путем стицања знања, Алах ће му олакшати пут ка Џенету (рају).”*²³⁶

Ислам не подстиче само на стицање и проучавање шериатских наука већ подстиче и на проучавање осталих наука што се такође убраја у ибадет за који ће човек бити награђен. То су науке за које смо већ рекли да су фарду-кифаја јер су оне какође потребне човечанству. Узвишени Алах је рекао:

*Зар не знаш да Алах с неба спушта воду и да Ми помоћу ње стварамо плодове различитих врста; а постоје брда белих и црвених стаза, различитих боја, и сасвим црних. И људи и животиња и стоке има, исто тако, различитих врста. А Алаха се боје од робова Његових – учени. Алах је, доиста, силан и Он прашта.*²³⁷

У овим ајетима је садржан позив на размишљање и здраво поимање онога што води ка спознаји и признању постојања Створитеља свих побројаних ствари у ајетима, као и позив да се користи све оно што је Алах створио у овом космосу. Нема сумње да се у ајету не спомињу само учењаци шериатских већ се алудира и на учењаке осталих наука

²³⁵ Сунену Тирмизи, 5.део, стр. 29, бр.хадиса 2647, а шејх Албани га сматра добрим (хасен).

²³⁶ Сунену Тирмизи, 5.део, стр.28 а шејх Албани га је оценио веродостојним.

²³⁷ Фатир 27,28.

који су способни спознати оно што је Алах створио у космосу. На пример: не може се знати начин формирања облака и како пада киша осим кроз хемију и физику, не може се знати како расте дрвеће, биље, усеви осим кроз пољопривреду, не може се знати разноликост боја у брдима и на земљи осим кроз биологију, не може се знати природа људи и разноликост раса, нити природа животиња осим кроз науку која се тиме бави итд.

16. Ислам је вера контроле и то је оно због чега муслиман настоји да својим речима и делима стекне Алахово задовољство и због чега избегава све оно што би расрдило Њега Узвишеног. Она се постиже тако што муслиман зна да га Алах стално прати и види па зато чини оно што му је Алах наредио и клони се свега онога што му је Он Узвишени забранио. На пример, када муслиман остави крађу учинио је то из страха од Алаха, а не из страха од полиције и тако по питању осталих греха. Ислам својим учењима одгаја муслимана да буде исти у тајности и у јавности па каже Алах Узвишени:

Ако се ти гласно молиш – па, Он зна и што другом тајно рекнеш и што само помислиш!²³⁸

Алахов посланик а.с. каже о ихсану: “То је да обожаваш Алаха као да Га видиш, јер ако ти Њега не видиш Он тебе сигурно види.”²³⁹

У основи ислам следи принцип самоконтроле:

1. Веровање у постојање Једног Бога савршених својстава, који је моћан, зна све што се догађа у космосу и не може се

²³⁸ Та-Ха 7.

²³⁹ Сахихул-Бухари, 1. део, стр. 27, бр. хадиса 50.

ништа десити осим оно што Он узвишени хоће. Рекао је Узвишени Алах:

Он зна шта у земљу улази и шта из ње излази и шта с неба силази и шта се према Њему диже, Он је с вама гдје год били, и све што радите Алах види.²⁴⁰

Шта више, Његово знање обухвата како материјалне ствари тако и оне унутрашње, осећајне, скривене мисли па каже Узвишени:

Ми стварамо човјека и знамо шта му све душа његова хаје, јер Ми смо њему ближи од вратне жиле куцавице.²⁴¹

2. Веровање у поновно проживљење након смрти. Рекао је Алах Узвишени:

Неверници тврде да неће бити оживљени. Реци: "Хоћете, Господара ми мога, сигурно ћете бити оживљени, па о ономе што сте радили, доиста, бити обавештени!" – а то је Алаху лако.²⁴²

3. Веровање у полагање рачуна на Судњем дану за своја добра и лоша дела. Рекао је Алах Узвишени:

И сваки грешник ће само своје бремене носити.²⁴³

Сваки човек ће полагати рачун пред Алахом Узвишеним за све што је учинио, рекао, било мало или велико, добро или лоше, и биће награђен добрим за добра дела, а за лоша ће бити кажњен. Рекао је Алах Узвишени:

Онај ко буде урадио колико трун добра – видеће га, а онај ко буде урадио колико трун зла – видеће га.²⁴⁴

²⁴⁰ Ал-Хадид 4.

²⁴¹ Каф 16.

²⁴² Ат-Тагабун 7.

²⁴³ Ал-Ан'ам 164.

4. Потврда покорности Алаху и Његовом посланику а.с. и давање предности тој покорности у односу на све друго о чему год се радило.

17. Добра дела се у исламу вишеструко вреднују док се лоша дела обрачунавају само према заслуги (без увећавања). Алах Узвишени каже:

Ко уради добро дело, биће десетероструко награђен, а ко уради рђаво дело, биће само према заслуги кажњен, и неће им се учинити неправда.²⁴⁵

По исламу ће човек бити награђен и за леп нијет (намеру) па чак иако не учини то добро дело које је наумио и писаће му се добро дело као да га је урадио. И не само то, ако муслиман науми учинити неко лоше дело па га не учини из страха од Алаха бит ће награђен за то како да је учинио добро дело јер је оставио оно што је забрањено из богобојазности. Алахов посланик а.с. каже да је Алах Узвишени рекао: “Када мој роб науми учинити неко лоше дело немојте му га писати све док га не учини, а ако га пак уради упишите му једно лоше дело. А ако мој роб нанијети (науми) учинити неко добро дело па га не учини упишите му добро дело, а ако га пак уради упишите му од десет до седамсто пута толику награду.”²⁴⁶

Шта више, када се споје леп нијет (намера) и добар циљ, по исламу и прохтеви душе који су дозвољени прелазе у ибадет па тако када човек једе и пије како би сачувао своје тело и снагу ради обављања онога чиме га је Алах обавезао од ибадета и служења својој породици, за све то ће бити

²⁴⁴ Аз-Зилзал 7-8.

²⁴⁵ Ал-Ан'ам 160.

²⁴⁶ Сахихул-Бухари, 6. део, стр. 2724, бр. хадиса 7062.

награђен као да је чинио ибадет. Алахов посланик а.с. каже: “Оно што човек потроши на своју породицу рачуна му се као садака.”²⁴⁷

Такође, када човек удовољи својим страстима на дозвољен начин уз нијет (намеру) да сачува себе и породицу од онога што је забрањено, рачуна му се као ибадет и биће за то награђен. Алахов посланик а.с. каже: “... и брачни однос са својом женом је садака.” Асхаби упиташе: “Алахов Посланиче, зар и у задовољењу својих страсти има награде!?” “Шта мислите, када би неко од вас своју страст употребио у забрањено, зар за то не би заслужио грех? Исто тако, ако је употреби у дозвољено, имаће за то награду.”²⁴⁸

Шта више, муслиману се свако дело које учини са лепом намером и циљем рачуна као садака. Алахов посланик а.с. каже: “Сваки муслиман дужан је дати садаку.’ Рекли су: ‘А шта ако не може?’ Рекао је: ‘Нека привређује својим рукама и тако користи себи и дели садаку.’ А ако не може или ако то не учини?’, упитали су. ‘Нека помогне оном који је у великој потреби’, рекао је. ‘А ако не учини?’, упитали су. ‘Нека препоручује добро’, огдворио је. ‘А ако и то не уради’, упитали су. ‘Нека се окани зла, јер је и то садака.’”²⁴⁹

18. По исламу сва лоша дела онога ко се искрено покаје (учини тевбу) жалећи због претходних греха којима се више никада не врати биће претворена у добра. Рекао је Алах Узвишени:

²⁴⁷ Сахихул-Бухари, 1. део, стр. 30, бр. хадиса 55.

²⁴⁸ Сахиху Муслим, 2. део, стр. 697, бр. хадиса 1006.

²⁴⁹ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2241, бр. хадиса 5676.

И они који се мимо Алаха другом богу не клањају, и који, оне које је Алах забранио, не убијају, осим када правда захтева, и који не блудниче; – а ко то ради, искусиће казну, патња ће му на ономе свету удвостручена бити и вечно ће у њој понижен остати;

али онима који се покају и узверују и добра дела чине, Алах ће њихова рђава дела у добра променити, а Алах прашта и самилостан је;

а онај ко се буде покајао и добра дела чинио, он се, уистину, Алаху искрено вратио.²⁵⁰

Ово правило важи за грехе који су почињени према Алаху, а што се тиче греха и неправде према људима потребно је да им се врате њихова права и од њих затражи опрост за све што је човек њима учинио нажао.

Исламски шериат се обраћа менталитету грешника и лечи његову збуњену психу тако што су му врата покајања (тевбе) отворена за сваки почињени грех. Рекао је Алах Узвишени:

Реци: "О робови моји који сте се према себи огрешили, не губите наду у Алахову милост! Алах ће, сигурно, све грехе опростити; Он, доиста, много прашта и Он је милостив."²⁵¹

Чин покајања у исламу је веома једноставна ствар у којој нема никаквог напора нити потешкоће јер каже Узвишени Алах:

Онај ко какво зло учини или се према себи огреши па после замоли Аллаха да му опрости – наћи ће да Алах прашта и да је милостив.²⁵²

²⁵⁰ Ал-Фуркан 68-71.

²⁵¹ Аз-Зумар 53.

Ово је што се тиче муслимана, а што се тиче немуслимана који прихвате ислам имаће две награде јер су веровали у своје посланике и у посланицу Мухамеда а.с. Рекао је Узвишени:

Они којима смо дали Књигу пре Кур'ана, верују у њ, а кад им се казује, говоре: "Ми верујемо у њ, он је истина од Господара нашег, ми смо и пре били муслимани."

Они ће добити двоструку награду зато што трпе и што лепим зло узвраћају и што од онога што им дајемо удељују.²⁵³

У вези са тим да Алах прашта све грехе почињене пре ислама су и речи Алаховог посланика а.с. Амру бин 'Асу када је прихватио ислам под условом опроста греха па му је Посланик а.с. рекао да ислам брише све оно што је пре било.²⁵⁴

19. Ислам својим припадницима гарантује континуитет добрих дела и након њихове смрти јер су иза себе оставили добра дела. Алахов посланика а.с. каже: "Када човек умре престају му се писати његова дела осим у три случаја: ако иза себе остави трајну садаку, знање које људима користи и лепо одгојено дете које моли за своје родитеље."²⁵⁵

Такође је рекао: "Онај ко позива упуту (исламу) имаће награду оних који га следе без да се њима умањи награда, а онај ко позива у заблуду имат ће грех свих оних који га

²⁵² Ан-Ниса' 110.

²⁵³ Касас 52-54.

²⁵⁴ Сахиху Муслим, 1. део, стр. 112, бр. хадиса 121.

²⁵⁵ Сахиху Муслим, 3. део, стр. 1225, бр. хадиса 1631.

следе у тој заблуди без да се њима умањи ишта од греха.”²⁵⁶

Ово мотивише муслимана да на сваки начин тежи бољитку своје заједнице чинећи, подржавајући и позивајући на добро и борећи се и упозоравајући на неред (фесад).

20. Ислам поштује разум, интелект, промишљање и мисао и позива ка томе. Рекао је Алах Узвишени:

На небесима и на Земљи, заиста, постоје докази за оне који верују;

и стварање вас и животиња, које је разасуо, докази су за људе који су чврсто уверени;

и смена ноћи и дана и киша, коју Алах с неба спушта да помоћу ње земљу, након мртвила њезина, оживи и промена ветрова – докази су за људе који имају памети.²⁵⁷

Већина кур’анских ајета се обраћа интелекту и подстиче на њега: “Зар се неће опаметити? Зар неће размислити, па зар не знају” итд. Пошто је ислам дефинисао аспекте деловања разума нужна је и реализација истог у свему што је видљиво и опипљиво, а што се тиче скривених и непознатих ствари (гајб)²⁵⁸ које чула не могу спознати нема ни реализације интелектуалног деловања јер се у том случају беспотребно губи енергија и труд што је бескорисно.

Од видова поштовања разума и интелекта је и то што га је ислам ослободио од подређености и зависности о нечијој

²⁵⁶ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 2060, бр. хадиса 2674.

²⁵⁷ Ал-Цасијах 3-5.

²⁵⁸ Ствари гајба не зна нико осим Алах, али неке ствари гајба је Алах открио својим посланицима који су о томе обавестили људе.

вољи и кори онога ко опонаша и слепо, без знања следи оне пре. Такви неће схватити нити ће бити упуте за њих, а Алах кори такво размишљање и понашање па каже:

А када им се рекне: "Следите Алахову Објаву!" – они одговарају: "Нећемо, следићемо оно на чему смо затекли претке своје." – Зар и онда када им преци нису ништа схватили и када нису на Правоме путу били?!²⁵⁹

21. Ислам је вера здраве фитре (природе) и не супроставља се људској природи коју је Алах створио, а то је фитра према којој је све људе створио. Рекао је Алах Узвишени:

Ти управи лице своје вери, као прави верник, вери, делу Алахову, према којој је Он људе начинио.²⁶⁰

Међутим, на људску природу утичу фактори који окружују човека па она постане девијантна. Алахов посланик а.с. каже: "Свако дете се рађа у природној фитри (урођеној вери исламу) па га касније родитељи својим одгојем учине жидовом, хришћанином или меџусијом (ватропоклоником)."²⁶¹

Ислам је вера правога пута како каже Узвишени Алах:

Реци: "Мене је Господар мој на Прави пут упутио, у праву веру, веру Ибрахима правоверника, он је веровао само у једног Бога."²⁶²

У исламу не постоји ништа што здрав разум не може прихватити. Шта више, здрав разум потврђује и сведочи искреност, валидност и корисност свега са чиме је дошао

²⁵⁹ Ал-Бакарах 170.

²⁶⁰ Ар-Рум 30.

²⁶¹ Муттефекун алејхи.

²⁶² Ал-Ан'ам 161.

ислам. Све наредбе и забране у исламу су правердне и ништа није наређено осим са јасним и чистим интересом, а ништа није забрањено осим јасно зло, или је штета већа од користи. Ово није непознато нити скривено ономе ко темељно промишља о кур'анским ајетима и веродостојним хадисима Алаховог посланика а.с.

22. Ислам ослобађа људску душу од обожавања и робовања нечему или некоме другоме мимо Алаха, било да се ради о веровјеснику, посланику или мелеку. На овај начин се у душу верника (муслимана) усађује иман (веровање) да једино Алах може какву корист или штету дати и нико други осим Алаха, ко год да је, не може користити, шкодити, ускратити или дати осим оно што Алах одреди и хоће. Рекао је Алах Узвишени:

Неки поред Њега божанства прихватају која ништа не стварају, а која су сама створена, која нису у стању од себе неку штету отклонити ни себи какву корист прибавити и која немају моћи живот одузети, живот дати нити оживети.²⁶³

Све је у Алаховим рукама па каже Узвишени:

Ако ти Алах даде какву невољу, нико је осим Њега не може отклонити, а ако ти зажели добро – па, нико не може благодат Његову спречити; Он њоме награђује онога кога хоће од робова Својих; Он прашта и милостив је."²⁶⁴

Алах Узвишени каже о посланику Мухамеду а.с. коме припада узвишено место код Њега Узвишеног и за кога

²⁶³ Ал-Фуркан 3.

²⁶⁴ Јунус 107.

важи оно што не важи за остале људе, а шта тек рећи за друге:

Реци: "Ја не могу ни самоме себи неку корист прибавити, ни од себе какву штету отклонити; бива онако како Алах хоће. А да знам проницати у тајне, стекао бих многа добра, а зло би било далеко од мене; ја само доносим опомене и радосне вести људима који верују."²⁶⁵

Такође, ислам ослобађа људеју душу од узнемирености, страха и поремећаја тако што лечи узроке ових појава. На пример када је реч о страху од смрти Алах Узвишени каже:

Све што је живо умире Алаховом вољом у часу суђеном.²⁶⁶

Колико год човек покушавао побећи од смрти она ће га стићи. Рекао је Алах Узвишени:

Реци: "Смрт од које бјжите заиста ће вас стићи."²⁶⁷

Ако је реч о страху од сиромаштва и оскудици Алах Узвишени каже:

На Земљи нема ниједног живог бића, а да га Алах не храни. Он зна где ће које боравити и где ће сахрањено бити. Све то има у јасној Књизи.²⁶⁸

Када се ради о страху од болести и искушења Алах Узвишени каже:

Нема невоље која задеси Земљу и вас, а која није, пре него што је дамо, записана у Књизи – то је Алаху, уистину, лако

—

²⁶⁵ Ал-А'раф 188.

²⁶⁶ Алу Имран 145.

²⁶⁷ Ал-Џуму'ах 8.

²⁶⁸ Худ 6.

да не бисте туговали за оним што вам је промакло, а и да се не бисте превише радовали ономе што вам Он даде. Алах не воли никакве разметљивце, хвалисавце.²⁶⁹

Ако се ради о страху од створења Алахов посланик а.с. каже: “О младићу подучићу те следећим речима: Чувај Алаха – чуваће те. Чувај Алаха – наћи ћеш Га пред собом. Када молиш – моли Алаха. А када помоћ тражиш тражи је од Алаха. Перо је пресахло за оно што ће бити, па када би сва створења хтела да ти неку корист, коју ти Алах није одредио, прибаве – не би били то у стању. И када би хтели да ти неку штету, коју ти Алах није одредио, нанесу – не би били у стању.”²⁷⁰

23. Ислам је вера средине по питању верских и дуњалучких (овосветских) ствари. Каже Алах Узвишени:

И тако смо од вас створили праведну заједницу да будете сведоци против осталих људи, и да Посланик буде против вас сведок.²⁷¹

Ислам је вера лакоће и једноставности. Алахов посланик а.с. каже: “Алах ме није послао да оптерећујем и отежавам, већ ме је посламо да подучавам и олакшавам.”²⁷²

Исламска учења подстичу на олакшавање и једноставност. Алахов посланик а.с. каже: “Обрадујте а немојте растеравати, олакшајте а немојте отежавати.”²⁷³

²⁶⁹ Ал-Хаид 22-23.

²⁷⁰ Сунену Тирмизи, 4. део, стр. 667, шејх Албани га је оценио веродостојним.

²⁷¹ Ал-Бакара 143.

²⁷² Сахиху Муслим, 2. део, стр. 1104, бр. хадиса 1478.

²⁷³ Сахиху Муслим, 3. део, стр. 1358, бр. хадиса 1732.

Ислам је вера толеранције, праштања и блакости. Аиша р.а. супруга Посланика а.с. приповеда: “Дошла је скупина јевреја Алаховом посланику а.с. па су рекли: Ессаму Алејкум (нека је смрт на вас). Чула сам шта су рекли па одговорих – Нека је и на вас смрт и проклетство. Затим рече Алахов посланик а.с. – Полако Аиша, доиста Алах воли благод у свему. На то ја рекох – Алахов посланиче, зар ниси чуо шта су рекли? Он одговори – Већ сам ја рекао “и на вас”.”²⁷⁴

Ислам је вера хајра (добра) за све људе. Алахов посланик а.с. каже: “Најдражи људи Алаху су најкориснији народу (од којих народ највише користи има). Најдраже дело Алаху јесте: она радост и весеље коју унесеш у неког муслимана, или да му отклониш неку недаћу и бригу, или да отклониш од њега глад (тј. да га нахраниш), или да му подмириш неки његов дуг. Да будем ту са својим братом који је у потреби и недаћи некој драже ми је него да проведем месец дана у и’тикафу у овом месциду (тј. Посланиковој џамији у Медини). Ко сузбије своју љутњу и стрпи се у моментима љутње, Алах ће му прикрити његове махане. А ко сакрије и неутралише свој бес онда када је у могућности да га испољи, Алах ће му испунити срце задовољством на Судњем дану. Ко буде са својим братом у недаћи и потреби док је не стабилизује (тј. отклони и неутралише), Алах ће стабилизовати и ојачати његова стопала на Дан када ће стопала нестати и пропасти. Заиста ружан ахлак (понашање) квари добра дела као што сирће квари мед.”²⁷⁵

²⁷⁴ Сахихул-Бухари, бр. хадиса 6024.

²⁷⁵ Билеже га Таберани и Ебу Дуња, а шејх Албани га је оценио веродостојним у „Сахихул-џами“.

Ислам је вера умерености, а никако вера оптерећења и напора. Каже Алах Узвишени:

Алах никога не оптерећује преко могућности његових: у његову корист је добро које учини, а на његову штету зло које уради.²⁷⁶

Све наредбе у исламу се заснивају на овом менхеџу (правцу, начину, методи). Алахов посланик а.с. каже: “Клоните се онога што сам вам забранио, а оно што сам вам наредио чините колико сте у могућности, јер доиста су они пре вас пропали зато што су пуно питали и разилазили се са својим веровесницима (посланицима).”²⁷⁷

Најбољи доказ овоме је прича о једном асхабу који је дошао Алаховом посланику а.с. и рекао: “Алахов Посланиче, ја сам пропао! “Шта ти је?”, упитао је он. - Сполно сам опћио са својом женом, а постео сам - одговорио је. “Имаш ли роба да га ослободиш?”, упитао је Аллахов Посланик, с.а.в.с. - Немам - одговорио је. “А јеси ли у могућности постети два узастопна месеца?”, питао је даље (Веровесник, с.а.в.с.). - Нисам - одговорио је овај. “Да ли си у могућности нахранити шездесет сиромаша?” - Нисам - одговорио је. Потом се он задржао - каже Ебу Хурејре - код Веровесника, с.а.в.с. и док смо ми још били ту, Веровесник а.с. рече – Где ова човек (који пита). Ја сам - одазвао се овај. “Узми их и подели на име милостиње!”, рече му Веровесник, с.а.в.с. -Је ли сиромашнијем од мене, Алахов Посланиче? - упитао је он и наставио: - Богами, између два њезина камењара (два крша Медине) нема никог сиромашнијег од мојих укућана! Вјеровјесник,

²⁷⁶ Ал-Бакарах 286.

²⁷⁷ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 1830, бр. хадиса 1337.

с.а.в.с., се насмеја толико да су му се указали очњаци, а затим рече: “Нахрани њима своје укућане!”²⁷⁸

Све наредбе и ибадети (обреди) у исламу су у складу са људском способношћу, без оптерећења преко тога, с обзиром да наредбе, ибадети и рукнови (стубови) престају важити у неким ситуацијама као на пример:

- Обавеза је клањати намаз стојећи у складу са могућностима, али ако је човек слаб или болестан може клањати седећи, а ако ни то није у стању онда ће клањати лежећи или ишаретом (гестикацијом).

- Зекат није обавезан ономе чија количина не достиже нисаб (одређена граница за давање зеката). Шта више, ако је та особа сиромашна она има право на зекат.

- Обавеза поста не важи за онога ко болује од неке неизлечиве болести, као ни за трудницу, ону која је у периоду менструације или постпорођајног прања (нифаса). Нећемо се на овом месту бавити појединостима и детаљима.

- Онај ко није у финансијској и физичкој огућности није обавезан обавити хаџ (нећемо се бавити појединостима и детаљима) јер Узвишени Алах каже:

Ходочастити Храм дужан је, Аллаха ради, сваки онај који је у могућности.²⁷⁹

- Када се човек боји за свој живот дозвољено му је да поједе или попије оно што је иначе Алах забранио (стрв, крв, свињско месо, алкохол) и то у оној количини како би отклонио непосредну опасност по свој живот јер каже Алах Узвишени:

²⁷⁸ Сахикул-Бухари, 2. део, стр. 684, бр. хадиса 1834.

²⁷⁹ Алу Имран 97.

А онеме ко буде приморан, али не из жеље, тек толико да глад утоли, њему грех није.²⁸⁰

Један од мислилаца је рекао коментаришући овај ајет: “Ово је акида (веровање) која човека признаје као човека, не као животињу, не као мелека, нити као шејтана (ђавола). Признаје га са свим оним што је део њега – његову слабост и снагу. Сматра га синтезом тела са својим екстремитетима, разума са својим способностима и вредностима и душе са својим прохтевима. Прописано му је оно што може себи приуштити и урадити, оно што ће одржати и успоставити равнотежу између потреба и снаге без напора и муке”.

24. Муслиман је обавезан веровату у све посланике који су послати од Алаха Узвишеног, у Исаа, Мусаа, Ибрахима и све остале нека су салевати на њих. Ислам наређује да се сви они поштују цене и воле па каже Алах Узвишени:

Они који у Алаха и посланике Његове не верују и желе да између Алаха и посланика Његових у веровању направе разлику, и говоре: "У неке верујемо, а у неке не верујемо", и желе да између тога некакав став заузму –

они су збиља прави неверници; а Ми смо неверницима припремили срамну патњу.

А они који у Алаха и посланике Његове верују и ниједног од њих не издвајају – Он ће их, сигурно, наградити. – А Алах прашта и самилостан је.²⁸¹

Ислам забрањује псовање и вређање других религија и оно што оне исповедају па каже Узвишени Алах:

²⁸⁰ Ал-Бакарах 173.

²⁸¹ Ан-Ниса’ 150-152.

Не грдите оне којима се они, поред Аллаха, клањају, да не би и они неправедно и не мислећи шта говоре Алаха грдили.²⁸²

Ислам наређује дискусију са неистомишљеницима на један мудар и благ начин па каже Алах Узвишени:

На пут Господара свога мудро и лепим саветом позивај и с њима на најлепши начин расправљај! Господар твој зна оне који су залутали с пута Његова, и Он зна оне који су на Правоме путу.²⁸³

Ислам позива на заједнички дијалог који окупља око једне, заједничке Божије речи. Каже Узвишени Алах:

Реци: "О следбеници Књиге, дођите да се окупимо око једне речи и нама и вама заједничке: да се никоме осим Алаху не клањамо, да никога Њему равним не сматрамо и да једни друге, поред Алаха, боговима не држимо!" Па ако они не пристану, ви реците: "Будите сведоци да смо ми муслимани!"²⁸⁴

25. Ислам је вера потпуног и савршеног мира у правом смислу те речи, све једно да ли се радило о унутрашњем, или миру муслиманског друштва јер је Мухамед а.с. рекао: "Хоћете ли да вас обавестим о вернику од кога су људи, њихови имеци и животи безбедни (сигурни)? То је онај од чијег су језика и руку људи сигурни. Муџахид је онај ко

²⁸² Ал-Ан'ам 108.

²⁸³ Ан-Нахл 125.

²⁸⁴ Алу Имран 64.

своју душу укроти на покорности Алаху, а мухацир је онај ко напусти (остави) грехе.”²⁸⁵

Ислам је вера мира и на глобалном нивоу када је реч о успостављању међуљудских пријатељских односа заснованих на сигурности, стабилности и ненападању између муслиманских и осталих заједница (друштава), а нарочито према оним заједницама које не стоје на путу ширења ислама. Рекао је Узвишени Алах:

Алах вам не забрањује да чините добро и да будете праведни према онима који не ратују против вас због вере и који вас из завичаја вашег не изгоне – Алах, заиста, воли оне који су правични.²⁸⁶

Ради очувања мира и његовог опстанка ислам је наредио својим припадницима да узврате на непријатељство и пруже отпор насиљу. Каже Алах Узвишени:

Онима који вас нападну узвратите истом мером.²⁸⁷

Како би ислам очувао мир наредио је својим припадницима да у рату када непријатељ затражи примирје прихвате га и одустану од даље борбе. Каже Алах Узвишени:

Ако они буду склони миру, буди и ти склон и поуздај се у Алаха, јер Он, уистину, све чује и све зна.²⁸⁸

Ислам је наклоњен миру, али не жели својим следбеницима да буду понижени и да се омаловажи њихово достојанство, већ им наређује да сачувају мир и

²⁸⁵ Сахиху Ибн Маџе, 11. део, стр. 203, бр. хадиса 4862, шејх Албани га је оценио веродостојним у „Силсилетус-сахихах“.

²⁸⁶ Ал-Мумтаханах 8.

²⁸⁷ Ал-Бакарах 194.

²⁸⁸ Ал-Анфал 61.

свој понос како се не би омаловажило и понизило њихово достојанство. Каже Алах Узвишени:

И не будите кукавице и не нудите примирје кад сте јачи, јер Алах је с вама, Он вас неће награда за дела ваша лишити.²⁸⁹

26. Ислам је вера у којој нема присиле, тј. нико се не сме приморати да прихвати ислам већ то његово прихватање ислама мора бити израз његове слободне воље и расуђивања, далеко од било какве присиле и приморавања јер присила није метод ширења ислама и његових учења. Каже Алах Узвишени:

У веру нема присиљавања – Прави пут се јасно разликује од заблуде!²⁹⁰

Када до људи стигне позив ислама и појасни им се на њима је да слободно изаберу да ли ће га прихватити или не. Узвишени Алах каже:

И реци: "Истина долази од Господара вашег, па ко хоће – нека верује, а ко хоће – нека не верује!"²⁹¹

Будући да је иман (веровање) и упута у Алаховим рукама Узвишени каже:

Да Господар твој хоће, на Земљи би доиста били сви верници. Па зашто онда ти да нагониш људе да буду верници?²⁹²

²⁸⁹ Мухаммад 35.

²⁹⁰ Ал-Бакарах 256.

²⁹¹ Ал-Кахф 29.

²⁹² Јунус 99.

Од врлина ислама је и то што неистомишљеницима, припадницима ехлилкитабија (хришћанима и јеврејима) пружа слободу извршавања својих верских обреда, јер је Ебу Бекр Ес-Сиддик рекао: “Проћи ћете поред народа који су се посветили себи у самостанима па их оставите (не узнемиравајте их) у ономе чему су се посветили.”²⁹³

Такође, ислам им даје слободу да једу и пију оно што им њихова вера дозвољава. По исламу се не смеју убијати њихове свиње, нити проливати њихов алкохол. Што се тиче њихових цивилних послова као што су брак, судство, развод брака, финансијске трансакције имају пуну слободу да их примењују и обављају онако како им њихова вера налаже и у складу са условима и околностима како је то ислам појаснио што сада нећемо појашњавати.

27. Ислам ослобађа робове, прописује њихов откуп, обећава велику награду ономе ко откупи и ослободи роба и то је један од узрока уласка у ценнет (рај). Аллахов посланик а.с. каже: “Ко ослободи роба-верника њему ће Алах ослободити од ватре сваки његов део тела за део тела роба па чак и полни орган за полни орган.”²⁹⁴

Ислам је забранио све путеве и начине који воде ропству осим једног, а то је ратно заробљеништво под условом да то имама (вођа) муслимана нареди и наложи.

С обзиром да је ислам сузио простор за настајање ропства тако што је оставио само један начин за то, с друге стране је оставио широк дајапазон начина ослобађања из ропства и то као откуп за неке грехе које муслиман почини, као на пример:

²⁹³ Табери, 3. дио, стр. 226.

²⁹⁴ Сахиху Муслим, 2. део, стр. 1147, бр. хадиса 1509.

- ненамерно убиство. Рекао је Алах Узвишени:

Онај ко убије верника нехотице – мора ослободити ропства једног роба-верника и предати крварину породици његовој; ослобођен је крварине једино ако они опросте. Ако он припада народу који вам је непријатељ, а сам је верник, мора ослободити ропства једног роба-верника; а ако припада народу с којим сте у савезу, мора дати крварину породици његовој и ослободити ропства једног роба-верника.²⁹⁵

- Кршење заклетве (лажно заклињање). Алах Узвишени каже:

Алах вас неће казнити ако се закунете ненамерно, али ће вас казнити ако се закунете намерно. Откуп за прекршену заклетву је: да десет сиромаша обичном храном којом храните чељад своју нахраните, или да их оденете, или да роба ропства ослободите.²⁹⁶

- Зихар (заклетва мужа да неће полно опћити са својом женом као што не би мајци својој пришао). Каже Узвишени Алах:

Они који женама својим рекну да им нису допуштене, као што им нису допуштене мајке њихове, а онда одлуче да с њима наставе живети, дужни су, прије него што једно друго додирну, да једног роба ропства ослободе.²⁹⁷

Полно опћење за време поста у месецу рамазану. Ебу Хурејре преноси да је неки човек имао интимни однос са својом женом за време поста у месецу рамазану па је питао Алаховог посланика шта му је чинити, а он му је на то рекао – Имаш ли роба да ослободиш? Не – рече овај човек.

²⁹⁵ Ан-Ниса' 92.

²⁹⁶ Ал-Маидах 89.

²⁹⁷ Ал-Муцадилах 3.

Можеш ли постети два месеца узастопно – упита га Посланик а.с. Човек одговори – Не. Онда нахрани шездесет сиромаша – рече му Посланик а.с.²⁹⁸

- У случају непријатељства и напада на роба ислам је као отуп за то дело прописао његово ослобађање јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Ко удари свога роба дужан је ослободити га.”²⁹⁹

Најјачи доказ да ислам тежи ослобађању робава је то што је прописао и наредио МУКАТЕБУ – уговор између власника и његова роба којим се предвиђа откуп роба за одређену своту иметка око које се њих двојица договоре. Неки исламски (шериатски) правници³⁰⁰ мукатебу сматрају обавезујућом у случају када је роб захтева ослањајући се на речи Узвишеног Алаха:

А с онима у поседу вашем који се желе откупити, ако су у стању то учинити, о откупу се договорите. И дајте им нешто од иметка који је Алах вама дао.³⁰¹

Откуп из ропства је и једна од категорија на коју се односи зекат, јер Алах узвишени каже:

Зекат припада само сиромасима и невољницима, и онима који га скупљају, и онима чија срца треба придобити, и за откуп из ропства, и презадуженима, и у сврхе на Алаховом путу, и путнику. Алах је одредио тако! – А Алах све зна и мудар је.³⁰²

²⁹⁸ Сахиху Муслим, 2. део, стр. 782, бр. хадиса 1111.

²⁹⁹ Сахиху Муслим, 3. део, стр. 1278, бр. хадиса 1657.

³⁰⁰ Имам Ахмед.

³⁰¹ Ан-Нур 33.

³⁰² Ат-Тавбах 60.

28. Ислам својом свеобухватношћу третира све аспекте живота организирајући и прописујући норме на пољу међуљудских односа, ратовања, брака, економије, политике, обредословља итд. То је оно што чини једно друштво идеалним, а човечанство није у стању доћи са нечим сличним. У зависности од тога колико је човечанство далеко од ових закона и система толики је степен његове декаденције. Алах Узвишени каже:

Ми теби објављујемо Књигу као објашњење за све и као упућу и милост и радосну вест за оне који једино у Њега верују.³⁰³

Ислам је организовао однос муслимана са његовим Господаром, са његовом заједницом и целим светом, како људским тако и животном средином. У исламским учењима не постији ништа што се коси са здравом природом и разумом. На ову свеобухватност ислама указују морал и етика, као и појединачне, делимичне ствари које су у вези са животом људи као на пример обављање нужде и оно што је потребно да муслиман учини пре, за време и након ње. Абдуррахман бин Зејд р.а. каже: *Селман, радијаллаху анху, био је упитан следеће: “Ваш Веровесник вас је поучио свему па чак и чишћењу после нужде?”. Па је Селман одговорио: “Наравно, забранио нам је да се окрећемо према Кибли када вршимо велику или малу нужду, да се чистимо десном руком, да се чистимо са мање од три камена и да се чистимо са балегом или костима”*.³⁰⁴

³⁰³ Ан-Нахл 89.

³⁰⁴ Сахиху Муслим, 1. део, стр. 223, бр. хадиса 262.

29. Ислам је уздигао положај жене и почаствовао је па је по исламу поштовање жене знак здраве и потпуне личности и доброчинства. Алахов посланик а.с. каже:

“Најпотпунијег имана (веровања) је онај ко је најлепшег ахлака (понашања, морала), а најбољи од вас је онај ко је најбољи према својим женама.”³⁰⁵

Ислам је сачувао људскост жене која није извор греха, нити је узрок изласка Адема а.с. из ценета (раја) како кажу припадници претходних религија. Рекао је Алах Узвишени:

О људи, бојте се Господара свога, који вас од једног човека ствара, а од њега је и другу његову створио, и од њих двоје многе мушкарце и жене расејао. И Алаха се бојте – с именом чијим једни друге молите – и родбинске везе не кидајте, јер Алах, заиста, стално над вама бди.³⁰⁶

Ислам је укинуо оно што је превладало у неправедним режимима по питању права жене, а нарочито то што се жена сматра нижом (доњом) у односу на мушкарца што је проузроковало да жена буде ускраћена за многа људска права. Алахов посланик а.с. каже: “Доиста су жене друга половина мушкараца.”³⁰⁷

Ислам је сачувао част и углед жене па је прописао да се ради одгоја и дисциплине казни онај ко насрне и увреди њену част. Рекао је Алах Узвишени:

Оне који окриве поштене жене, а не докажу то с четири сведока, са осамдесет удараца бича избичујте и никада

³⁰⁵ Сахиху Ибн Хиббан, 9. део, стр. 483, бр. хадиса 4176, шејх Албани је овај хадис оценио веродостојним у „Силсилетус-сахихах“.

³⁰⁶ Ан-Ниса' 1.

³⁰⁷ Сунен Еби Давуд, 1. део, стр. 61, бр. хадиса 236, шејх Албани сматра да је ланац преносилаца овог хадиса хасен (добар).

више сведочење њихово не примајте; то су нечасни људи.³⁰⁸

Ислам је осигурао њео право на наслеђство као што то има мушкарац након што јој је оно било забрањено и ускраћено. Каже Алах Узвишени:

Мушкарцима припада дио онога што оставе родитељи и рођаци, а и женама дио онога што оставе родитељи и рођаци, било тога мало или много, одређени дио.³⁰⁹

Ислам је жени дао потпуно право и слободу да управља и троши иметак који поседује у смислу продаје, куповине и сл. и то без икаквог старатељства над тим, или ограничавања по том питању осим у случају када се ради о стварима супротним шериату. Рекао је Алах Узвишени:

О верници, удељујте од лијепих ствари које стичете...³¹⁰

По исламу је обавезно њено образовање. Алахов посланик а.с. је рекао: “Тражење знања је обавеза сваког муслимана.”³¹¹

Лепо одгојити жену је по исламу један од узрока уласка у ценет. Алахов посланик а.с. је рекао: “Ко буде имао три кћерке па се стрпи у вези с њима, храни их, поји их и облачи, биће му заштита од цехенемске ватре на Судњем дану.”³¹²

³⁰⁸ Ан-Нур 4.

³⁰⁹ Ан-Ниса’ 7.

³¹⁰ Ал-Бакарах 267.

³¹¹ Сунен Ибн Маџе, 1. део, стр. 81, бр. хадиса 224, шејх Албани га је оценио веродостојним.

³¹² Шејх Албани каже да је хадис веродостојан, погледај хадис под бројем 6488 у „Сахихул-цами“.

30. Ислам је вера чистоће

а) Конкретна чистоћа и удаљеност од ширка (многобоштва). Рекао је Алах Узвишени:

Многобоштво је, заиста, велика неправда.³¹³

- Ислам је чистоћа од лицемерства па каже Узвишени Алах:

А тешко онима који, када молитву обављају, молитву своју како треба не извршавају, који се само претварају ни коме ништа ни у наруч не дају!³¹⁴

- Чистоћа од самодопадања, каже Узвишени:

И, из охолости, не окрећи од људи лице своје и не иди земљом надмено, јер Алах не воли ни гордог ни хвалисавог.

У ходу буди одмерен, а у говору не буди грлат; та најнепријатнији глас је ревање магарца!³¹⁵

- Чистоћа од уображености, јер Алахов посланик а.с. је рекао: "Онај коме се одећа из охолости вуче по земљи Алах у њега неће погледати на Судњем дану."³¹⁶

- Чистоћа од охолости, јер каже Алахов посланик а.с. **"Неће ући у ценет онај у чијем срцу буде колико и трун охолости."** На то неки човек рече Посланику, саллаху алејхи ве селлем: "Заиста, човек воли да му његова одећа и обућа буду лепе." Каже Посланик, саллаху алејхи ве

³¹³ Лукман 13.

³¹⁴ Ал-Ма'ун 4-7.

³¹⁵ Лукман 18-19.

³¹⁶ Сахихул Бухари, део 3. стр. 1340, број хадиса 3465.

селлем: "Алах је лијеп и воли љепоту, охолост је одбијање истине и потцењивање људи."³¹⁷

- Чистоћа од завидности, рекао је Посланик а.с.: "Међу вас се увукла болест пријашњих народа, завидност и мржња, не кажем да брију (уклањају) длаке, већ брију веру! Тако ми онога у чијој је руци моја душа, нећете ући у ценет све док се не будете међусобно волели. Зар нећете да вас обавестим о ономе што ће вас повезати и учврстити – ширите селам међу вама!"³¹⁸

б) Духовна и морална чистоћа. Каже Алах Узвишени:

О верници, кад хоћете молитву обавити, лица своја и руке своје до иза лаката оперите – а део глава својих потарите – и ноге своје до иза чланака; а ако сте цунуби, онда се окупајте; а ако сте болесни или на путу или ако сте извршили природну потребу или ако сте се састајали са женама, а не нађете воде, онда рукама својим чисту земљу дотакните и њима преко лица својих и руку својих пређите. Алах не жели да вам причини потешкоће, већ жели да вас учини чистим и да вам благодат Своју употпуни, да бисте били захвални.³¹⁹

Ебу Хурејре р.а. приповеда да је Посланик а.с. рекао: "У њој су људи који се воле често прати а Алах воли оне који се много чисте." (Ат-Тавбах 108) – овај ајет је објављен поводом становника Куба' јер су они вољели да се пуно перу и чисте водом."³²⁰

³¹⁷ Сахикул Муслим, део 1. стр. 93, бр. хадиса 91.

³¹⁸ Сунену Тирмизи, 4. део, стр. 664, шејх Албани га је оценио као хасен (добар).

³¹⁹ Ал-Маидах 6.

³²⁰ Сунену Тирмизи 5. део, број стр. 280, бр. хадиса 3100.

31. Ислам је вера унутрашње снаге и самоуверења што чини да ислам улази у срца и заокупља разум што се лако и веома брзо може приметити због великог броја оних који прелазе на ислам, без обзира на слабу материјалну и моралну подршку од стране муслимана на путу мисионарства. Насупрот томе непријатељи ислама улажу пуно средстава како материјалних тако и људских у борбу искривљивања и одвраћања људи од ислама приписујући му оно са чим ислам нема ништа. Без обзира на све ово људи прихватају ислам у скупинама а веома ретко неко изађе из њега. То је због огромне снаге и енергије коју ислам поседује. Већина оријенталиста који су проучавали ислам како би пронашли слабе тачке у њему и борили се против њега, љепота ислама, истинитост и исправност његових принципа који су у складу са здравом фитром (природом) и разумом, утицали су и променили њихов животни пут и окренули их ка исламу. Многи од непријатеља ислама су посведочили да је он истинска вера, а један од њих је и Margoliouth који је био познат по својим предрасудама и непријатељству према исламу, али због величанствености Кур'ана је говорио истину па каже: “Оно на чему су сложни истраживачи је да Кур'ан заузима одличан положај међу божијим објавама које су креирале историју без обзира што је Он последњи објављен. Кур'ан је претходница свима када је реч о изазивачком утицају на збуњеност човека он је ударио темеље нове људске мисли, установио правила, етичко-моралне школе итд.”³²¹

32. Ислам је вера социјалне солидарности која обавезује сваког муслимана да се брине за стање своје браће муслимана ма где они били. Алахов посланика а.с. каже:

³²¹ Rew. G. Margoliouth: In Introduction to th Koran.

“Примјер вјерника у њиховој међусобној љубави и самилости је као пример тела, ако оболи један орган, цело тело обузме грозница и несаница.”³²²

Ислам наређује да се ради на поправљању њиховог положаја било путем обавезне (зекат) или добровољне садаке. Алахов посланик а.с. каже: “Нико од вас неће веровати у потпуности све док своме брату (муслиману) не буде жело оно што жели себи.”³²³

Ислам наређује да се у случају кризе стане уз њих (слабе) јер Алахов посланик а.с. каже: “Верници су попут зграде, један другог подупиру – па је Посланик а.с. уплео своје прсте алудирајући на ту чврсту везу међу верницима.”³²⁴

Такође, ислам наређује да се угроженој браћи помогне када затраже помоћ. Рекао је Алах Узвишени:

А ако вас замоле да их у вери помогнете, дужни сте им у помоћ притећи, осим против народа са којим о ненападању закључен уговор имате. – А Алах добро види оно што радите.³²⁵

По исламу је забрањено издати своју браћу по вери како каже Алахов посланик а.с.: “Муслиман је муслиману брат. Не чини му неправду и неће га издати. Ко буде на помоћи своме брату (муслиману) Алах ће бити њему на помоћи.”³²⁶

33. Ислам је установио и успоставио систем наслеђивања и опоруче. Наследници умрлог, било да се ради о малом или

³²² Сахикул-Бухари, 5. део, стр. 2238, бр. хадиса 5665.

³²³ Сахикул-Бухари, 1. део, стр. 14, бр. хадиса 13.

³²⁴ Сахикул-Бухари, 2. део, стр. 863, бр. хадиса 2314.

³²⁵ Ал-Анфал 72.

³²⁶ Сахикул-Бухари.

великом, мушком или женском, сви они имају право на део наследства и праведну и задовољавајућу расподелу наследства. Тој расподели треба да сведоче разумни људи како би се она извршила у складу са интересом умрлог и узимајући у обзир његову ближу и даљу родбину. Нико нема право да поделу наследства изврши поводећи се за својим страстима и прохтевима. Од предности овог система је то што се богатство ма колико оно било велико дели на мање количине и на тај начин се спречава гомилање богатства у рукама одређене скупине. У Кур’ану часноме је појашњено колики део наследства припада синовима, родитељима, супружницима, браћи, ајети који говоре на ову тему су у сури Ан-Ниса’ 11-12-176. Алахов посланик а.с. каже: “Доиста је Алах дао сваком право које му припада и човек нема право тестаментом искључити из наследства онога ко има право на њега.”³²⁷

34. Ислам прописује систем опоруке, а то је да муслиман може опоручити да након његове смрти из његовог иметка одреди се део за опште добро као трајна садака за њега, али овај принцип мора испоштовати правило о трећини. Од Амира бин С’ада се преноси да је реко: “Дошао је Посланик, с. а. в. с., да ме посети. Био сам веома болестан у Меки. Рекао сам му: ‘Алахов Посланиче поседујем иметак, шта мислиш да га поклоним? ‘Не’, рече он. ‘А половину?’ ‘Не’, рече он. ‘А трећину?’ ‘Добро, трећина може, иако је и трећина много’. Да своје наследнике оставиш богатим боље ти је него да их оставиш сиромашним и овисним од људи. Колико год да уделиш рачунаће ти се као садака па макар то био и залогај који ставиш у уста своје жене.”³²⁸

³²⁷ Сунену Еби Давуд, 3. део, стр. 114, бр. хадиса 2870.

³²⁸ Сахихул-Бухари, 1. део, 435. стр, бр. хадиса 1233.

И наравно, опоруком се не сме нико оштетити јер каже Алах Узвишени:

...пошто се изврши, не оштећујући никога, опорукa која је остављена или подмири дуг; то је Алахова заповед!³²⁹

35. Ислам је успоставио систем казни којим се осигурава безбедност и мир у друштву и којим се сузбија криминал и његово ширење. Системом кажњавања који ислам прописује спречава се проливање крви, чувају се част и иметак, укроте се непокорни, људи се заштите од тога да један на другом насрну и угрозе, њиме се обуздава криминал и његове последице или се умањи њихов ефекат. Зато је ислам за сваки преступ јасно дефинисао и одредио казну сходно величини преступа па је тако казна за намерно убиство одмазда. Узвишени Алах је рекао:

О верници! Прописује вам се одмазда за убијене.³³⁰

Од одмазде се може одустати ако породица убијеног опрости па каже Алах Узвишени:

А онај коме род убијеног опрости, нека они великодушно поступи, а нека им он добротинством узврати. То је олакшање од Господара вашег, и милост. А ко насиље изврши и после тога, њега болна патња чека.³³¹

Прописана казна за крађу је одсецање руке па каже Узвишени:

³²⁹ Ан-Ниса' 12.

³³⁰ Ал-Бакарах 178.

³³¹ Ал-Бакарах 178.

Крадљивцу и крадљивици одсеците руке њихове, нека им то буде казна за оно што су учинили и опомена од Алаха! А Алах је силан и мудар.³³²

Када лопов зна да ће му рука бити одсечена ако украде одустаће од крађе како би сачувао своју руку, а самим тим и иметак људи ће бити сачуван од крађе.

Казна за блуд којим се напада на част је бичевање оних који су неудати, односно нежењени па каже Алах Узвишени:

Блудницу и блудника избичујте са стотину удара бича, сваког од њих.³³³

Напад на част клеветом се такође кажњава бичевањем па каже Узвишени:

Оне који окриве поштене жене, а не докажу то с четири сведока, са осамдесет удараца бича избичујте и никада више сведочење њихово не примајте; то су нечасни људи.³³⁴

Исламски шериат је установио опште правило по којем се одређују остале казне па каже Алах Узвишени:

Неправда се може узвратити истом мером...³³⁵

Ако хоћете да на неправду узвратите, онда учините то само у оноликој мери колико вам је учињено.³³⁶

За све казне постоје одређени услови и околности како би се оне имплементирале у пракси, јер ислам није прописао да се оне морају спровести по сваку цену већ је оставио

³³² Ал-Маидах 38.

³³³ Ан-Нур 2.

³³⁴ Ан-Нур 4.

³³⁵ Аш-Шура 40.

³³⁶ Ан-Нахл 126.

простора и пут за опрост по питању људских права. Каже Алах Узвишени:

А онога који опрости и измири се Алах ће наградити.³³⁷

Свакако, прописивањем ових казни ислам нема за циљ злурадост и љубав према насиљу већ је циљ казни заштита и очување људских права, мир и сигурност у друштву као и одвраћање и спречавање свакога ко жели угрозити мир и стабилност. Када убица зна да ће због кривичног дела убиства бити убијен, када лопов зна да ће му због крађе бити рука одсечена, када блудник и клеветник знају да ће бити избичевани, сваки од њих ће одустати од онога што је наумио па ће се тако спасити и он и други. Истину је рекао Алах узвишени када каже:

У одмазди вам је – опстанак, о разумом обдарени, да бисте се убијања оканили!³³⁸

Неко ће можда рећи да су казне које је ислам прописао за нека кривична дела округле. Одговор њему је да су сви сложни на томе да штета коју криминал проузрокује ником није непознаница и потребно је супроставити јој се, одвратити и спречити је прописивањем казни за кривична дела. Разилажење постоји само по питању врста казни, а савако нека се запита и нека погледа да ли су казне које је ислам прописао ефектније, делотворније и успјешније у борби и сузбијању криминала или су то казне које је човек успоставио, а које само поспешују ширење криминала. Некада се оболели дио мора одсећи како би се спасио остатак здравог тела.

³³⁷ Аш-Шура 40.

³³⁸ Ал-Бакарах 179.

36. Ислам је дозволио све финансијске трансакције – продају, предузећа, закупнине, накнаде, јер је реч о широком дијапазону људских животних потреба и послова. Наравно, ово мора бити у складу са шериатским законима који штите и осигуравају од штете и чувају права како би обе стране биле задовољне, како би имале увид у уговоре, предмет и услове истог. Ислам не забрањује осим оно у чему је штета и неправда као што је камата, све врсте коцке и малверзација, непознавање и неупућеност. Иако је финансијски капацитет и слобода управљања иметком у складу са шериатским нормама право сваког муслимана ислам је прописао систем забране трошења иметка оном човеку који то чини на своју или штету других. Такав је случај са ментално заосталим особама, са малолетним лицима или са презадуженом особом све док спадне дуг са њега. Мудрост овога је у томе што се чувају права других од злоупотребе и неозбиљности о којима овакве особе немају довољно свести.

37. Ислам је вера транспарентности у којој нема никаквих нејасноћа ни двосмислености у које је обавеза веровати, или се неком забранити да пита о њима. Алах Узвишени је рекао:

Зато питајте следбенике Књиге ако не знате ви!³³⁹

Шта више, ислам је најстроже запретио онима који нешто скривају од онога што је Алах објавио и неће да појасне људима. Рекао је Алах Узвишени:

Оне који буду тајили јасне доказе, које смо Ми објавили, и Прави пут, који смо у Књизи људима означили, њих ће

³³⁹ Ан-Нахл 43.

Алах проклети, а проклеће их и они који имају право да проклињу.³⁴⁰

38. Ислам је вера јединства, солидарности и слоге која позива све муслимане да буду један сафф и једна рука како би имали снагу, понос и положај, а то се остварује кроз следеће:

а) Остављањем слеђења страсти и личних прохтева који подстичу мезхебске, племенске и националне сукобе и пристрасности, а које су један од главних фактора разједињавања и цепања.

б) Прочишћавањем веровања и ибадета од свих врста ширка и новотарија.

ц) Координација међу муслиманима у економским, политичким и свим осталим пословима и активностима чиме ће остварити свој мир и стабилност. Алах Узвишени је рекао:

Сви се чврсто Алаховог ужета држите и никако се не разједињујте!³⁴¹

Ислам забрањује разилажење и разједињавање па каже Узвишени Алах:

И не будите као они који су се разјединили и у мишљењу подвојили када су им већ јасни докази дошли – њих чека патња велика.³⁴²

Разилажење није од законских (шериатских) праваца и начина деловања. Узвишени је рекао:

³⁴⁰ Ал-Бакарах 159.

³⁴¹ Алу Имран 103.

³⁴² Алу Имран 105.

Тебе се ништа не тичу они који су веру своју раскомадали и у странке се поделили, Алах ће се за њих побринути. Он ће их о ономе што су радили обавестити.³⁴³

Исламски шериат је појаснио које су последице разилажења и разједињавања, а то су клонулост духа, надмоћ непријатеља и деградација статуса (положаја). Алах Узвишени каже:

И не препирите се да не бисте клонули и без борбеног духа остали.³⁴⁴

39. Ислам открива непознате ствари људима и појашњава им шта се догодило са претходним народима. У великом броју кур'анских ајета Алах нам говори шта се догађало са претходним посланицима и њиховим народима и шта је коначно било са њима. Рекао је Алах Узвишени:

И Мусаа смо послали са знамењима Нашим и доказом јасним

фараону и главешинама његовим...³⁴⁵

А када Иса, син Мерјемин, рече: "О синови Исраилови, ја сам вам Алахов посланик да вам потврдим пре мене објављени Теврат и да вам донесем радосну вест о посланику чије је име Ахмед, који ће после мене доћи" – и кад им је он донео јасне доказе, они рекоше: "Ово је права врацбина!"³⁴⁶

А Аду смо послали његова брата Худа.³⁴⁷

³⁴³ Ал-Ан'ам 159.

³⁴⁴ Ал-Анфал 46.

³⁴⁵ Худ 96-97.

³⁴⁶ Ас-Сафф 6.

³⁴⁷ Ал-А'раф 65.

Семуду смо послали његова брата Салиха.³⁴⁸

Овако је и са осталим веровесницима и посланицима – Кур’ан нам појашњава шта се догађало са њима и њиховим народима.

40. Ислам позива и изазива све људе да дођу са нечим попут Кур’ана часног који је последња божија објава, а овај изазов је важећи све до Судњег дана. Узвишени Алах је рекао:

Зато нека они саставе говор сличан Кур’ану, ако истину говоре!³⁴⁹

Овај кур’ански изазов достиже виши степен па се тражи да људи саставе неколико сура сличник кур’анским. Каже Узвишени:

Зар они да говоре: "Он га измишља!" Реци: "Па сачините ви десет Кур’ану сличних, измишљених сура, и кога год хоћете, од оних у које поред Алаха верујете, у помоћ позовите, ако је истина што тврдите!"³⁵⁰

Чак се иде дотле да се људи изазивају да сачине макар једну суру попут кур’анских па каже Алах Узвишени:

А ако сумњате у оно што објављујемо робу Своме, начините ви једну суру сличну објављеним њему, а позовите и божанства ваша, осим Алаха, ако истину говорите.³⁵¹

³⁴⁸ Ал-А’раф 73.

³⁴⁹ Ат-Тур 34.

³⁵⁰ Худ 13.

³⁵¹ Ал-Бакарах 23.

Шта више, овај изазов је упућен обема скупинама – и људима и цинима. Рекао је Аллах Узвишени:

Реци: "Кад би се сви људи и цини удружили да сачине један овакав Кур'ан, они, такав као што је он, на би сачинили, па макар једни другима помагали."³⁵²

41. Ислам је вера борбе која има за циљ одбрану вере, живота, породице, свога града, а поред тога ислам подразумева и борбу против оних који стоје на путу ширења и достављања Алаховог шериата јер је то универзална мисија која није ограничена на само један народ већ свако мора чути и спознати ислам, његову правду, добро и љубав. Циљ борбе коју ислам прописује и заговара је свакако и отклањање неправде и помагање потлаченима па каже Аллах Узвишени:

И борите се на Алаховом путу против оних који се боре против вас, али ви не отпочињите борбу! – Алах, доиста, не воли оне који заподевају кавгу.³⁵³

Џихад (борба) у исламу је прописана како би се уздигла Алахова реч и проширила Његова вера па каже Узвишени Алах:

И борите се против њих док многобоштво не ишчезне и док само Алахова вера не остане.³⁵⁴

Алахов посланик а.с. одговара човеку на питање па каже: "Дошао један човек Веровеснику, с.а.в.с., и рекао: - Неко се бори ради ратног плена, неко ради популарности, а неко, опет, да би показао своје јунаштво. Који је од њих на

³⁵² Ал-Исра' 88.

³⁵³ Ал-Бакарах 190.

³⁵⁴ Ал-Анфал 39.

Алаховом путу? “Ко се бори да Алахова реч буде горња, он је на Алаховом путу”, одговори Алахов Посланик, а.с.”³⁵⁵

Циљ и сврха цихада нису овосветска надмоћ, лични циљеви, шејтански прохтеви у смислу освајања територија, хвалисање и показивање силе. Рекао је Алах Узвишени:

И не будите као они који су, да се покажу свету...³⁵⁶

42. Ислам је вера наређивања на добро и одвраћања од зла што се сматра сигурносним вентилом једног народа, јер вера не може опстати осим ако њени следбеници практикују њене прописе извршавајући наредбе и клонећи се забрана, као и поправљање оних који су скренули са правога пута и спречавање истих да чине ружне ствари. На овај начин се чува и штити друштво од разарања и нереда. Алахов посланик а.с. каже: “Пример онога ко чува Алахове границе (шериатске прописе) и онога ко их крши јест као пример људи који су се укрцали на лађу, па су једни били на горњем, а други на доњем спрату лађе. И када је требало да се напију воде, они доле су пролазили поред оних изнад њих, након чега би рекли: 'Кад бисмо пробушили лађу на нашем делу, не бисмо сметали онима који су изнад нас. И, ако би их они горе пустили да учине шта су и наумили, страдаће сви, а ко их спречи у њиховом науму, спасиће себе и њих.’”³⁵⁷

43. Ислам је један од знакова смака света и нестанка дуњалука. Алахов посланик а.с. је појаснио да је он веровесник смака света и да је његово посланство доказ

³⁵⁵ Сахикул-Бухари, 3. део, стр. 1034, бр. хадиса 2655.

³⁵⁶ Ал-Анфал 47.

³⁵⁷ Сахикул-Бухари, 2. део, стр. 882, бр. хадиса 2361.

близине смака света. Енес р.а. приповеда да је Алахов посланик а.с. рекао: “Послани смо, ја и Судњи дан, као ова два (показујући при томе на кажипрст и средњи прст.”³⁵⁸ Због овога је Мухамед а.с. последњи веровесник и посланик и печат свих њих.

³⁵⁸ Сахиху Муслим.

ПОЛИТИЧКИ АСПЕКАТ У ИСЛАМУ

На пољу политике као и на свим осталим ислам је дошао са основним принципима и оштим правилима која чине језгро на којем се заснива формирање муслиманске државе и које обавезује њеног владара да спроводи Алахове наредбе применом и имплементацијом ових принципа и правила. Рекао је Алах Узвишени:

Зар они траже да им се као у паганско доба суди? А ко је од Алаха бољи судија народу који чврсто верује?³⁵⁹

Владар је представник и повереник народа који обавезан оправдати указано му поверење и то кроз следеће:

1. Да учини све што може на примени Алаховог шериата, да своме народу обезбеди средства и начине за достојан живот и да се стара о заштити њихове вере, мира, живота и иметка. Алахов посланик а.с. каже: “Неће осетити мирис ценета (раја) ниједан роб (човек) коме је Алах дао да буде претпостављени својим поданицима, па их не буде чувао својим саветом.”³⁶⁰

Владар у исламској држави треба да буде као што је Омер бин Хатаб р.а. једног дана говорио својим друговима: “Укажите ми на човека којем ћу поверити вођство муслимана.” Па су му рекли за Абдуррахмана бин Ауфа. Омер рече: “Не, он је слаб.” Затим су му рекли за неког другог на шта им је он одговорио: “Није ми такав потребан.” Затим му рекоше: - Па каквог човека желиш? Рекао им је Омер: “Желим човека који када буде њихов вођа биће попут осталих (обичних) људи, а ако није емир понашаће се као да је вођа.” Одговорише: - Ми не знамо

³⁵⁹ Ал-Маидах 50.

³⁶⁰ Сахихул-Бухари, 6. део, стр. 2614, бр. хадиса 6731.

таквог осим Рабиу' бин Хариса.” Омер рече: “Истину сте рекли.” и поверио му је еманет.³⁶¹

2. Вођство и старатељство над муслиманима се не поверава неодговорнима, већ онима који су омиљени међу пријатељима и који ће препустити еманет онима ко су пречи за то.

Оно чиме се одликују ови принципи и правила је:

1. Побожност коју је Узвишени Алах учинио принципом пред којим су исти владар и поданик, богаташ и сиромах, угледник (племид) и обичан човек, биелац и црнац. Нико нема право колико год његов положај био висок да према свом нахођењу доноси законе који се не подударају са божанским. Рекао је Узвишени:

Када Алах и Посланик Његов нешто одреде, онда ни верник ни верница немају право по свом нахођењу поступити. А ко Алаха и Његова Посланика не послуша, тај је сигурно скренуо с Правога пута.³⁶²

Свако је обавезан придржавати се овог принципа, поштовати га и примењивати га без обзира да ли се ради о владару или поданику. Рекао је Узвишени:

Кад се верници Алаху и Посланику Његову позову, да им он пресуди, само рекну: "Слушамо и покоравамо се!" – Они ће успети.³⁶³

У исламу ниједан човек не може поседовати апсолутну власт па чак ни владар. Сва његова власт је ограничена оним што шериат прописује па ако би изишао ван тих

³⁶¹ Кензул умал.

³⁶² Ал-Ахзаб 36.

³⁶³ Ан-Нур 51.

оквира према њему нема ни послушности ни покорности јер Алахов посланик а.с. каже: “На муслиману је да се покорава владару у ономе што му је драго и мрско осим када му се наређује да почини грех, у том случају није дужан покорити му се.”³⁶⁴

2. Шура (веће) је основни стуб на којем почива политички систем у исламу јер каже Алах Узвишени:

За оне који се Господару своме одазивају, и који молитву обављају, и који се о пословима својим договарају, а дио од онога чиме смо их опскрбили удељују.³⁶⁵

Само Алаховом милошћу ти си благ према њима; а да си осоран и груб, разбегли би се из твоје близине. Зато им праштај и моли да им буде опроштено и договарај се с њима. А када се одлучиш, онда се поуздај у Алаха, јер Алах заиста воли оне који се уздају у Њега.³⁶⁶

У првом ајету Алах Узвишени је заједно са намазом споменуо шуру, а намаз је један од стубова ислама што указује на величину и важност ствари. Све што је у вези са интересом народа захтева саветовање и договарање учених људи. На крају ајета Узвишени Алах је похвалио вјернике уопштено учинивши им међусобно договарање и саветовање обавезним по питању свих ствари.

У другом ајету Узвишени Алах од Свога посланика који је владар муслиманске државе тражи да се по питању ствари које су у интересу народа саветује и договара. Када се ради о вахју (објави) принцип шуре не важи, а по питању осталих (дуњалучких ствари) Посланик а.с. се саветовао и договарао са својим асхабима. Узвишени Алах је наредио

³⁶⁴ Сахикул Бухари, 3 део, стр. 1469, бр. хадиса 1839.

³⁶⁵ Аш-Шура 38.

³⁶⁶ Алу Имран 159.

Своме посланику саветовање са асхабима па каже: “... и договарај се с њима”.

Ебу Хурејре је рекао: “Нисам видео да се ико више договара и саветује са својим асхабима од Посланика Мухамеда а.с.”³⁶⁷

Учењаци и шериатски правници су у обавези саветовати владара у свему а посебно у ономе што је у интересу народа. У случају да саветовање учењака изостане онда то постаје обавеза народа чије се мишљење и реч цени ослањајући се на два претходна ајета јер се по исламском шериату владар сматра повереником и заступником народа који сноси одговорност за оно што му је поверено. С друге стране народ је такођер одговоран у смислу контроле и надзора владара у примени шериата (Алаховог закона). По исламу сваки појединац има потпуну слободу да изрази своје мишљење и критику на начин који сматра одговарајућим. У тој критици је обавезујући приступ скромности и богобојазности како се изражавањем свог мишљења и става не би изазвала фитна – неред. Алахов посланик а.с. каже: “Најбољи цихад је рећи истину неправедном владару.”³⁶⁸

У том смислу Ебу Бекр Ес-Сиддик р.а., први халифа (вођа) муслимана након Алаховог посланика а.с. каже: “О људи, изабран сам да вас водим, иако нисам најбољи од вас, па ако будем поступао исправно, ви ме помозите, а ако будем грешно, ви ме спречите у томе... Покоравате ми се све док се ја покоравам Алаху и Његовом посланику, а ако будем

³⁶⁷ Тирмизи, 4. део, стр. 213, хадис је да'иф (слаб) – преносиоци су поуздани, али у ланцу хадиса постоји прекид.

³⁶⁸ Мустедрек ала сахихајн, 4. део, стр. 551, бр. хадиса 8543, шејх Албани га сматра веродостојним.

грешио према Алаху и Његовом посланику немојте ми се покоравати.”³⁶⁹

Омер ибн Хатаб р.а., други праведни халифа, када је примио Мухамеда бин Меслеме је рекао: “Шта мислиш о мени о Мухамеде?” Овај одговори: “Тако ми Алаха, онакав си како сам и желео, ја и свако ко ти жели добро – способан и јак на прикупљању иметка, поштен и честит по том питању, праведан у његовој расподели. А ако би ти то досадило (ако би погрешио) ми бисмо те исправили као што се исправља копље (у справи која служи за ту намену).” Омер на то рече – Зар баш? Мухамед ибн Меслеме понови што је рекао, а Омер р.а. онда рече – Хвала Алаху који је учинио да живим у народу који би ме исправио ако погрешим.”³⁷⁰

3. Самообрачун и одговорност – Преноси се да је једног дана Омер р.а. држао хутбу а на себи је имао два огртача па је рекао – О људи, чујте и покоравajte се! Затим устаде један човек и рече – Нема послушности, нити покорности! Омер р.а. упита – А зашто? Човек одговори – Зато што су на теби два, а ми имамо по један огртач, а сваки муслиман треба имати по један огртач. Тада Омер р.а. рече високим гласом: “О Абдуллах сине Омеров, реци им о чему се ради!” Затим Абдулах рече – Један је мој па сам га дао њему. На то овај човек одговори – Е сада се можемо покорити.

Ислам је на овај начин сачувао општа и појединачна права и слободе и изворе законодавства дистанцирао од мањкавих прохтева оних који доносе законе јер њихово законодавство у том случају бива резултат њихових личних и локалних прохтева. Што се тиче осталих делимичних

³⁶⁹ Ел-Бидаје вен-Нихаје од Ибн Кесира.

³⁷⁰ Бележи га Ибн Мубарек у дјелу “Зухд”.

ствари исламско законодавство оставља отворена врата муслиманима да успоставе системе и одговарајућа правила која ће следити у складу са њиховим стањем и приликама поводећи се за општим интересом народа у било ком времену и месту. Наравно, услов је да ови системи и правила нису у колизији са основним принципима и правилима ислама.

ВОЈНИ (РАТНИ) АСПЕКАТ У ИСЛАМУ

То је оно што се у исламу зове цихад. Цихад у исламу по општем схватањем је борба са самим собом (својом душом) што подразумева остављање оног што је забрањено и извршавање оног што је прописано и наређено у складу с могућностима тражећи тиме Алахово задовољство.

Што се тиче ужег схватања цихада то је борба с циљем ширења и достављања Алахове вере свим људима. И по овом схватању цихад није ништа ново у исламској религији јер се он спомиње у свим претходним објавама и шериатима (верозаконима).

У Поновљеном закону, у двадесетом поглављу Теврата спомиње се цихад (борба) где јевреји расправљају о утврђивању закона ратовања на најсуровије облике вандализма и уништења:

“**10** Ако дођеш пред неки град да би га напао, најпре му понуди мир. **11** Ако прихвати мир и отвори ти врата, цео народ који се нађе у њему нека обавља ропски посао и нека ти служи. **12** Али ако не склопи мир с тобом него зарати с тобом, ти га опколи, **13** и када ти га Господ, твој Бог, преда у руке, тада побии оштрицом мача све мушкарце који су у њему. **14** А жене, децу, стоку и све што се нађе у граду, све што из њега заплениш узми за себе. И једи од свега што си запленио од својих непријатеља које ти даје Господ, твој Бог. **15** Тако учини свим градовима који су далеко од тебе и не убрајају се у градове ових народа. **16** Само у градовима ових народа које ти Господ, твој Бог, даје у наследство немој поштедети живот ничему што дише.

У јеванђељу по Матеју, у десетом поглављу се наводи:

34 Немијте да мислите да сам дошао да на земљу донесем мир. Нисам дошао да донесем мир, него мач. **35** Дошао сам

да окренем ‘човека против његовог оца, кћер против мајке, снаху против свекрве. **36** Човеку ће његови укућани бити непријатељи.’ **37** Ко оца или мајку воли више него мене, није ме достојан. Ко сина или кћер воли више него мене, није ме достојан. **38** Ко не узме свој крст* и не иде за мном, није ме достојан. **39** Ко нађе свој живот, изгубиће га, а ко изгуби свој живот ради мене, наћи ће га.”

Постоје две врсте цихада:

1. Борба против онога ко нападне муслимане (у случају напада на веру, част, иметак, куће, имовину). У овом случају борба је обавеза сваког појединца који може да носи оружје све док се непријатељ не одврати. Каже Алах Узвишени:

И борите се на Алаховом путу против оних који се боре против вас, али ви не отпочињите борбу! – Алах, доиста, не воли оне који заподевају кавгу.³⁷¹

Ако је непријатељ напао муслимане изненада обавеза свих муслимана који живе у околини је да се боре све док не одврате непријатеља и ово је законско право свих људи без обзира на различиту верску и националну припадност.

Обавезни цихад подразумева борбу против диктатора и императора који угњетавају вернике, муче их и стоје на путу ономе ко жели доставити ислам људима и који одвраћају од ислама онога ко жели постати муслиман. Ово због тога што универзални позив и мисија ислама није ограничена на само један народ већ је нужно да свако чује за њега (ислам) и спозна његову праведност и добро. Ово је основна мотивација цихада. У том смислу један од асхаба

³⁷¹ Ал-Бакарах 190.

р.а. је рекао бизантијском краљу Рустему када је био упитан о разлогу доласка у његову земљу: “Дошли смо да изведемо људе из обожавања робова (створења) у обожавање Господара (Алаха) робова (створења), из тескобе дуњалука (овога света) у пространство ахирета (будућег света) и из неправде других вера у праведност ислама.”

Такође, цихад је прописан у случају откланњања и спречавања неправде и помоћи потлаченима јер каже Алах Узвишени:

А зашто се ви не бисте борили на Алаховом путу за потлачене, за мушкарце и жене и децу, који узвикују: "Господару наш, избави нас из овога града, чији су становници насилници, и Ти нам одреди заштитника и Ти нам подај онога ко ће нам помоћи!"³⁷²

Што се тиче ратова ради ширења територије и надмоћи, или осветничких ратова који резултирају вандализмом и уништењем, или ратова с циљем хвалисања и показивања силе они су по исламу забрањени јер се борба у исламу, као што смо претходно рекли, Алаха ради како би се уздигла Алахова реч, а никако ради личних и шејтанских прохтева и хирова. Алах Узвишени је рекао:

И не будите као они који су, да се покажу свијету...³⁷³

Алахов посланик а.с. одговара човеку на питање па каже: “Дошао један човек Веровеснику, с.а.в.с., и рекао: - Неко се бори ради ратног плена, неко ради популарности, а неко, опет, да би показао своје јунаштво. Који је од њих на

³⁷² Ан-Ниса' 75.

³⁷³ Ал-Анфал 47.

Алаховом путу? “Ко се бори да Алахова реч буде горња, он је на Алаховом путу”, одговори Алахов Посланик, а.с.”³⁷⁴

Џихад у исламу има своја правила и обичаје па се тако не сме убијати од непријатеља осим онај ко учествује и помаже у борби. Такође, не смеју се убијати старци, деца, жене, болесници, они који лече болеснике, рањеници, свећеници који су се посветили ибадету, као што није дозвољено убити (докрајчити) рањеника у бици, масакрирати мртве, убијати животиње, рушити куће, бунареве, нити гонити оне који побегну из битке.

Ово су биле смернице Алаховог посланика а.с. и халифа након њега војскама које су слали у војне походе ради ширења ислама. Алахов посланик а.с. каже: “Крените у поход с Алаховим именом, на Алаховом путу. Борите се против оних који негирају Алаха. Крените у поход, али немојте красти ратни плен, немојте кршити уговор, немојте масакрирати, немојте убијати децу.”³⁷⁵

Ебу Бекр Ес-Сиддик р.а., први халифа након Алаховог посланика а.с. говорио би вођама војски које би отпремао у војне походе: “Опоручујем вам десет ствари па их добро чувајте: Немојте бити издајници, не варајте, не кршите уговоре, не масакрирајте, не убијајте децу, старце и жене, не сеците и не спаљујте палме, не сеците воћке које рађају и не кољите овце, краве и камиле осим јела ради. Наићи ћете на људе који су се осамили у својим самостанима и посветили се ибадету па их оставите у ономе чему су се посветили.”³⁷⁶

³⁷⁴ Сахикул-Бухари, 3. део, стр. 1034, бр. хадиса 2655.

³⁷⁵ Сахиу Муслим, 3. део, стр. 1357, бр. хадиса 1731.

³⁷⁶ Табери, 3. дио, стр. 226.

Што се тиче ратних заробљеника у исламу и они имају своја права па није дозвољено мучити их, понижавати, застрашивати, масакрирати и изнуривати их ускраћивањем јела и пића све док не умру. Напротив, према њима се треба опходити с поштовањем и на леп начин. Алах Узвишени каже:

И храну су давали – мада су је и сами желели – сиромашу и сирочету и сужњу.

"Ми вас само за Алахову љубав хранимо, од вас ни признања ни захвалности не тражимо!"³⁷⁷

Алахов посланик а.с. каже: "Ослобађајте заробљенике, храните гладне и посећујте болесне."³⁷⁸

Муслиманска држава има слободу избора да ли ће ослободити заробљенике уз откуп или без њега, или уз размену за муслиманске заробљенике.

Поражени народи такође имају своја права па се не сме нападати на њихову част и иметак, не сме се вређати њихово достојанство и не смеју се понижавати, не смеју се препадати и не сме се осветнички односити према њима. Напротив, поправљање стања, наређивање на добро и одвраћање од зла, успостављање правде је оно чему ислам тежи. Најбољи доказ овоме јесте уговор којег је Омер ибн Хаттаб р.а. склопио са становницима Јерусалема када га је муслиманска војска освојила у којем стоји:

У име Алаха Милостивог, Самилосног

Алахов роб, Омер ибн Хаттаб, вођа правоверних, становницима Кудса (Јерусалема) гарантује: безбедност

³⁷⁷ Ал-Инсан 8-9.

³⁷⁸ Сахихул-Бухари, 3. део, стр. 1109, бр. хадиса 2881.

њихових живота, иметака, цркава и крстова... Неће бити присиле у веру, нити ће се коме нанети штета...

Да ли је историја забележила сличан пример великодушности, правде и толеранције од стране освајача према пораженом народу?! Иако је Омер р.а. имао прилику и могућност да са њима поступи како хоће и диктира услове које хоће, правда, настојање ширења Алахове вјере и љубав и жеља добра свим људима је оно што доказује да цихад у исламу нема за циљ овосветску доминацију и надмоћ.

Пре саме борбе муслимани су дужни непријатељу понудити да изабере да ли ће прихватити ислам, или ће остати при својој вери а прихватити плаћање цизје. Цизја је одређени износ који се плаћа исламској држави, а дели се на три врсте:

1. Цизја која се узима од богатих
2. Цизја која се узима од средњег слоја становништва како што су трговци и пољопривредници
3. И цизја која се узима од радника (надничара) и занатлија који нађу посао.

Тај новац је намењен за заштиту од било ког вањског непријатеља и бригу и очување њихове части, иметка, живота и уживања у свему ономе у чему уживају муслимани. У овом смислу Халид ибн Велид р.а. у једном од својих уговора каже: “Обећавам вам заштиту у замену за цизју. Наше је да вас штитимо, а ваше да дајете цизју, осим у случају да нисмо у стању пружити вам заштиту.”³⁷⁹

Цизја није обавезна за сваког јер она не важи за сиромашне, децу, жене, робове, слепце, немоћне, особе са

³⁷⁹ Тарихул-Белазри.

инвалидитетом. Шта више, исламска држава је обавезна водити бригу о овим особама тако што ће издвајати из државне касе муслимана новац за њихове потребе. Омер ибн Хаттаб р.а. вођа правоверних и други халифа када је видео једног старца јевреја како проси од људи распитао се о њему и сазнао да је он један од оних који плаћају цизју, а затим је рекао: “Нисмо добро поступили према теби када смо од тебе узимали цизју у твојој младости па смо те игубили у твојој старости.” Затим га је Омер р.а. повео својој кући и дао му нешто хране и одеће. Након тога је послао по чувара државне благајне и рекао му: “Оваквима и њему сличним дај из државне касе муслимана колико је довољно њима и њиховој деци, јер Алах Узвишени каже: **“Зекат припада само сиромасима и невољницима”**, сиромаси су међу муслиманима, а невољници су ехлукитабије (јевреји и хришћани).³⁸⁰

У уговору којег је Халид ибн Велид р.а. склопио са становницима Хире стоји: “Сваком ко је ослабио и оронuo од рада, или га је задесила нека озледа, или је био богат па је осиромашео и постао презадужен, уделите садаку (помозите иметком), за њих цизја не важи и они имају право на средства из државне касе муслимана као и њихова деца.”³⁸¹

Немачка научница Lise Licstenstadter каже: “Избор персијских и византијских земаља није био између сабље или ислама већ између ислама или цизје. То је план који је заслужио све похвале због своје перспективе након што је

³⁸⁰ Ел-Хараџу ли Еби Јусуф 126.

³⁸¹ Ел-Хараџу ли Еби Јусуф 144.

уследио у Енглеској за време владавине краљице Елизабете.”³⁸²

Што се тиче опхођења према немулсиманима који живе унутар исламске државе према њима се не сме ћинити неправда, не сме се испољавати непријатељство према њима, не смеју им се ускраћивати њихова права и према њима се не сме лоше поступати. Алах Узвишени каже:

Алах вам не забрањује да чините добро и да будете праведни према онима који не ратују против вас због вере и који вас из завичаја вашег не изгоне – Алах, заиста, воли оне који су правични.³⁸³

Алахов посланик а.с. каже: “Ко учини насиље према му`ахиду (немуслиману штићенику исламске државе) или му ускрати право, или га оптерети преко његових могућности, или узме нешто његово без сагласности, ја ћу му бити тужитељ на Судњем дану.”³⁸⁴

Ово су само неки одломци о цихаду – борби на Алаховом путу, а онај ко жели више сазнати о овој теми нека се врати на књиге које специјално третирају овај аспект.

³⁸² Компарација религија – Др Ахмед Шибли, 3. дио, стр. 174, преузето од Islam and the Modern Age P 67.

³⁸³ Ал-Мумтехинах 8.

³⁸⁴ Сунен Ебу Давуд, 3. дио, стр. 170, бр. хадсиа 3052, шејх Албани га је оцијенио вјеродостојним.

ЕКОНОМСКИ АСПЕКАТ У ИСЛАМУ

Иметак је покретачка снага живота и исламски шериат има за циљ да кроз њега успостави стабилно друштво у којем ће се остварити социјална правда из којег произилази достојанствен живот за све чланове тог друштва као што Узвишени Алах каже:

Богатство и синови су украс у животу на овоме свету.³⁸⁵

С обзиром да је иметак с аспекта ислама једна од нужности како за појединце тако и за друштва обавезно је издвојити 2,5 процента од главнице иметка који је прегодинио на име зеката који се узима од богаташа како би се поделио сиромашнима. Претходно смо говорили о зекату који је једно од права сиромашних које им се не сме ускратити. Суштина и смисао овога није да ислам укида индивидуално власништво и личне послове, напротив – ислам их признаје и поштује. Наводе се јасни цитати који говоре о забрани узурпације иметка других па каже Узвишени:

Не једите имовину један другога на непоштен начин.³⁸⁶

Ислам је установио и конституисао системе чијом се применом остварује циљ којем се тежи, а то је достојанствен живот за сваког појединца муслиманског друштва. Ислам остварује овај циљ кроз следеће:

1. **Забрана камате** јер се ради о експлоатацији људских потреба и напора свог сународника узимајући његов иметак без сагласности, а иметак има велику светост, због последица распрострањености камате губитак је познат

³⁸⁵ Ал-Кахф 46.

³⁸⁶ Ал-Бакарах 188.

међу људима и због акумулације иметка у рукама одређене групе људи. Алах Узвишени је рекао:

О верници, бојте се Алаха и од остатка камате одустаните, ако сте прави верници.

Ако не учините, ето вам онда, нека знате – рата од Алаха и Посланика Његовог! А ако се покајете, остаће вам главнице иметака ваших, нећете никога оштетити, нити ћете оштећени бити.³⁸⁷

2. Законом се подстиче на позајмљивање како би се елиминисала камата и сви путеви и начини који воде ка њој.

3. Шериат наређује да се дужник сачека са враћањем дуга, да му се рок одложи и да се не врши притисак на њега. Ово је ствар договора и није обавезујућа. Наравно, ово се односи и важи за онога ко је озбиљан у извршавању својих обавеза, а не важи за онога ко се поиграва. Алах Узвишени је рекао:

А ако је у невољи, онда причекајте док буде имао;³⁸⁸

Од Бурејде Ел-Еслемија се преноси да је Алахов посланик а.с. рекао: “Ко сачека дужника са враћањем дуга имаће награду садаке у висини тог дуга за сваки дан чекања.” Рекох – О Алахов посланиче, чуо сам да си рекао “Ко сачека дужника са враћањем дуга имаће награду садаке у висини тог дуга за сваки дан чекања.” Посланик а.с. рече: “За сваки дан чекања имаће награду садаке у вредности дуга пре него му се дуг врати, а када дође време враћања

³⁸⁷ Ал-Бакарах 278-279.

³⁸⁸ Ал-Бакарах 280.

дуга па му тај рок одложи имаће двоструку награду садаке за сваки дан.”³⁸⁹

4. Шериат подстиче на праштање дуга онеме ко је у потешкоћама па не може вратити дуг и појашњава вредност тог доброг дела па каже Алах Узвишени:

...а још вам је боље, нека знате, да дуг поклоните.³⁹⁰

Алахов посланик а.с. каже: **“Ко жели да га Алах сачува од мука Судњег дана, нека одгоди сиромашном враћање дуга, или нека га отпише.”**³⁹¹

5. Забрањени су похлепа и све врсте монопола јер монополиста спутава остале људе и њихове потребе све док пијаци не ослаби, а затим одреди цену која ће задовољити његову похлепу што штети појединцима у друштву, како богатим тако и сиромашним. Алахов посланик а.с. је рекао: **“Онај ко се бави монополем је грешан.”**³⁹²

Ебу Јусуф, ученик имама Ебу Ханифе, каже: “Све што штети људима у смислу да их спутава “гуши” сматра се монополем па макар то било злато и сребро.” Онај ко се бави монополем злоупотребио је право на поседовање, а циљ забране монопола је отклањање штете од људи јер људи имају различите потребе, а монопол у њима људе доводи у незгодну ситуацију. Владар има право да примора монополисту на продају робе по разумној цени при чему нема штете ни продавац ни купац, а ако то монополиста одбије има право да одузме ту робу и прода је по прихватљивој (разумној) цени како би се на

³⁸⁹ Сахихут-Тергиб.

³⁹⁰ Ал-Бакарах 280.

³⁹¹ Бележи га Муслим.

³⁹² Сахиху Муслим, 3. део, стр. 1227, бр. хадиса 1605.

тај начин спречио онај чија је душа склона монопољу да злоупотреби и експлоатише потребе људи.

6. Забрањено је узети од трговца удео како би му дозволио да продаје робу или да је унесе у државу – то је оно што је данас познато под именом царина, такса, пдв (порез на додатну вриједност) сл.³⁹³ Алахов посланик а.с. каже: **“Онај ко од трговаца бесправно узима иметак на рачун којекаквих пореза неће ући у ценет (рај).”**³⁹⁴

То је оно што није дозвољено узети и оно што се дадне ономе коме није халал (дозвољено) дати. Узимање нечега што је харам (забрањено) и давање нечега ономе коме није дозвољено дати, онај ко помаже у томе – порезник, записничар, сведок, сви они потпадају под речи Алаховог посланика а.с. где се каже:

“Доиста неће ући у ценет месо и крв које се хранило од харам иметка (иметка стеченог на недозвољен начин) јер ватра (цехенем – пакао) му је преча.”³⁹⁵

7. Забрањено је гомилање иметка (конфискација средстава) и не кориштење истог за остваривање права која је Алах дао како појединцу тако и заједници (друштву), а односе се на све оно што је добро и у интересу људи јер права сврха и смисао новца је да се њиме тргује међу људима како би се покренула економија од које ће се окористити сви чланови друштва. Алах Узвишени је рекао:

³⁹³ Писац је навео општи пропис овог питања, а о појединачним ситуацијама треба консултовати шериатске правнике.

³⁹⁴ Сахих Ибн Хузејме, 4. део, стр. 51, бр. хадиса 2333, шејх Шуајб Арнаут каже о овом хадису у „Муснеду“ имама Ахмеда да је хасен (добар) на основу других предаја које говоре на ову тему.

³⁹⁵ Сахих Ибн Хиббан, 12. део, стр. 378, бр. хадиса 5567, шејх Албани га је оценио веродостојним у „Сахихут-Тергиб вет-Терхиб“.

Онима који злато и сребро гомилају и не троше га на Алаховом путу – навговести болну патњу.³⁹⁶

Као што ислам уважава индивидуалну својину тако је и прописао права и обавезе које се на њу односе. Од тих обавеза је то да власник треба трошити свој иметак на своје издржавање као и на издржавање своје родбине за коју је одговоран и дужан издржавати је. Такођер, од тих обавеза је и зекат који је обавеза и дужност према појединцима (онима који су сиромашни) из друштва, па онда имамо садаку и јавно удељивање (трошење). Од обавеза друштва као заједнице је трошење иметка на изградњу школа, болница, џамија, издржавање сирочади и све оно што користи друштву. Ислам на овај начин настоји спречити гомилање богатстава у рукама одређене скупине (интересне групе) у друштву.

8. Забрањено је криво (нетачно) мерење на ваги јер је то једна врста крађе, обмане, издаје и преваре. Алах Узвишени је рекао:

Тешко онима који при мерењу закидају,
који пуну меру узимају када од других купују,
а када другима мере на литар или на кантар – закидају.³⁹⁷

9. Забрањена је узурпација и злоупотреба онога што је од јавног значаја и интереса за људе као што је вода (чесме, бунареви и сл.), јавне површине (пашњаци, тргови, улице, тротоари и сл.) које не припадају никоме, спречавање људи да се користе њима, јер је Алахов посланик рекао: “Три су човека са којима Алах неће разговарати на Судњем дану и неће их гледати: - човек који се лажно закуне на робу да је

³⁹⁶ Ат-Тавабах 34.

³⁹⁷ Ал-Мутаффифин 1-3.

за њу дао више од онога што је стварно дао, - човек који учини лажну заклетву након икиндије да би њоме приграбио имовину неког муслимана (лажно заклињање је харам – забрањено у сваком времену, а нарочито након икиндије јер је то вријеме када се уздижу дела), и - човек који није дао (жедном) вишак воде, коме ће Алах рећи: Ускраћујем ти данас Своје добротинство исто као што си ти ускратио вишак онога што ниси својом руком направио.”³⁹⁸

Алахов посланик а.с. такође каже: “Три ствари су заједничке за све муслимане: храна, вода и ватра.”³⁹⁹

10. Систем наследства који је успостављен тако да се заоставштина дели у складу са интересом власника и његове родбине и нико нема право поделити наследство поводећи се за својим страстима и прохтевима. Од предности овог система је то што се богатство ма колико оно било дели на мање делове и на тај начин се онемогућава акумулација богатства у кругу одређене групе (скупине). Алахов посланик а.с. каже: “Доиста је Алах дао сваком право које му припада и човек нема право тестаментом искључити из наследства онога ко има право на њега.”⁴⁰⁰

11. Систем вакуфа (задужбине) који се дели на две врсте:

а) Лични вакуф који припада породици и потомству вакифа (онога ко оставља задужбину) како би сачувао своје потомство од беде, сиромаштва и овисности од људи, а услов исправности ове врсте вакуфа је да након што га

³⁹⁸ Сахикул-Бухари, 2. дио, стр. 834, бр. хадиса 2240.

³⁹⁹ Сунен Еби Давуд, 2. део, стр. 278, шејх Албани га је оценио веродостојним.

⁴⁰⁰ Сунен Еби Давуд, 3. део, стр. 114, бр. хадиса 2870, шејх Албани га сматра веродостојним.

његови потомци престану користити вакуф (из неког разлога – смрт или нешто друго) ће се користити у добротворне сврхе.

б) Јавни вакуф (задужбина) који се користи у добротворне сврхе као што је изградња болница, школа, путева, јавних библиотека, џамија, брига о посебним друштвеним категоријама као што су сирочад, деца без родитеља, стари и немоћни, особе са инвалидитетом, и све оно што је у интересу и што користи друштву. Алахов посланик а.с. каже: **“Када човек умре, престају му тећи севапи за дела изузев у три случаја: трајне садаке, корисног знања или доброг детета које му учи дову!”**⁴⁰¹

12. Систем опоруке у исламу тако што је муслиману прописано да опоручи да ће се његов иметак користити у добротворне сврхе, али опорука мора бити у складу са правилом о трећини како наследници не би били оштећени. Од Амира бин С’ада се преноси да је реко: **“Дошао је Посланик, с. а. в. с., да ме посети. Био сам веома болестан у Меки. Рекао сам му: ‘Алахов Посланиче поседујем иметак, шта мислиш да га поклоним? ‘Не’, рече он. ‘А половину?’ ‘Не’, рече он. ‘А трећину?’ ‘Добро, трећина може, иако је и трећина много’. Да своје наследнике оставиш богатим боље ти је него да их оставиш сиромашним и овисним од људи. Колико год да уделиш рачунаће ти се као садака па макар то био и залогај који ставиш у уста своје жене.”**⁴⁰²

13. Забрањено је све оно што што је обухваћено следећим ајетом:

⁴⁰¹ Сахиху Муслим, 3. део, стр. 1255, бр. хадиса 1631.

⁴⁰² Сахихул-Бухари, 1. део, стр. 435, бр. хадиса 1233.

О верници, једни другима на недозвољен начин имања не присвајајте.⁴⁰³

Забрањена је свака врста насиља и неправде према људима и све оно што ремети и квари друштво јер Алахов посланик а.с. каже: “Ко својом десницом укине неко право муслимана, Алах му је Ватру (пакао) учинио обавезном, а забранио му Џенет (рај). Неки човек га упита: Зар и ако буде нешто незнатно, о Алахов Посланиче? Рекао је: Да, макар било као граница дрвета ерака (које се употребљава за мисвак – дрво којим се чисте зуби).”⁴⁰⁴

Забрањена је крађа. Алахов посланик а.с. је рекао: “Блудник у тренутку док чини блуд није верник; у тренутку док човек пије алкохол није верник; у тренутку док краде није верник; а врата покајања су отворена.”⁴⁰⁵

Крађа је Бесправно присвајање (конфискација) иметка људи. Рекао је Алах Узвишени:

Крадљивцу и крадљивици одсеците руке њихове, нека им то буде казна за оно што су учинили и опомена од Алаха! А Алах је силан и мудар.⁴⁰⁶

Забрањена је превара и издаја јер каже Алахов посланик а.с.: “Ко на нас потегне оружје и ко нас вара није од нас.”⁴⁰⁷

Забрањено је узимање мита јер Узвишени каже:

⁴⁰³ Ан-Ниса' 29.

⁴⁰⁴ Сахиху Муслим, 1. део, стр. 122, бр. хадиса 137.

⁴⁰⁵ сахиху Муслим, 1. део, стр. 77, бр. хадиса 57.

⁴⁰⁶ Ал-Маидах 38.

⁴⁰⁷ Сахиху Муслим, 1. део, стр. 99, бр. хадиса 101.

Не једите имовину један другога на непоштен начин и не парничите се због ње пред судијама да бисте на грешан начин и свесно део туђе имовине појели!⁴⁰⁸

Мито је харам (забрањен) и речима Алаховог посланика а.с. који каже: “Алах је проклео онога ко даје и онога ко прима мито.”⁴⁰⁹

“Ер-Раши” је онај ко даје мито а “Ел-Муртеши” је онај ко узима мито, а у другој предаји (ривајету) “Ер-Раиш” је посредник између њих двојице. Онај који даје мито је проклет зато што помаже у ширењу ове штетне појаве у друштву, а да он није нудио мито не би нашао ни онога ко прима мито, а он је проклет зато што учествује у овој штети узимајући мито, тј. иметак бесправно и зато што је издао (изневерио) свој еманет узимајући оно што у основи није смео узети. Поред штете која је нанета ономе ко даје мито посредник између њега и онога ко узима мито такође узима од обојице бесправно оно што му не припада и на тај начин подстиче ширење ове појаве.

14. Није дозвољено да се човек мијеша (уплиће) у продају (пазар) другоме човеку док овај не одустане од трговине или док му не дозволи јер то подстиче непријатељство и мржњу међу члановима друштва. Алахов посланик а.с. каже: “Верник је вернику брат па му није дозвољено мешати му се у пазар или у заруку све док он не одустане од тога.”⁴¹⁰

⁴⁰⁸ Ал-Бакарах 188.

⁴⁰⁹ Сахиху Ибн Хиббан, 11. део, стр. 467, бр. хадиса 5076, шејх Албани је овај хадис оценио веродостојним у „Ел-Џами'ус-Сагир“.

⁴¹⁰ Сахиху Муслим, 2. део, стр. 1032, бр. хадиса 1412.

СОЦИЈАЛНИ АСПЕКАТ У ИСЛАМУ

Ислам је успоставио социјалне системе у којима су јасно одређена права и обавезе сваког појединца како би друштво функционисало. Постоје права и обавезе индивидуалног и општег карактера.

Индивидуална права и обавезе којима нас је Алах задужио су:

1. Право надређеног над подређенима:

- Послушност и покорност у ономе што није грех према Алаху јер покорност надређеноме у ономе што није грех је и покорност Алаху, а грешење (непослушност) према надређеноме у ономе што није грех је и грех према Алаху. Алах Узвишени каже:

О верници, поковајте се Алаху и поковајте се Посланику и представницима вашим. ⁴¹¹

- Саветовање надређеног и верност њему. Саветовање мора бити на благ и леп начин како би му се указало на оно што је од користи подређенима и како би се опоменуо на потребе подређених. О овоме Узвишени Алах говори Мусау а.с. и његовом брату Харуну а.с. када их шаље фараону да га позову у ислам:

Па му благим речима говорите, не би ли размислио или се побојао!"⁴¹²

- Стати уз надређеног у време искушења и кризе, не напустити га, не ускратити му помоћ и не издати га.

⁴¹¹ Ан-Ниса' 59.

⁴¹² Та-Ха 44.

2. Право подређених код надређеног:

Права подређених код надређеног се огледају кроз пет главних принципа и то:

а) Праведност према њима, да сваком да право које му припада. Обавезан је бити праведан по питању права, обавеза, поделе одговорности (функција) и спровођењу прописа. Свако пред њим мора бити једнак, никога не сме фаворизовати над неким другим и не сме бити пристрасности према једној скупини на рачун друге, јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Доиста, најдражи и најближи Алаху на Судњем дану ће бити праведан владар, а најмрскији Алаху на Судњем дану и најжешће кажњаван биће неправедан владар.”⁴¹³

И каже Аллахов посланик а.с.: “На Судњему дану најтеже (најжешће) ће бити кажњен неправедан владар.”⁴¹⁴

б) Надређени не сме чинити насиље, неправду подређенима, не сме их варати нити издати, јер каже Алахов посланик а.с.: “Нема ниједног роба коме је Алах дао да буде претпостављени својим поданицима, а да му Алах неће, када умре, забранити улазак у Џенет (рај), уколико буде варао своје поданике.”⁴¹⁵

ц) Надређени је дужан саветовати се са својим поданицима по питању ствари које су од њиховог интереса било да се ради о политичким, социјалним, економским, а оно за шта није обавезан саветовати се с њима су ствари које су јасно прецизиране Кур’аном и сунетом Посланика а.с.

⁴¹³ Суненут-Тирмизи, 3. део, стр. 617, бр. хадиса 1329, шејх Албани овај хадис је оценио слабим (да'иф).

⁴¹⁴ „Сахихул-Џами“: 1001.

⁴¹⁵ Сахиху Муслим, 1. део, стр. 125, бр. хадиса 142.

- Надређени је дужан пружити прилику поданицима да кажу и изнесу своја мишљења и ставове као и њихову анализу. Надређени треба прихватити она мишљења која су од јасног јавног интереса. Рекао је Алах Узвишени:

Само Алаховом милошћу ти си благ према њима; а да си осоран и груб, разбегли би се из твоје близине. Зато им праштај и моли да им буде опроштено и договарај се с њима.⁴¹⁶

У овом контексту Алахов посланик а.с. у бици на Бедру када се улогорио испред бунарева један од асхаба га је упитао: „О Алахов посланиче, је ли ти Алах наредио (објавио) да овако поступиш или је реч о ратној тактици?“ Алахов посланик а.с. одговори – Реч је о ратној тактици. Тада овај асхаб рече: “У том случају боље је да се улогоримо са друге стране бунарева како бисмо спречили непријатеља да дође до њих.” Алахов посланик а.с. је прихватио мишљење овог асхаба и поступио по њему.⁴¹⁷

д) Владар је дужан судити и устав му треба бити шериат и никако не сме бити простора за лична мишљења и прохтеве и за спонтане пресуде које некада знају бити погрешне, а некада исправне. У овом контексту Омер ибн Хаттаб р.а., други халифа, након што му је поверен Хилафет каже рекао је човеку по имену Ебу Мерјем Ес-Сулули који му је убио брата Зејда ибн Хаттаба: “Валлахи, ниси ми драг исто као што земљи није драга крв.” Овај му рече: “Зар ћеш ми због тога ускратити моје право?” Омер р.а. му одговори: “Не.” На то Ебу Мерјем одговори: “Нема везе, љубав је за жене.”

⁴¹⁶ Алу Имран 159.

⁴¹⁷ „Делаилун-Нубуввети“ од Бејхекија.

е) Владар не сме бити недоступан за своје поданике. Не сме им затварати врата у лице, нити се охолити над њима, а такођер не сме бити посредника између њега и поданика који ће одлучивати ко може а ко не доћи до њега јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Коме Алах дадне намесништво на неким од послова муслимана, па буде нехајан према њиховим потребама, неимаштини и сиромаштву, Алах неће обраћати пажњу на његове потребе (неће се одазвати његовој молби), неимаштину и сиромаштво на Судњем дану.”⁴¹⁸

ф) Владар мора бити милостив према подређенима и не сме их оптерећивати преко њихових могућности, нити вршити притисак на њих. Алахов посланик а.с. каже: “Алаху мој, коме буде поверено намесништво и управа над мојим умметом (следбеницима), па им буде отежавао (грубо поступао према њима), и Ти њему отежај, а коме буде поверено намесништво и управа, па буде благ према њима, буди и Ти благ према њему.”⁴¹⁹

У овом контексту Омер ибн Хаттаб р.а. рекао је појашњавајући озбиљност и величину ове ствари: “Тако ми Алаха, када би коза сломила ногу у Ираку, побојао бих се одговорности пред Алахом зато што јој нисам направио стазе којим би се она кретала.”

Муслимански владар треба бити онакав каквим га је описао Хасан Ел-Басри у писму које је послао Омеру ибн Абдул-Азизу, Алах му се смиловао, у којем стоји:

“О владару правоверних, знај да је Алах праведном владару прописао праведност у свему, а забранио му неправду, наредио му да исправи све што је погрешно, да

⁴¹⁸ “Сахихул-Цами'ус-Сагир”, бр. хадиса 6595.

⁴¹⁹ Сахиху Муслим, 3. део, стр. 1458, бр. хадиса 1828.

ојача све што је слабо, да обесправљеном и ожалошћеном врати његово право.

О владару правоверних, праведни владар је попут благог пастира који води бригу о својој камили која је његов верни пратилац, па за њу тражи најбољу испашу, чува је и штеди од несреће (онога што ће је уништити), штити је од звери и тражи за њу хладовину како би је заштитио од врућине.

О владару правоверних, праведан владар је попут племенитог оца који настоји своју децу научити и оспособити за живот, зарадити им за животне потребе и оставити им нешто након своје смрти.

О владару правоверних, праведан владар је попут нежне и благе мајке према своме детету, носи га у утроби с муком и рађа га с муком и боловима, одгаја своје дете проводећи бесане ноћи и смири се с његовим смирајем, некад га доји а некад га одбије, радује се његовом здрављу и снази, а тугује када се оно на нешто жали.

О владару правоверних, праведан владар се стара о јетимима (сирочадима) и убогима, одгаја младе и издржава старије.

О владару правоверних, праведан владар је попут срца у грудима које су здраве ако је срце здраво и које су болесне ако је срце болесно.

О владару правоверних, праведан владар је онај који спроводи Алахове прописе међу његовим робовима, оно што чује од Кур'ана (његових прописа) спроводи међу њима... О владару правоверних, у власти коју ти је Алах дао немој бити попут роба коме је господар (газда) поверио свој иметак и децу па је он сав иметак проћердао а децу раселио.

О владару правоверних, Алах је објавио прописе којима се одвраћа од свега што је ружно и развратно па шта ћеш рећи када будеш упитан о њиховој примени? Алах је прописао одмазду својим робовима јер је у томе опстанак па како ћеш је спровести над онима који је заслужују? О владару правоверних, сети се смрти и онога што следи након ње, сети се да ти тада нико не може помоћи и опскрби се за оно што долази након смрти (Судњи дан).

О владару правоверних, знај да ћеш се настанити у кабуру, у кући где неће бити станара осим тебе, у којој ћеш лежати опружен. Твоји вољени ће те напустити и оставити на дну кабура самог па се опскрби за тај тренутак оним што ће ти тада правити друштво (добрајела). “**На Дан када ће човек од брата свога побећи и од мајке своје и од оца свог и од друге своје и од синова својих.**”

О владару правоверних, сети се речи Узвишеног “**А зар он не зна да ће, када буду оживљени они који су у гробовима и када изиђе на видело оно што је у срцима.**” Тајне ће се открити, а и књига учињених дела: “**ни мали ни велики грех није пропустила, све је набројала!**” А сада, о владару правоверних, можеш радити шта хоћеш пре истека рока када нада нестане.

О владару правоверних, немој судити међу Алаховим робовима попут незналица, немој се према њима опходити насилнички и немој дозволити охолницима да владају слабашнима јер се они не боје Алаха када је власт у питању па им ништа не значи ни сродство ни уговори, па да се кајеш због свог и њиховог бремена и да носиш и свој и њихов терет одговорности. Немој дозволити да те обману они који уживају у твојој несрећи и који једу лепе ствари тако што ће оне теби бити ускраћене на крају. Немој гледати у твоју снагу и моћ коју сада имаш, већ погледај у

своју снагу и моћ коју ћеш сутра имати јер ти си заробљеник у ужадима смрти и бићеш заустављен пред Алахом заједно са мелекима, веровесницима и посланицима – “тада ће се сви Живом и Вечном покорити”. О владару правоверних, ако не постигнем овим својим вазом (проповедањем) оно што сам желио, или ако ми то буде на неки начин забрањено, онда ти нисам послао брижљивост, саосећање и савет. Зато ти шаљем ово моје писмо као лек драгој особи која пије неугодне и непријатне лекове јер се нада оздрављењу. Нека је на тебе мир, спас, Алахова милост и берићет (благослов), о владару правоверних.”

3. Права родитеља

Родитељима се мора покоравати у ономе што није грех, чинити им добротинство удовољавајући њиховим захтевима и потребама у јелу, пићу, одећи и становању. Родитељима се мора обраћати понизно, без вике на њих, мора се бити стрпљив у служењу њима водећи рачуна о њиховим осећањима па не треба говорити оно што их узнемирава, вређа њихова осећања и изазива њихову срцбу. Алах Узвишени каже:

Господар твој заповеда да се само Њему клањате и да родитељима добротинство чините. Кад једно од њих двоје, или обоје, код тебе старост доживе, не реци им ни: "Ух!" – и не подвикни на њих, и обраћај им се речима поштовања пуним.

Буди према њима пажљив и понизан и реци: "Господару мој, смиљуј им се, они су мене, кад сам био дете, неговали!"⁴²⁰

Непокорност родитељима по исламу је један од великих греха. Од Абдулаха ибн Амра р.а. се преноси: "Дошао је један бедуин Алаховом посланику а.с. и рекао: "О Алахов посланиче, који су то велики греси?" Посланик а.с. одговори: "Да Алаху приписујеш судруга (ширк), а затим непокорност према родитељима (поновио је ово два пута), лажна заклетва." А шта је то лажна заклетва – упита бедуин. Лажна заклетва је да се човек свесно лажно закуне како би од неког бесправно узео иметак – одговори Алахов посланик а.с."⁴²¹

Ислам је појаснио где је место родитељима па Алахов посланик а.с. каже: "Алахово задовољство је у задовољству родитеља и Алахова срџба је у срџби родитеља."⁴²²

Ова права родитеља су обавезна чак и у случају када су родитељи немуслиmani. Од Есме бинт Ебу Бекр се преноси да је рекла: "Дошла ми је моја мајка у посету а још је била многобошкиња (мушрикиња) за време Алаховог Посланика а.с. па сам упитала Посланика а.с. да ли да је примим. Он ми је одговорио: 'Да, свакако, прими своју мајку и чувај родбинску везу са њом.'⁴²³

Мајка има предност у односу на оца у доброчинству, благиости и саосећајности јер у хадису којег преноси Ебу Хурејре р.а. стоји да је неки човек упитао Посланик а.с.: "Алахов Посланиче ко је најпречи да се према њему

⁴²⁰ Ал-Исра' 23-24.

⁴²¹ Сахихул-Бухари, 6. део, стр. 2535, бр. хадиса 6522.

⁴²² Сахиху Ибн Хиббан, 2. део, стр. 172, бр. хадиса 429, шејх Албани га је оценио добрим (хасен) у „Сахихут-Тергиб вет-Терхиб“.

⁴²³ Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 924, бр. хадиса 2477.

лепо опходим? Твоја мајка - рече му Посланик? Затим? - упита. "Твоја мајка" - речу му Посланик? Затим? - упита поново. Твоја мајка - одговори му Посланик с.а.в.с. "Затим - Твој отац рече Посланик с.а.в.с.⁴²⁴

Мајци припада три пута веће право у односу на оца зато што је мајка та која је подносила напор и потешкоће, а не отац, како нас је о томе обавестио Узвишени Алах:

Човјека смо задужили да родитељима својим чини добро; мајка његова с муком га носи и у мукама га рађа.⁴²⁵

Мајка је та која трпи док носи дете у својој утроби, храни га, с муком га рађа и доји и бдије над њим након што се роди.

4. Право мужа у односу на своју супругу

а) Одговорност – право мужа је да води рачуна о ономе што је интерес за кућу и породицу јер Алах Узвишени каже:

Мушкарци воде бригу о женама зато што је Алах дао предност једнима над другима и зато што они троше иметке своје.⁴²⁶

Ово зато што су мушкарци у већини случајева ти који се баве разним пословима и дешавањима сходно свом менталном склопу супротном од жена код којих је емотивност доминантна карактеристика понашања. Ово свакако не значи да се жена не треба консултовати и да се не треба прихватити њено мишљење по питању ствари које се тичу брачног живота.

⁴²⁴ Сахикул-Муслим, 4. део, стр. 1974, бр. хадис 2548.

⁴²⁵ Ал-Ахкаф 15.

⁴²⁶ Ан-Ниса' 34.

б) Жена мора бити покорна своме мужу у ономе што јој нареди, а што није грех према Алаху. Аиша р.а. приповеда: “Питала сам Алаховог посланика а.с. ко од људи има највеће право код жене, па ми је одговорио – Њен муж. Затим сам га питала, а ко од људи има највеће право код мужа па ми је одговорио – Његова мајка.”⁴²⁷

ц) Да га не оптерећује беспотребним стварима и оним што он није у стању испунити или учинити.

д) Жена мора чувати његов иметак, децу и част. Алахов посланик а.с. каже: “Најбоља жена је она која када је погледаш развесели те, када јој нешто наредиш покори ти се, а када си одсутан чува твоју част и иметак, а затим је проучио ајет “Мушкарци воде бригу о женама зато што је Алах дао предност једнима над другима и зато што они троше иметке своје. Због тога су честите жене послушне и за време мужевљева одсуства воде бригу о ономе о чему требају бригу водити, јер и Алах њих штити. А оне чијих се непослушности прибојавате, ви посаветујте, а онда се од њих у постељи раставите, па их и ударите; а кад вам постану послушне, онда им зулум не чините! – Алах је, заиста, узвишен и велик!” (Ан-Ниса’ 34)”⁴²⁸

е) Жена не сме у кућу уводити онога кога њен муж презире. Алахов посланик а.с. каже: “Ви имате право код својих жена, а и оне имају своја права код вас. Ваша права код њих јесу да не чине блуд и да не дозвољавају улазак у кућу ономе кога ви не волите за време вашег одсуства. Њихова права код вас јесу да се лепо понашате према њима, да их одевате и храните.”⁴²⁹

⁴²⁷ Ел-Мустедрек ала сахихајн, 4. део, стр. 167, бр. хадиса 7244.

⁴²⁸ Ат-Тајалиси, 1. дио, стр. 306, бр. хадиса 2325.

⁴²⁹ Сунен Ибн Маџе, 1. део, стр. 594, бр. хадиса 1851, шејх Албани га је оценио као хасен (добар).

Прве генерације муслимана су практиковале ове шериатске смернице и упуте. У овом контексту Авф бинт Мухлим Еш-Шејбани опоручује својој ћерки приликом удаје следеће па каже:

“О кћери моја, ти се растајеш од куће на коју си навикла и од гнезда у којем си одрасла и излазиш у боравиште које не познајеш и код мужа на којег се ниси навикла. Буди му слушкиња биће ти роб...

Узми од мене ових десет карактеристика које ће ти бити благо и подсетник:

Прва и друга: Скромно сапутништво и понашање, лепим слушањем и поковањем.

Трећа и четврта: Испитивање подручја његовог носа и брига за подручје његовог ока. Тако његово око неће од тебе дочекати нешто ружно, нити ће његов нос од тебе осетити било шта осим најлепшег мириса.

Пета и шеста: Брига о времену његовог јела и тишина приликом његовог сна. Доиста је жестина глади пламен, а ремећење сна је срџба.

Седма и осма: Брига о његовој породици и његовој деци и чување његовог иметка. Чување његовог иметка постиже се добрим економисањем, а брига о његовој породици и његовој деци добрим планирањем и распоређивањем.

Девета и десета: Не откривај његову тајну и не супростављај се његовој наредби. Ако би открила његову тајну, не би била сигурна од његове преваре, ако се не би покорила његовој наредби, распламсала би срџбу у његовим прсима.

Затим, кћери моја, чувај се тога да у његовом присуству будеш радосна када је тужан и потиштена када је сретан.”

5. Право жене код свога мужа

а) Венчани дар је обавеза мужа према жени јер Алах Узвишени каже:

И драга срца женама венчане дарове њихове подајте; а ако вам оне од своје воље од тога шта поклоне, то с пријатношћу и угодношћу уживајте.⁴³⁰

б) Уколико човек има две или више жена мора бити праведан према њима у смислу обезбеђивања јела, пића, одевања, места становања и расподеле ноћи, тј. боравка код сваке од њих, јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Ко буде имао две жене па буде наклоњен према једној од њих двије доћи ће на Судњем дану храмљући (накривљен на једну страну).”⁴³¹

ц) Муж је дужан издржавати своју супругу и њену децу тако што ће им обезбедити место становања (кућу, стан), храну, одећу и новац за оно што им је потребно у складу са својим могућностима како каже Алах Узвишени:

Нека имућан према богатству своје троши, а онај који је у оскудици – према томе колико му је Алах дао, јер Алах никога не задужује више него што му је дао.⁴³²

Ислам тражи од муслимана и подстиче их да воде рачуна о својим женама и породици па је њихово издржавање по

⁴³⁰ Ан-Ниса' 4.

⁴³¹ Ебу Давуд, 2. део, стр. 242, бр. хадиса 2133, шејх Албани га је оценио веродостојним.

⁴³² Ат-Талак 7.

исламу садака за коју следи награда како каже Алахов посланик а.с. Са’ду ибн Еби Веккасу р.а.: “Све што потрошиш на своју породицу рачуна се као садака па чак и онај залог који ставиш у уста своје жене.”⁴³³

Жена има право узети од иметка свога мужа без његова знања уколико он шкртари на издржавању. У хадису се наводи да је Хинд бинт Утбе упитала Алаховог посланика а.с.: “О Алахов посланиче, Ебу Суфјан је шкрт човек и не даје мени и деци онолико колико нам је довољно па узимам од његовог иметка без његовог знања.” На то Посланик а.с. рече: “Узми онолико колико је уобичајено да задовољиш твоје и потребе деце.”⁴³⁴

д) Боравак код жене и провести ноћ са њом је веома важно право где шериат тражи од мужа да га испоштује и води рачуна о овим стварима јер жена има потребу за нежношћу, интимом са својим мужем и задовољењем сексуалног нагона како не би упала у неке непохваљене ствари.

е) Жена има право код мужа да он не открива њене тајне, недостатке (махане), оно што је видио код ње или чуо и да чува њихов интимни живот јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Најгори људи код Алаха на Судњем дану су они који након што имају интимни однос са женом откривају њене тајне.”⁴³⁵

ф) Муж је дужан лепо се опходити према својој жени, чинити јој добротворство, саветовати се са њом у стварима које се тичу њиховог живота, не инсистирати само на свом мишљењу и одлуци и обезбедити јој да буде срећна

⁴³³ Сахикул-Бухари, 3. део, стр. 1006, бр. хадиса 2591.

⁴³⁴ Сахикул-Бухари, 5. део, стр. 2052, бр. хадиса 5049.

⁴³⁵ Сахику Муслим, 2. део, стр. 1060, бр. хадиса 1437.

испољавајући искрену љубав, шалити се, забављати са њом и испољавати међусобну нежност и благост. Алахов посланик а.с. је рекао: “Најпотпунијег имана (веровања) су они верници који су најлепшег ахлака (морала и понашања), а најбољи од вас је онај ко је најбољи према својим женама.”⁴³⁶

г) Муж треба бити стрпљив на узнемиравање с њене стране, као и на њене пропусте и грешке. Алахов посланик а.с. каже: “Верник не сме мрзити верницу, јер ако презире нешто код ње биће задовољан с неком другом њеном особином.”⁴³⁷

х) Љубомора и чување исте под условом да се њоме не изазове зло и неред. Алах Узвишени је рекао:

О ви који верујете, себе и породице своје чувајте од ватре чије ће гориво људи и камење бити.⁴³⁸

и) Жена има право на свој лични иметак од којег муж не смије ништа узети, нити га трошити без њене дозволе, знања и сагласности. Алах Узвишени каже:

Не једите имовину један другога на непоштен начин.⁴³⁹

Алахов посланик а.с. каже: “Није дозвољено узети иметак муслимана осим уз његов пристанак.”⁴⁴⁰

6. Право родбине

⁴³⁶ Сахиху Ибн Хиббан, 9. део, стр. 483, бр. хадиса 4176, шејх Албани каже да је овај хадис хасен-сахих.

⁴³⁷ Сахиху Муслим, 2. део, стр. 1091, бр. хадиса 1469.

⁴³⁸ Ат-Тахрим 6.

⁴³⁹ Ал-Бакарах 188.

⁴⁴⁰ Сахихул-Цами'.

Родбину чине најужа породица и рођаци који су у крвном сродству. Ислам подстиче на одржавање родбинских веза у материјалном смислу ако је неко богат онда треба помагати родбину у њиховим потребама удељујући им обавезну и добровољну садаку, и у моралном смислу распитујући се о родбини, њиховом стању саосећајући са њима у тузи и радујући се са њима у њиховој срећи. Алах Узвишени је рекао:

И Алаха се бојте – с именом чијим једни друге молите – и родбинске везе не кидајте.⁴⁴¹

Ислам подстиче на одржавање родбинских веза па чак и када друга страна то не чини, тј. рођацима треба праштати у случају да нанесу неку неправду или лоше поступе, треба се зближавати са њима и када се они удаље, јер Алахов посланик а.с. каже: “Није одржавање родбинских веза узвратити на посету, већ је одржавање родбинске везе везивање прекинутих односа.”⁴⁴²

Ислам строго упозорава на кидање родбинских веза и то сматра једним од великих греха. Алахов посланик а.с. каже: “Узвишени Алах је створио створења, а кад је завршио, умрла је родбинска веза и рекла: ‘Умрла сам тражећи од Тебе заштиту од кидања родбинских веза.’ Узвишени Алах јој рече: ‘Хоћеш ли бити задовољна ако будем чувао и пазио онога ко тебе буде чувао и пазио, а да одбацам онога ко тебе не пази и не одржава?’ Рекла је: ‘Да, бићу задовољна, Господару мој.’”⁴⁴³ Затим је Ебу Хурејре р.а. цитирао ајет: “Зар и ви не бисте, када бисте се власти дочепали, неред на Земљи чинили и родбинске везе кидали!” – Мухаммад 22.

⁴⁴¹ Ан-Ниса' 1.

⁴⁴² Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2233, бр. хадиса 5645.

⁴⁴³ Сахихул-Бухари, 6. део, стр. 2725, бр. хадиса 7063.

7. Право деце

а) Права деце се манифестирају кроз чување њихових живота, вођење рачуна о њиховим потребама и захтевима и бригу о њима у смислу исхране, издржавања, одевања и обезбеђивања места становања. Алахов посланик а.с. је рекао: **“Довољно је човеку греха да изгуби (проћерда) оне које је дужан издржавати.”**⁴⁴⁴

б) Родитељи су дужни изабрати лепа имена за своју децу јер Алахов посланик а.с. каже: **“Ви ћете на Судњем дану бити позивани по својим именима и именима ваших очева па надавајте својој деци лепа имена.”**⁴⁴⁵

ц) Родитељи су дужни у личност детета усадити лепе моралне особине као што су стид, поштовање и уважавање старијих, искреност, поверење, послушност родитељима итд. Такође, дјецу треба васпитати да се клоне ружног говора и дела, лажи, варања, издаје, проневере, крађе, непослушности према родитељима итд.

д) Деца у исламу имају право на образовање, стицање корисног знања, леп одгој и васпитање и одабирање доброг брачног друга. Алахов посланик а.с. каже: **“Свако од вас је пастир и свако од вас је одговоран за своје стадо. Владар (имам) је одговоран за своје стадо (народ којим управља); мушкарац је одговоран за своју породицу (и њен одгој); жена је одговорна за кућу свога мужа (његову част и потомство); радник је одговоран за**

⁴⁴⁴ Мустедрек ала сахихајн, 4. део, стр. 545, бр. хадиса 8526, имам Зехеби каже да хадис испуњава услове Бухарије и Муслима.

⁴⁴⁵ Сахиху Ибн Хиббан, 13. део, стр. 135, бр. хадиса 5818.

иметак свога домаћина. Свако од вас је пастир и свако од вас је одговоран за своје стадо!”⁴⁴⁶

е) Родитељи су дужни молити се за њихов мир и спас на овом и будућем свету учењем дове за њих. Алахов посланик а.с. каже: “Не довите против самих себе, не довите против своје деце, нити против својих слугу, нити довите против свог иметка, да се не би подударило време у којем се дови (од Алаха) па да вам се услиша.”⁴⁴⁷

ф) Родитељи су обавезни да буду праведни према својој деци, без давања предности једним над другима у погледу давања поклона и испољавању љубави и благости према њима, јер неједнакост према њима може изазвати непослушност деце према родитељу и мржњу и непријатељство међу самом децом. Од Ну'мана ибн Бешира, р.а., се преноси: “Отац ме даровао с нечим од своје имовине па је моја мајка, Амра бинт Реваха, рекла: - Не слажем се с тим док ти то Божији Посланик, а.с., не посведочи. Отац ме доведе веровеснику, а.с., желећи да му он потврди исправност даривања па га Божији Посланик, а.с., упита: 'Јеси ли према сваком своме детету исто овако поступио?' - Нисам - рече он. 'Бојте се Алаха и будите праведни према својој деци!' - упозори га веровесник, а.с., па се мој отац вратио и одустао од тог поклона.”⁴⁴⁸

8) Право комшије

⁴⁴⁶ Сахикул-Бухари, 2. део, стр. 902, бр. хадиса 2419.

⁴⁴⁷ Ебу Давуд, 2. део, стр. 88, бр. хадиса 1532, шејх Албани га сматра веродостојним.

⁴⁴⁸ Сахиу Муслим, 3. део, стр. 1242, бр. хадиса 1623.

а) Ислам је наредио добротинство према комшији у пуном смислу те речи па каже Алах Узвишени:

И Алаху се клањајте и никога Њему равним не сматрајте! А родитељима добротинство чините, и рођацима, и сирочади, и сиромасима, и комшијама ближњим, и комшијама даљњим, и друговима, и путницима, и онима који су у вашем поседу. Алах, заиста, не воли оне који се охоле и хвалишу.⁴⁴⁹

б) Ислам је забранио вређање комшије у вербалном и физичком смислу. Ебу Хурејре преноси да је Алаховом посланику било речено: “Заиста једна жена дању пости а ноћу клања, али узнемирава своје комшије својим језиком!” Он рече: „У њој нема никаквог добра, она ће у ватру (пакао)!” „Би му речено: „А једна жена клања само прописане намазе, пости месец рамазан и удељује комаде сухог сира и не узнемирава своје комшије!?” Рече: „Она ће у Џенет (рај)!”⁴⁵⁰

ц) Комшији и исламу припада велико место и право јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Толико ми је Џибрил опоручивао добротинство према комшији да сам помислио да ће комшија имати право и на наследство.”⁴⁵¹

д) По исламу вређање и узнемиравање комшије убраја се у мањкавост имана (веровања) па каже Алахов посланик а.с.: „Тако ми Алаха, он не верује! Тако ми Алаха, он не верује! Тако ми Алаха, он не верује!” Рекоше: „Ко Алахов посланиче?” Рече: „Онај чији комшија није сигуран од његовога зла!”⁴⁵²

⁴⁴⁹ Ан-Ниса' 36.

⁴⁵⁰ Сахихул-Бухари – „Едебул-муфред“.

⁴⁵¹ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2239, бр. хадиса 5668.

⁴⁵² Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2240, бр. хадиса 5670.

е) Такође, по исламу је потребно сабурати (стрпљиво подносити) узнемиравања од стране комшије и узвратити му благошћу. Пожалио се један човек Ибн Абасу на узнемиравање комшије па му је Ибн Абас рекао: “Ако је он непокоран Алаху у погледу опхођења према теби, ти буди покоран Алаху у погледу опхођења према њему.”⁴⁵³

Постоје три врсте комшија:

1. Прва врста је онај који код нас има три велика права, а то је комшија који је муслиман са којим смо још и у родбинском сродству. Такав има права комшије, права ислама и

родбинска права.

2. Након њега је наш комшија који код нас има два права, а то је комшија муслиман који има комшијско и право ислама.

3. Затим долази онај који код нас ужива само једно право, а то је наш комшија који је неверник и који код нас има само комшијска права. У овом контексту преноси се да је породица Абдулаха бин Амра заклала овцу. Када је он дошао рекао је: “Јесте ли однели нешто од ове овце нашем комшији јеврејину? Чуо сам Алаховог посланика а.с. да је рекао: “Толико ми је Џибрил опоручивао добротворство према комшији да сам помислио да ће комшија имати право и на наследство.”⁴⁵⁴

9. Право пријатеља

⁴⁵³ Ихјау улумуд-дин 212/2.

⁴⁵⁴ Ат-Тирмизи, 4. део, стр. 333, бр. хадиса 1943, шејх Албани га је оцијенио вјеродостојним (сахих).

а) Ислам подстиче на бригу о пријатељима па је прописао права која им припадају. Пријатељима треба чинити добро и саветовати их. Рекао је Посланик а.с.: **“Најбољи пријатељи код Алаха су они који су најбољи према своме пријатељу, а најбоље комшије код Алаха су они који су најбољи према своме комшији.”**⁴⁵⁵

б) Ислам је учинио да ово право важи чак и након смрти једног од њих (пријатеља). Један човек из племена Бену Селем питао је Алаховог посланика а.с.: *“О Алахов Посланиче! Да ли има нешто од добротности према родитељима што могу да учиним после њихове смрти?”* Алахов Посланик, с.а.в.а., одговорио је: *“Да. Да упућујеш дову за њих, тражење опроста за њих, употпуњење њихових уговора (враћање дугова), почаст и поштовање према њиховим пријатељима, очување родбинских веза које су они одржавали.”*⁴⁵⁶

10. Право госта

а) Од права госта која је ислам прописао је његово поштовање и уважавање. Алахов посланик а.с. је рекао: **“Ко верује у Алаха и Судњи дан, нека укаже почаст своме комшији! Ко верује у Алаха и Судњи дан, нека свом госту укаже почаст дајући му његову награду!”** ”А шта је његова награда, Алахов Посланиче?”, упиташе присутни, а Посланик рече: ”Дан и ноћ! Гостопримство траје три дана, а све након тога је садака. Ко верује у Алаха и Судњи дан нека говори хајр (добро) или нека шути.”⁴⁵⁷

⁴⁵⁵ Сахиху ибн Хузејме, 4. део, стр. 140, бр. хадиса 2539.

⁴⁵⁶ Ебу Давуд, 4. део, стр. 336, бр. хадиса 5142.

⁴⁵⁷ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2240, бр. хадиса 5673.

б) Гостопримство се убраја у најбоља дела. Каже Посланик а.с.: „Међу људима нема никог попут човека који је узео узде свога коња па се бори на Алаховом путу и клони се зла људи и попут онога ко закоље овцу да би почастио госта и испунио његово право.”⁴⁵⁸

ц) Гостопримство има своје адабе (обичаје) као што је лепа добродошлица, дочекати госта насмејана и ведра лица и леп испраћај (на крају). Алахов посланик а.с. је рекао: „Алах Узвучени је племенит и воли племенитост, честито и лијепо владање, а мрзи opakост и ружно понашање.”⁴⁵⁹

д) Гост треба водити рачуна да не оптерети свога домаћина преко његових могућности, јер Посланик а.с. каже: “Није дозвољено човеку муслиману да остане код свог брата тако дуго да га на грех наведе!” (није дозвољено госту да остане дуже од три дана па да на тај начин свог домаћина наведе на грех јер можда неће имати чиме да га почасти) ”Алахов Посланиче, а како ће га на грех навести?”, упиташе, а Посланик рече: ”Борави код њега, а он нема чиме да га угости!”⁴⁶⁰

Газали у својој књизи „Ихја'у улумид-дин“ каже о Алаховом посланику а.с. који је пример и узор свим муслиманима: „Алахов посланик а.с. је поштовао сваког ко би ушао код њега до те мере да би некада простро своју одећу онеме ко му није сродник да седне на њу што би оставило јак утицај на њега, или би му понудио свој јастук па ако би овај одбио Посланик а.с. би инсистирао све док гост не би учинио оно што је Посланик а.с. и хтео. Свако кога је Алахов посланик а.с. угостио помислио би како нема племенитијег човека од њега а.с., свакоме би дао оно

⁴⁵⁸ Мустедрек ала сахихајн, 2. део, стр. 76, бр. хадиса 2378.

⁴⁵⁹ Силсилетус-Сахихах 3. део, стр. 366.

⁴⁶⁰ Сахиху Муслим, 3. део, стр. 1353, бр. хадиса 48.

што му припада, насмејана лица тако да седење, разговор са њим, благост његова, лепо опхођење у обраћању према гостима, све је то чинило један скуп понизности, скромности и поверења. Некада би своје другове (асхабе) са тај и тај из поштовања према њима... Од свих људи он а.с. се најмање и најређе љутио, а било је веома лако учинити га задовољним.“

11. Права радника

Када је реч о пословању и радницима ислам је прописао правила и норме које јасно дефинишу какав треба бити однос између послодавца и радника и обрнуто.

а) Ислам наређује да између послодавца и радника треба да буде братска веза и однос коју ће карактерисати једнакост, племенитост и хуманост, јер Алахов посланик а.с. каже: „Ваши робови су ваша браћа. Бог их је ставио под вашу власт па ко буде имао брата под својом влашћу нека га храни оним што и сам једе и нека га облачи онако како се и он облачи. Не оптерећујте их преко њихових могућности, а ако их преоптеретите, помозите им.“⁴⁶¹

б) Ислам је установио и утврдио право радника на плату па Алахов посланик а.с. каже да је Алах Узвишени рекао: „Ја ћу на Судњем дану бити противник тројици људи: човеку који са Мојим именом да реч (обећа нешто) па превари; човеку који слободног човека прода као роба и тај новац потроши; и човеку који не исплати радника а овај му заврши уговорени посао.“⁴⁶²

⁴⁶¹ Сахиххул-Бухари, 1. део, стр. 20, бр. хадиса 30.

⁴⁶² Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 776, бр. хадиса 2114.

ц) Ислам наређује да се износ плате одреди и договори пре него што радници почну са послом. Ебу Сеид Ел-Худри преноси: „Алахов посланик а.с. је забранио да се ангажују радници пре договора око плате.“⁴⁶³

д) Ислам наређује да се раднику да плата одмах након обављеног посла. Алахов посланик а.с. је рекао: „Исплатите радницима њихове плате пре него им се зној са чела осуши.“⁴⁶⁴

е) Такођер ислам забрањује да се радници оптерећују преко њихових могућности, а уколико до тога дође обавеза је помоћи им и физички и повећати им плату због тога јер је Алахов посланик а.с. рекао: „Не оптерећујте их преко њихових могућности, а ако их преоптеретите, помозите им.“⁴⁶⁵

Како би сам рад подигао на виши степен ислам је учинио да су зараде на халал (дозвољен) начин од најбољих зарада па каже Посланик а.с.: „Нико неће појести болју храну или залагај од оне коју је зарадио својим рукама. Алахов веровесник Давуд а.с. је јео оно што би својим рукама стекао (зарадио).“

Како би постакао на рад Алахов посланик а.с. каже: „Да неко од вас узме уже, затим оде на брдо и донесе бреме дрва на својим леђима, па их прода и тако му Алах сачува образ, боље му је него да тражи од света, па му они дају или га одбију.“⁴⁶⁶

⁴⁶³ Муснед имама Ахмеда, 3. део, стр. 59, бр. хадиса 11582, „Даифул-Цами“ 6030.

⁴⁶⁴ Сунен Ибн Маџе, 2. део, стр. 817, бр. хадиса 2443, шејх Албани га сматра веродостојним.

⁴⁶⁵ Сахиххул-Бухари, 1. део, стр. 20, бр. хадиса 30.

⁴⁶⁶ Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 535, бр. хадиса 1402.

12. Права послодавца

Као што ислам захтева од послодавца да води рачуна о правима радника исто тако се од радника тражи да воде рачуна о правима послодавца. Радници су дужни да обаве оно што се тражи од њих у потпуности, без недостатака и кашњења које би нанело штету послодавцу, јер је Алахов Посланик а.с. рекао: “**Заиста Алах воли да када неко од вас ради нешто да га уради како треба (у потпуности и на најлепши начин).**”⁴⁶⁷

Како би подстакао раднике да што боље обављају свој посао и сачувао њихово достојанство и углед ислам њихову зараду сматра једном од најхалалнијих и најбољих па каже Посланик а.с: “**Најбоља зарада је она коју стекнеш својим рукама уколико посао одрадиш како треба (употпуниш и не вараш).**”⁴⁶⁸

Права и јавне функције

1. Ислам је ставио у обавезу муслиману бригу о стању његове браће ма где они били, јер Посланик а.с. каже: “*Пример верника у њиховој међусобној љубави, самилости и осећањима је попут једног тела. Када се разболи један његов орган цело тело му се одазове са будношћу и врућином.*”⁴⁶⁹

⁴⁶⁷ “Силсилетус-Сахихах“, 3. део, стр. 106.

⁴⁶⁸ Муснед имама Ахмеда, 2. део, стр. 334, бр. хадиса 8393, шејх Шуајб Арнаут га је оценио као хасен (добар).

⁴⁶⁹ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2238, бр. хадиса 5665.

2. Треба радити на побољшању њиховог положаја. Каже Посланик а.с.: *“Нико од вас неће у потпуности веровати све док не буде желио своме брату исто што и себи.”*⁴⁷⁰

3. Дужност је бити уз њих у кризама и несрећама. Рекао је Мухамед а.с.: *“Верник према вернику је попут делова једне зграде, један другога учвршћује.”*⁴⁷¹

4. Обавеза је притећи им у помоћ када то затраже. Рекао је Алах Узвишени:

А ако вас замоле да их у вери помогнете, дужни сте им у помоћ притећи, осим против народа са којим о ненападању закључен уговор имате. – А Алах добро види оно што радите.⁴⁷²

5. Ислам забрањује издају своје браће. Каже Посланик а.с.: *“Нема ниједног човека који изда другог човека муслимана на месту где се он омаловажава и где се нарушава његова част, а да и њега Алах неће оставити на месту где он буде волео да му се помогне и нема човека који помогне муслимана на месту где се он омаловажава и где се нарушава његова част а да га Алах неће помоћи на мјесту где он буде волео да му се помогне.”*⁴⁷³

⁴⁷⁰ Сахихул-Бухари, 1. део, стр. 14, бр. хадиса 13.

⁴⁷¹ Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 863, бр. хадиса 2314.

⁴⁷² Ал-Анфал 72.

⁴⁷³ Сунен Еби Давуд, 4. део, стр. 271, бр. хадиса 4884, шејх Хејсеми каже да овај хадис бележи Таберани у „Евсату“, а његов ланац преносилаца сматра добрим (хасен).

МОРАЛНИ АСПЕКАТ У ИСЛАМУ

Ислам је дошао са циљем да употпуни и усаврши моралне особине код људи па у том смислу Алахов посланик а.с. каже: “Доиста, ја сам послан да употпуним племените људи код људи.”⁴⁷⁴

Нема лепе особине а да ислам није наредио да се њоме човек окити, и нема лоше (ружне) особине а да је ислам није забранио и упозорио на њу. Алах Узвишени каже:

Ти са сваким – лепо! И тражи да се чине добра дела, а незналица се клони!⁴⁷⁵

Алахов посланик а.с. каже: “Знате ли ко је муфлис (банкрот)? Асхаби одговорише: -Муфлис је онај који нема пара ни иметка. А Посланик, с.а.в.с., рече: -Заиста је права пропалица од мог умета онај ко дође на Судњем дану са намазом, постом, зекатом, а на дуњалуку је некога псовао (грдио), некога потворио, нечији иметак је јео, пролио је нечију крв или је неког ударио, па ће сваком од њих бити дато од његових добрих дела, а ако нестане његових добрих дела, пре него што измири оно што је он дужан људима, онда ће се узети од њихових греха, па ће се натоварити на њега и биће бачен у цехенемску ватру (пакао).”⁴⁷⁶

Ислам је појаснио правац и начин којег муслиман треба следити у свом односу према друштву и другима па каже Алахов посланик а.с.: “Чувај се Алахових забрана, бићеш најбогобојазнији; буди задовољан оним што ти је Алах

⁴⁷⁴ Мустедрек ала сахихајн, 2. део, стр. 6670, бр. хадиса 4221, шејх Албани је овај хадис оценио веродостојним (сахих) у дјелу „Сахихул-Цами'ус-Сагир“.

⁴⁷⁵ Ал-А'раф 199.

⁴⁷⁶ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 1997, бр. хадиса 2581.

*доделио, бићеш најбогатији; буди добар према комшијама, бићеш верник; воли другима што волиш себи, бит ћеш муслиман; немој се прекомено смејати, јер прекомено смејање заиста умртвљује срце.*⁴⁷⁷

*Алахов посланик а.с. такође каже: “Муслиман је онај од чијег су језика и руку сигурни други муслимани, а мухаџир је онај ко остави и напусти оно што је Алах забранио.*⁴⁷⁸

Циљ наредби и забрана у исламу је стварање кохезивног, солидарног и складног друштва.

Укратко ћемо споменути неке од забрана у исламу:

1. Ислам строго забрањује ширк (обожавање некога или нечега другог мимо Алаха) па каже Узвишени Алах:

*Алах, сигурно, неће опростити да Њему друге сматрају равним, а опростиће коме хоће оно што је мање од тога. А далеко је залутао онај ко сматра да је Алаху неко раван.*⁴⁷⁹

*2. Ислам забрањује сихр (вращине). Од Ебу Хурејре се преноси да је Алахов посланик а.с. рекао: “Чувајте се упропастићујућих греха – ширка и сихра.”*⁴⁸⁰

3. Ислам је забранио неправду и насиље у сваком смислу ових речи, било да се ради о непријатељству према другоме, физичком узнемиравању или непоштовању права другог па каже Алах Узвишени:

Реци: "Господар мој забрањује разврат, и јавни и потајни, и грехе, и неоправдано насиље."⁴⁸¹

⁴⁷⁷ Суненут-Тирмизи, 4. део, стр. 551, бр. хадиса 2305, шејх Албани га је оценио добрим (хасен).

⁴⁷⁸ Сахихул-Бухари, 1. део, стр. 13, бр. хадиса 10.

⁴⁷⁹ Ан-Ниса' 116.

⁴⁸⁰ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2175, бр. хадиса 5431.

4. *Забрањено је убити онога чије је убиство Алах забранио, осим када то правда захтева (као у случају одмазде над убицом) јер је Алах Узвишени рекао:*

Ономе ко хотимично убије верника казна ће бити – Цехенем, у коме ће вечно остати; Алах ће на њега гнев Свој спустити и проклеће га и патњу му велику припремити.⁴⁸²

5. *Ислам је забранио кидање родбинских веза и напуштање (удаљавање) од родбине јер је Алах Узвишени рекао:*

Зар и ви не бисте, када бисте се власти дочепали, неред на Земљи чинили и родбинске везе кидали!

То су они које је Алах проклео и глухим и слепим их учинио.⁴⁸³

И због речи Алаховог посланика а.с. где каже: “Неће ући у пенет (рај) онај ко кида родбинске везе.”⁴⁸⁴

Под кидањем родбинских веза подразумева се непосеђивање родбине, нераспитивање за њихово стање, уздизање над њима, непомагање слабих и сиромашних међу рођацима уколико је човек богат, јер од добротинства је да сиромашнима удељује садаку, а када сиромашним рођацима удели тада му се рачуна и као садака и као одржавање родбинских веза. Уколико је човек сиромашан онда треба одржавати родбинске везе селамом (миром) према њима, распитивањем за њихово стање благим односом и обраћањем према њима. Алахов посланик а.с. је

⁴⁸¹ Ал-А'раф 33.

⁴⁸² Ан-Ниса' 93.

⁴⁸³ Мухаммад 22-23.

⁴⁸⁴ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 1981, бр. хадиса 2556.

рекао: “Чувајте и пазитте родбинске везе па макар и са селамом.”⁴⁸⁵

6. У исламу је забрањен неморал (зиналук, блуд) и све оно што њему води. Алах Узвишени је рекао:

И што даље од блуда, јер то је разврат, како је то ружан пут!⁴⁸⁶

Сврха ове забране је да се сачува част и чедност од онога ко то жели нарушити и угрозити, да се заштити морал од нереда и искварености, да се сачува друштво од пропасти, да се заштити порекло и избегне конфузија која резултира тиме да добије наследство онај ко нема право на њега, да се онемогући женидба са оном коју је забрањено оженити (махрем) и да се сачува умет (нација, народ) од ширења ружних и штетних ствари и раскалашености која проузрокује ширење болести и епидемије. Алахов посланик а.с. је рекао: *“О скупино мухаџира! Пет је ствари којима ћете бити искушавани, а молим се Алаху да их не доживите: неће се никада међу људима појавити неморал (зиналук), који ће се јавно испољавати, а да се међу њима неће проширити заразне болести које нису биле познате њиховим претходним генерацијама; неће људи почети закидати и варати при вагању и мерењу а да их неће задесити глад, оскудица, криза и неправда њихових владара; неће људи прекинути давати зекат на свој иметак а да им неће бити ускраћена киша с неба, а да није стоке не би никако ни падала; и неће људи прекришити уговор са Алахом и Његовим Послаником а да Алах неће дати да над њима завлада страни непријатељ који ће им отети нешто од онога што је било у њиховом поседу, и*

⁴⁸⁵ Муснедуш-Шихаб, 1. део, стр. 379, бр. хадиса 654, шејх Албани је овај хадис оценио добрим (хасен) у дјелу „Силсилегус-Сахихах“.

⁴⁸⁶ Ал-Исра' 32.

*када год њихове вође не буду судиле по Алаховој Књизи и не буду одабирали само оно што је Алах објавио, Алах ће дати да међу њих буде убачен раздор и свађа.*⁴⁸⁷

7. Ислам је забранио хомосексуализам па Узвишени каже у причи о народу Луга а.с.:

И када паде наредба Наша, Ми све преврнусмо, оно што је било горе – б'и доле, и на њих спустисмо као кишу грумење од печена блата, које је непрекидно сипало,

*обележено од Господара твога – а оно није далеко ни од једног насилника.*⁴⁸⁸

Дакле, ко буде радио дела попут ових Алах му прети да ће га снаћи казна која је задесила Лутов народ.

8. Ислам забрањује узимање и једење иметка сирочади јер се на тај начин угрожавају и ускраћују права слабих. Алах Узвишени је рекао:

*Они који без икаква права једу иметке сирочади – доиста једу оно што ће их у ватру (пакао) довести и они ће у огњу горети.*⁴⁸⁹

Алах је изузео од ове претње онога ко се стара о сирочету па узме његов иметак како би водио бригу о њему, подмиривао његове потребе, хранио га, одевао, и од његовог иметка улагао у оно од чега јетим (сироче) има користи. Алах Узвишени је рекао:

*Ко је имућан – нека се уздржи, а ко је сиромашан – нека онолико колико му је, према обичају, неопходно троши.*⁴⁹⁰

⁴⁸⁷ Сунену Ибн Маџе, 2. део, стр. 1332, бр. хадиса 4019, шејх Албани га је оценио као хасен (добар).

⁴⁸⁸ Худ 82-83.

⁴⁸⁹ Ан-Ниса' 10.

⁴⁹⁰ Ан-Ниса' 6.

9. Ислам је забранио лажно сведочење и учинио га једним од великих греха јер се њиме угрожавају права у друштву и шири се неправда. Лажним сведочењем се наноси штета и ономе ко сведочи јер помаже неправду на тај начин, а ономе против кога се сведочи ускраћује се право које има. Алахов посланик а.с. каже: “**Хоћете ли да вас обавестим о највећим гресима? Рекоше – Свакако Алахов посланиче! Посланик а.с. настави – То су ширк (сматрати неког равним Алаху), непослушност родитељима. Посланик је био наслоњен па седе и настави – Свакако и лажан говор и сведочење... Није престао да их понавља толико да смо рекли – Да хоће ућутати!**”⁴⁹¹

10. Ислам је забранио коцку и гатање јер је у њима губљење људске енергије и иметка на нешто бескорисно, а штета се враћа и на појединца и на друштво. Алах Узвишени каже:

вино и коцка и кумири и стрелице за гатање су одвратне ствари, шејтаново (ђавоље) дело; зато се тога клоните да бисте постигли што желите.⁴⁹²

Онај ко и нешто заради на овај начин неправдоно једе иметак других. Некада жеља за добитком и победом може навести човека на разне трикове и подвале како би победио и други пут, а ако губи онда троши иметак на оно што је бескорисно, а постоји и могућност прибегавању крађи и пљачки. Уколико је изгубио иметак поново ће играти (коцкати) како би надокнадио свој губитак.

11. Ислам је забранио лажно заклињање, а то је када се неко свесно куне за нешто иако зна да је то лаж како би узурпирао право другог. Алах Узвишени је рекао:

⁴⁹¹ Сахикул-Бухари, 5. део, стр. 2229, бр. хадиса 5631.

⁴⁹² Ал-Маидах 90.

Они који обавезу своју према Алаху и заклетве своје замењују нечим што мало вреди – на ономе свету никаква добра неће имати, Алах их неће ни ословити, нити ће на њих, на Судњем дану, пажњу обратити, нити ће их очистити – њих болна патња чека.⁴⁹³

Алахов посланик а.с. је рекао: “Ко својом десницом укине неко право муслимана, Алах му је Ватру (пакао) учинио обавезном, а забранио му џенет (рај). Неки човек га упита: Зар и ако буде нешто незнатно, о Алахов Посланиче? Рекао је: Да, макар било као гранчица дрвета ерака (које се употребљава за мисвак).”⁴⁹⁴

12. Ислам је забранио да се људи међусобно убијају и самоубиство. Каже Узвишени Алах:

И једни друге не убијајте! Алах је, доиста, према вама милостив.

Онога ко то неправично и насилно уради – Ми ћемо у ватру бацити, то је Аллаху лако.⁴⁹⁵

И рекао је Алахов посланик а.с.: “Онај ко себи одузме живот нечим, тиме ће бити кажњаван на Судњем дану.”⁴⁹⁶

13. Ислам је забранио лаж, издају и проневеру обећања. Рекао је Узвишени Алах:

О верници, Алаха и Посланика не варајте и свесно међусобно поверење не проигравајте.⁴⁹⁷

Алахов посланик а.с. је рекао: “Код кога се нађу следеће четири особине тај је прави мунафик (лицемер), а код кога

⁴⁹³ Алу Имран 77.

⁴⁹⁴ Сахиху Муслим, 1. део, стр. 122, бр. хадиса 137.

⁴⁹⁵ Ан-Ниса’ 29-30.

⁴⁹⁶ Сахихул Муслим, 1. део, стр. 104, бр. хадиса 110.

⁴⁹⁷ Ал-Анфал 27.

се нађе нека од ових особина онда тај има особине мунафика, и такав ће остати све док не остави ту особину: када му се нешто повери он изневери, када говори лаже, када обећа не испуни, и када се расправља бестидно се расправља.”⁴⁹⁸ (У предаји код Муслима стоји “Чак и ако клања и пости и тврди да је муслиман”)⁴⁹⁹

14. По исламу је забрањено међусобно избегавање и завист међу члановима исламског друштва јер је Посланик а.с. рекао: “Не мрзите се међусобно, не завидите једни другима и не окрећите једни другима леђа. Будите истински Алахови робови и браћа, а муслиману није дозвољено да избегава свог брата муслимана дуже од три дана.”⁵⁰⁰

Алахов посланик а.с. је појаснио које су последице зависти која у већини случајева изазива мржњу и нетрпељивост, па каже: “**Међу вас се увукла болест пријашњих народа, завидност и мржња, не кажем да брију (уклањају) длаке, већ брију веру!**” Тако ми Алаха, у Чијој је руци моја душа, нећете ући у рај све док не будете веровали, а нећете веровати све док се не будете волели! Хоћете ли да вас упутим на дело којим ћете се, ако га будете чинили, заволети? **Ширите селам међусобно.**”⁵⁰¹

15. Ислам је забранио проклињање, ружан говор и псовке. Алахов посланик а.с. је рекао: “Није верник онај који потвара људе (та’ан), нити онај који их проклиње (леа’ан), нити онај ко је безобразног језика (ел-фахиш ел-бези’)!”⁵⁰²

⁴⁹⁸ Сахиху-Бухари, 1. део, стр. 21, бр. хадиса 34.

⁴⁹⁹ Сахиху Муслим, 1. део, стр. 78.

⁵⁰⁰ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 1983, бр. хадиса 2559.

⁵⁰¹ Суненут-Тирмизи, 2. део, стр. 238, шејх Албани га је оцијенио добрим (хасен).

⁵⁰² Муснед имама Ахмеда, 1. део, стр. 416, бр. хадиса 3948, шејх Шуајб Арнаут каже да је ланац ове предаје веродостојан.

Муслиман је чак дужан да и за непријатеље дови да их Алах упути на прави пут а не да дови против њих јер је у хадису којег преноси Ебу Хурејре дошло: “Речено је Алаховом посланику а.с. – О Алахов посланиче, дови (моли) против мушрика (многобожаца). Посланик а.с. рече – Ја нисам послат да проклињем већ сам послат као милост.”⁵⁰³

16. Ислам је упозорио и забранио на шкртост и похлепу јер по исламу иметак припада Алаху и Он Узвишени га је дао човеку на чување и као еманет да га користи и троши на себе и оне за које је одговоран (породицу), а на тај иметак имају право и они који су нуждани. Алахов посланик а.с. каже: “Има ли шта горе (ружније) од шкртости?!”⁵⁰⁴

Алахов посланик а.с. је појаснио које су последице по друштво када шкртост и похлепа превладају па каже: “Чувајте се неправде, јер ће на Судњем дану неправда бити тмина. Чувајте се шкртости, јер је она уништила оне пре вас: навела их је да своју крв проливају и да охалале (прогласе дозвољеним) своје светиње (забрањене ствари).”⁵⁰⁵

Ако човек који је богат види своју браћу (муслимане) којима је потребна помоћ и који од њега очекују да ће им помоћи, а он им не пружи руку помоћи како би се они избавили из невоље у којој се налазе, у исламу се то сматра и третира као слабост или чак одсуство имана јер Алахов

⁵⁰³ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 2006, бр. хадиса 2599.

⁵⁰⁴ „Сахихул-Дамиу'с-Сагир“, бр. хадиса 7104.

⁵⁰⁵ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 1996, бр. хадиса 2578.

посланик а.с. каже: “Две особине се не смеју наћи код верника – шкртост и лош ахлак (понашање).”⁵⁰⁶

17. Ислам је упозорио и забранио расипништво и беспотребно трошење новца па каже Узвишени Алах:

Дај ближњем своје право његово, и сирوماху, и путнику, али не расипај много,

јер су расипници браћа шејтанова, а шејтан (ђаво) је Господару своје незахвалан.⁵⁰⁷

Алахов посланик а.с. је такође забранио расипништво па каже: “Алах вам је забранио непослушност мајкама, закопавање новорођених живих кћерки, неизвршавање својих дужности и бесправно узимање туђе имовине; мрзи да говорите ‘рекла је’ и ‘казала је’, презире много запитикивање и расипање имовине.”⁵⁰⁸

18. Ислам упозорава и забрањује претеривање и екстремизам у вери па каже Узвишени Алах:

Алах жели да вам олакша, а не да потешкоће имате.⁵⁰⁹

Алахов посланик а.с. каже: “Заиста је вера лак(оћ)а. И нико у вери неће прегонити, а да га она неће надвладати. Будите умерени и не претерујте! Обвеселавајте и тражите помоћ (Алахову) јутром, вечером и крајем ноћи!”⁵¹⁰

⁵⁰⁶ Суненут-Тирмизи, 4. део, стр. 343, бр. хадиса 1962, хадис је сахих (аутентичан) на основу других предаја – „Сахихут-Тергиби вет-Терхиб“.

⁵⁰⁷ Ал-Исра' 26-27.

⁵⁰⁸ Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 848, бр. хадиса 2277.

⁵⁰⁹ Ал-Бакарах 185.

⁵¹⁰ Сахихул-Бухари, 1. део, стр. 23, бр. хадиса 2277.

19. Ислам забрањује и упозорава на охолост, хвалисање и ароганцију, па Алах Узвишени каже:

И, из охолости, не окрећи од људи лице своје и не иди земљом надмено, јер Алах не воли ни гордог ни хвалисавог.

У ходу буди одмерен, а у говору не буди грлат; та најнепријатнији глас је ревање магарца!"⁵¹¹

Алахов посланик а.с. каже о охолости: “У џенет (рај) неће ући онај у чијем срцу буде трунка охолости.” Неки човек је тада упитао: “А шта ако човек воли да му одећа и обућа буде лепа и уредна?” Посланик с.а.в.с. је одговорио: “Заиста је Алах леп и воли лепоту. Охолост је неприхватање и одбијање истине и понижавање људи.”⁵¹²

О самодопадању и хвалисању Алахов посланик а.с. каже: *“Коме се одећа вуче из охолости, на Судњем дану Алах неће ни погледати на њега.”*⁵¹³

20. У исламу је забрањено уходити људе, гледати у њихове аврете (стидна места), ружно мислити о њима и оговарати их. Алах Узвишени је рекао:

О верници, клоните се многих сумњичења, нека̄ сумњичења су, заиста, грех. И не уходите једни друге и не оговарајте једни друге! Зар би некоме од вас било драго да једе месо умрлога брата свога – а вама је то одвратно – зато се бојте Алаха; Алах, заиста, прима покајање и самилостан је. (Ал-Хуџурат 12)

Алахов посланик а.с. каже: **“Знате ли шта је то гибет?”** Рекоше: “Алах и Његов Посланик а.с. најбоље

⁵¹¹ Лукман 18-19.

⁵¹² Сахиху Муслим, 1. део, стр. 93, бр. хадиса 39.

⁵¹³ Сахихул-Бухари, 3. део, стр. 1340, бр. хадиса 3465.

знају.” Рече: “Да споменеш свога брата са оним што му је одвратно.” Би речено: “А ако је тачно то што кажем о своме брату?” Рече: “Ако је тачно то што си о њему рекао, оговорио си га, а ако није, онда си га потворио.”⁵¹⁴

Такође је забрањено слушати шта људи причају без њихова знања па каже Алахов посланик а.с.: “Ко буде прислушкивао људе шта говоре без њихове воље и оно што крију на Судњем дану ће му се у уши сипати олово.”⁵¹⁵

21. Забрањено је испољавање злурадости према људима јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Не радуј се несрећи свога брата, јер се можда Алах њему смилује а тебе искуша!”⁵¹⁶

22. Ислам забрањује да се човек меша у оно што га се не тиче јер Алахов посланик а.с. каже: “Од лепоте човековог ислама је да остави оно што га се не тиче.”⁵¹⁷

23. У исламу је забрањено надевање погрдних имена и ругање људима било речима, делом или ишаретом (гестикалацијом) као и њихово непоштовање и презир, јер је Алах Узвишени рекао:

О верници, нека се мушкарци једни другима не ругају, можда су онџ бољи од њих, а ни жене другим женама, можда су онџ боље од њих. И не кудите једни друге и не зовите једни друге ружним надимцима! О, како је ружно да

⁵¹⁴ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 2001, бр. хадиса 2589.

⁵¹⁵ сахихул-Бухари, 6. део, стр. 2581, бр. хадиса 6635.

⁵¹⁶ Суненут-Тирмизи, 4. део, стр. 662, бр. хадиса 2506, шејх Албани каже да је овај хадис даи'ф (слаб) док Тирмизи каже да је хасен-гариб.

⁵¹⁷ Сахиху Ибн Хиббан, 1. део, стр. 466, бр. хадиса 229, шејх Албани га је оценио веродостојним (сахих) у „Сахиху суненит-Тирмизи“.

се верници спомињу подругљивим надимцима! А они који се не покају – сами себи чине неправду.⁵¹⁸

24. У исламу је забрањено неправедно судити јер је судија у исламу онај који у пракси спроводи Алахове законе, имплементира их а не прописује, и у том случају би изневерио еманет (поверење) који му је дат. Алах Узвишени је рекао:

А они који не суде према ономе што је Алах објавио, они су прави неверници.⁵¹⁹

Алахов посланик а.с. каже: “Три су врсте судија: двојица ће у Ватру (пакао), а један у Џенет (рај): човек који зна истину и суди по њој, он ће у џенет. Човек који зна истину, а не суди по њој и чини зулум у пресуди, он ће у пакао. И човек који не зна истину и суди људима по свом незнању, он ће у пакао.”⁵²⁰

25. Ислам забрањује “дијасу”, а то је одсуство љубоморе према жени и особама које су нам махрем (забрањене за женидбу – ћереке, сестре, мајке, тетке) као и равнодушност и задовољство да се код њих нађе нека ружна особина попут неморала и разврата. Алахов посланик а.с. је рекао: “Тројицу људи Алах Узвишени неће ни погледати на Судњем дану, а то су: онај ко је непослушан својим родитељима, мушкобањаста жена (опонаша мушкарце) и равнодушна особа (она у чијем срцу нема љубоморе).”⁵²¹

⁵¹⁸ Ал-Хуџурат 11.

⁵¹⁹ Ал-Маидах 44.

⁵²⁰ Сунену Еби Давуд, 3. део, стр. 299, шејх Албани га сматра веродостојним (сахих).

⁵²¹ Суненун-Несаи, 5. део, стр. 80, шејх Албани каже да је овај хадис хасен-сахих.

26. Ислам је забранио да мушкарци опонашају жене и да жене опонашају мушкарце. Од Ибн Аббаса р.а. се преноси да је рекао: “Алахов посланик а.с. је проклео жене које опонашају мушкарце и мушкарце који опонашају жене.”⁵²²

27. У исламу је забрањено приговарање (“пребацивање”), а то је када онога коме си уделио садаку, или учинио какво добро подсећаш и спомињеш то. Алахов посланик а.с. је рекао: “Чувајте се да подсећате људе на своју великодушност јер се тиме поништава надокнада и награда. А затим је проучио речи Узвишеног: О верници, не кварите своју милостињу приговарањем и увредама.”⁵²³

28. Забрањено је да човек врати оно што је већ поклонио. Алахов посланик а.с. каже: “Ко врати назад нешто што је поклонио сличан је псу који се врати на оно што је повратио.”⁵²⁴

29. Ислам забрањује немимет – преношење туђих речи с намером ширења нереди, а ономе ко то чини прети жестоком казном. Алах Узвишени је рекао:

И не слушај ниједног кривоклетника, презрена, клеветника, онога који туђе речи преноси.⁵²⁵

Алахов посланик а.с. каже: “Онај ко преноси туђе речи неће ући у рај.”⁵²⁶

Познато је да ширење пропаганде међу људима с циљем изазивања нереди подстиче на мржњу и нетрпељивост коју је Алахов посланик а.с. забранио у свом говору: “Није

⁵²² Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2207, бр. хадиса 5546.

⁵²³ Ал-Бакарах 264, Куртуби у свом тefsиру 271/3, Зехеби – “Кебаир” (152).

⁵²⁴ Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 915, бр. хадиса 2449.

⁵²⁵ Ал-Калам 10-11.

⁵²⁶ Сахиху Муслим, 1. део, стр. 101, бр. хадиса 105.

дозвољено човеку да раскине везе са својим братом дуже од три ноћи, тако да, кад се сретну њих двојица да један од другог окрену главу. Од њих двојице је бољи онај који први поздравља.”⁵²⁷

Некада је последица немимета (преношења туђег говора) ружно мишљење и ухођење како би се открила истинитост оног што се преноси па починилац овог греха заправо крши неколико Алахових забрана где узвишени каже:

Некѧ сумњичења су, заиста, грех.⁵²⁸

30. Забрањено је уздизати се изнад слабих, било да се ради о физичкој слабости – над болеснима, старима и изнемоглима, или материјалној слабости – над сиромашнима, убогима и онима којима је потребна помоћ, или над онима који су подређени. Ово зато да би се формирало друштво у којем преовладава самилост, љубав и братство јер је Алах Узвишени рекао:

И Алаху се клањајте и никога Њему равним не сматрајте! А родитељима добротинство чините, и рођацима, и сирочади, и сиромасима, и комшијама ближњим, и комшијама даљњим, и друговима, и путницима, и онима који су у вашем поседу. Алах, заиста, не воли оне који се охоче и хвалишу.⁵²⁹

31. Забрањено је нанети штету опоруком као на пример да се опорука изврши на начин као да се ради о дугу, а није тако. Ово зато да се не би нанела штета наследницима јер Алах Узвишени каже:

⁵²⁷ Сахикул-Бухари, 5. део, стр. 2256, бр. хадиса 5272.

⁵²⁸ Ал-Хуџурат 12.

⁵²⁹ Ан-Ниса' 36.

Пошто се изврши, не оштећујући никога, опорука која је остављена или подмири дуг.⁵³⁰

⁵³⁰ Ан-Ниса' 12.

Забрањена јела, пића и одећа

1. Ислам је забранио конзумирање алкохола и свих осталих опијата без обзира на који начин се уносе у организам. Алах Узвишени је рекао:

О верници, вино и коцка и кумири и стрелице за гатање су одвратне ствари, шејтаново дело; зато се тога клоните да бисте постигли што желите.

Шејтан жели да помоћу вина и коцке унесе међу вас непријатељство и мржњу и да вас од сећања на Алаха и од обављања молитве одврати. Па хоћете ли се оканити?⁵³¹

С циљем да онемогући онога кога душа наведе на зараду преко алкохола и осталих опијата, у смислу промовисања па иако их не конзумира, ислам је елиминисао све те начине па Алахов посланик а.с. каже: “Алах је проклео алкохол и онога ко га пије, точи, продаје, онога коме се продаје, онога ко га прави, ко га носи и коме се носи.”⁵³²

Овом строгом претњом ислам штити разум и људска осећања од свега онога што утиче на њега и омета његов рад, јер ислам жели да човек не деградира себе на ниво животиње или неких других створења која немају моћ спознаје и свести. Познато је да онај ко конзумира алкохол и остале опијате (дрога и сл.) и постане овисан о њима, учиниће све како би дошао до иметка којим ће задовољити своју зависност. Чак ће украсти, убити и починити многе грехе како би добио што жели па је због тога ислам назвао алкохол мајком свих зала.

⁵³¹ Ал-Маидах 90-91.

⁵³² Мустедрек ала сахихајн, 2. део, стр. 37, бр. хадиса 2235, шејх Шуајб Арнаут каже да је хадис веродостојан (сахих) на основу начина његовог преношења и самих преносилаца.

2. Забрањено је јести стрвину, свињско месо и све оно што обухвата следећи ајет:

Забрањује вам се стрв, и крв, и свињско месо, и оно што је заклано у нечије друго, а не у Алахово име, и што је удављено и убијено; и што је стрмоглављено, и рогом убодено, или од звери начето – осим ако сте га преклали – и што је на жртвеницима жртвовано, и забрањује вам се гатање стрелицама. То је порок!⁵³³

3. Забрањено је јести месо оне животиње која је заклана у нечије друго име, а не у име Алаха, тј. када се приликом клања спомене нечије друго а не Аллахово име. Рекао је Алах Узвишени:

Не једите оно при чијем клању није споменуто Алахово име, то је, уистину, грех!⁵³⁴

4. Забрањено је јести месо животиња које имају чељусти попут лава, тигра, вука и сл., а исто тако је забрањено јести птице које имају канце попут орла, сокола и сл.

5. Забрањено је све оно што шкоди људском организму било да се ради о пићу, јелу, духану и сл. Алах Узвишени је рекао:

И не убијајте сами себе! Алах је, доиста, према вама милостив.⁵³⁵

6. Мушкарцима је забрањено носити свилу и злато док је женама то дозвољено, јер је Алахов посланик а.с. рекао:

⁵³³ Ал-Маидах 3.

⁵³⁴ Ал-Ан'ам 121.

⁵³⁵ Ан-Ниса' 29.

“Дозвољена је свилена одећа и злато женама мог умета (мојих следбеника), а мушкарцима је то забрањено.”⁵³⁶

Укратко ћемо споменути нешто од онога што ислам наређује и подстиче на то:

1. Ислам наређује праведност у говору и у делима па каже Узвишени Алах:

Алах захтева да се свачије право поштује, добро чини, и да се ближњима удељује, и разврат и све што је одвратно и насиље забрањује; да поуку примите, Он вас саветује.⁵³⁷

Први халифа Ебу Бекр Ес-Сиддик је рекао у свом говору када је изабран за халифу: “Слаби међу вама је код мене јак све док му не вратим право које му припада ако Бог да, а онај ко је јак међу вама код мене је слаб све док не узмем од њега право које је узурпирао ако Бог да... Покоравajte ми се све док се ја покоравам Алаху и Његовом посланику а.с., а када сам грешан према Алаху и Његовом посланику а.с. нисте обавезни да ми се покоравате.”⁵³⁸

Праведност је обавезна и према ближњима и према даљњима јер је Алах Узвишени рекао:

И кад говорите, да криво не говорите, па макар се тицало и сродника, и да обавезе према Алаху не кршите – ето, то вам Он наређује да бисте то на уму имали.⁵³⁹

⁵³⁶ Муснед имама Ахмеда, 4. до, стр. 407, бр. хадиса 19662, шејх Шуајб Арнаут каже да је хадис сахих (веродостојан) на основу његових преносилаца.

⁵³⁷ Ан-Нахл 90.

⁵³⁸ „Ел-бидаје вен-Нихаје“ – Ибн Кесир.

⁵³⁹ Ал-Ан'ам 152.

Ислам наређује правду и у стању задовољства и у стању срџбе, и према муслиману и према немуслиману па каже Узвишени Алах:

Нека вас мржња коју према неким људима носите никако не наведе да неправедни будете! Праведни будите, то је најближе честитости.⁵⁴⁰

Алах Узвишени је наредио да се правда спроводи и силом ако то ствар захтева. Рекао је Узвишени Алах:

Ми смо изасланике Наше с јасним доказима слали и по њима књиге и теразије објављивали, да би људи праведно поступали – а гвожђе смо створили, у коме је велика снага и које људима користи.⁵⁴¹

Ибн Тејмије у тefsиру (тумачењу) ових ајета каже: “Сврха и циљ слања посланика и објављивања светих књига је да људи суде по правди у складу са правима Алаха Узвишеног и правима Његових створења па ко одступи од књиге треба га силом вратити на прави пут.” (Меџму’ ул-Фетава 263:28)

2. Ислам наређује давање предности другима у односу на себе јер је то доказ искрене љубави што се одражава на друштво, јача повезаност чланова друштва и посвећеност у међусобном помагању. Рекао је Алах Узвишени хвалећи оне који дају предност у добротинству другима у односу на себе:

И више воле њима него себи, мада им је и самима потребно. А они који се ушчувају лакомости, они ће, сигурно, успети.⁵⁴²

⁵⁴⁰ Ал-Маидах 8.

⁵⁴¹ Ал-Хаид 25.

⁵⁴² Ал-Хашр 9.

3. Ислам наређује стално дружење са одабраним, а забрањује дружење и седење са лошима. Алахов посланик а.с. је навео пример и појаснио који су ефекти дружења и седења са одабраним и које су последице седења у лошем друштву па каже: *“Добар и лош друг су попут продавца мириса и ковача: продавач мириса ће ти или поклонити мирис или ћеш га купити од њега или ћеш барем осетити и мирисати леп мирис, док ће ти ковач спалити одећу или ћеш осећати и мирисати неугодан мирис.”*⁵⁴³

4. Ислам наређује поправљање стања међу људима у случају свађе и расправе. Алах Узвишени је рекао:

*Нема каква добра у многим њиховим тајним разговорима, осим када траже да се милостиња удељује или да се добра дела чине или да се успоставља слога међу људима. А ко то чини из жеље да Алахову наклоност стекне Ми ћемо му, сигурно, велику награду дати.*⁵⁴⁴

Поправљање односа међу људима заузима веома значајно место у исламу и то ништа мање од степена намаза, поста и осталих обавезних ибадета јер је Алахов посланик а.с. рекао: *“Хоћете ли да вас обавестим о бољем делу од степена поста, намаза и садаке? Поправљање лоших односа међу муслиманима (измиривање посвађаних), јер фесад (неред) у међуљудским односима уништава веру.”*⁵⁴⁵

По овом питању ислам је дозволио лаж како би се срца зближила и окупила око једне речи, а никако разјединила и поцепала. Алахов посланик а.с. каже: “Не убраја се у лаж следеће: када човек мири људе па

⁵⁴³ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2104, бр. хадиса 5214.

⁵⁴⁴ Ан-Ниса' 114.

⁵⁴⁵ Суненут-Тирмизи, 4. део, стр. 663, бр. хадиса 2509, шејх Албани га је оценио веродостојним (сахих).

нешто каже желећи тиме само добро, када човек слаже у рату и када човек лаже жени и жена мужу.⁵⁴⁶ (Kako ne bi došlo do pogrešnog razumijevanja ovog hadisa i eventualne zloupotrebe, treba napomenuti da je laganje žene mužu i muža ženi u osnovi zabranjeno, posebno kada se radi o njihovim pravima. Ono što se misli pod ovim hadisom jeste “ispoljavanje ljubavi, davanje obećanja i ulijevanje nade za nešto u budućnosti što nisu obavezni ispuniti, a sve to sa ciljem da se druga strana učini zadovoljnom i da se poboljšaju odnosi među njima” (Vidi Šerhu Ibn Bettal, 15/85-88). Dakle, sve ono što će dovesti do povećanja ljubavi i zbližavanju supružnika. Jedan dio učenjaka smatra da se ovdje ne misli na pravu laž, već korištenje dvosmislenih izraza (ar. tevrija). (op.rec)

Алахов посланик а.с. такође каже: *“Није лажов онај који измирује људе, па достигне добро или каже добро.”*⁵⁴⁷

5. Ислам је прописао наређивање на добро и одвраћање од зла свим методама и средствима у складу са могућностима јер је то сигурносни вентил који штити народ од ширења неправде и нереда у друштву, угрожавања права и успостављања закона џунгле. Алахов посланик а.с. каже: *“Ко од вас види неко зло, нека га уклони руком, а ако то не може, нека то онда учини својим језиком. Ако ни то не може, онда (нека то осуди) својим срцем, али је то најслабији облик имана (веровања).”*⁵⁴⁸

Применом начела “наређивање на добро и одвраћање од зла” подучава се незналица, пробуди се немарни, поправља се онај ко је лош, помаже се прави пут и спроводи се Алахов закон. Алах Узвишени каже:

⁵⁴⁶ Сунену Еби Давуд, 4. део, стр. 281, бр. хадиса 4921.

⁵⁴⁷ Сахикул-Бухари, 2. део, стр. 958, бр. хадиса 2546.

⁵⁴⁸ Сахику Муслим, 1. део, стр. 69, бр. хадиса 49.

Једни другима помажите у добротинству и честитости, а не суделујте у греху и непријатељству.⁵⁴⁹

Алахов посланик а.с. наводи пример који појашњава последице остављања овог принципа па каже: “Пример онога ко чува Алахове границе (шериатске прописе) и онога ко их крши јест као пример људи који су се укрцали на лађу, па су једни били на горњем, а други на доњем спрату лађе. И када је требало да се напију воде, они доље су пролазили поред оних изнад њих, након чега би рекли: 'Кад бисмо пробушили лађу на нашем делу, не бисмо сметали онима који су изнад нас. И, ако би их они горе пустили да учине шта су и наумили, страдаће сви, а ко их спречи у њиховом науму, спасиће себе и њих.’”⁵⁵⁰

Алах Узвишени је појаснио казну која следи уколико се остави принцип наређивања на добро и одвраћања од зла па каже:

Језиком Давуда и Исаа, сина Мерјемина, проклети су они од синова Израилових који нису веровали – зато што су се бунили и увек границе зла прелазили: једни друге нису одвраћали од грешних поступака које су радили. Ружно ли је заиста то како су поступали!⁵⁵¹

Принцип наређивања на добро и одвраћања од зла подразумева одређене околности, обичаје и правила, а нека од њих су:

- Онај ко наређује на добро и одвраћа од зла мора бити истински алим (учењак) како не би изазвао неред међу људима у погледу вере. Суфјан бин Абдуллах Ес-Секафи

⁵⁴⁹ Ал-Маидах 2.

⁵⁵⁰ Сахикул-Бухари, 2. део, стр. 882, бр. хадиса 2361.

⁵⁵¹ Ал-Маидах 78-79.

каже да је упитао: “Алахов Посланиче, реци ми у исламу нешто о чему, након тебе, никог другог нећу питати! Реци: Верујем у Алаха, а затим у томе устрај!” Рекох: “О Алахов посланиче, шта је то чега се највише бојиш за мене?” Алахов посланик а.с. се ухвати за свој језик и рече – Ово.”⁵⁵²

- Да се одвраћањем од зла не изазове још веће.

- Да онај ко нешто забрањује сам не чини то дело, или да не буде од оних који не извршавају верске наредбе (прописе) у које он позивају. Рекао је Алах Узвишени:

*О vernici, zašto jedno govorite, a drugo radite? О, kako је Alahu mrsko kada govorite reči koje dela ne prate!*⁵⁵³

- Наређивање на добро и одвраћање од зла треба бити на благ начин јер је Алахов посланик а.с. рекао: “У чему год се нађе благост (љубазност), она то и украси, а одакле се год благост уклони, то буде унакажено (изобличено).”⁵⁵⁴

Онај ко наређује на добро и одвраћа од зла мора бити у стању да стрпљиво поднесе узнемиравања на том путу јер Узвишени Алах каже:

*О синко мој, обављај молитву и тражи да се чине добра дела, а одвраћај од хрђавих и стрпљиво подноси оно што те задеси – дужност је тако поступити.*⁵⁵⁵

6. Ислам наређује лепо понашање и подстиче да се човек окити лепим и племенитим моралом, јер Алахов посланик а.с. каже: “Ништа није теже на мизану од лепог ахлака.”⁵⁵⁶

⁵⁵² Хадис се налази у Тирмизијевом Сунену, а шејх Албани каже да је сахих (веродостојан).

⁵⁵³ Ас-Сафф 2-3.

⁵⁵⁴ Сахиху Муслим 4. део, стр. 2004, бр. хадиса 2594.

⁵⁵⁵ Лукман 17.

Алахов посланик а.с. је појаснио каква награда очекује онога ко се окити лепим ахлаком, па каже: “Најдражи од вас и најближи местом до мене на Судњем Дану јесте онај између вас који је најлепшег ахлака и понашања. Најомраженији од вас и најудаљенији од мене биће они који много причају и галаме у празно, и они који се охоле и уздижу!”⁵⁵⁷

7. Ислам наређује чињење добра и пожртвованост на том путу. Џафер бин Мухаммед преноси од свог оца, а ова од свог деда да је Алахов посланик а.с. рекао: “Чини добро и ономе ко то заслужије и ономе ко не заслужије, јер ако чиниш добро ономе ко заслужије па то је његово право, а ако чиниш добро према ономе ко то не заслужије испунио си своју обавезу.”⁵⁵⁸

8. Ислам наређује проверавање вести пре него се објаве и донесе суд (став) о некоме или нечему јер је Алах Узвишени рекао:

О верници, ако вам некакав непоштен човек донесе какву вест, добро је проверите, да у незнању некоме зло не учините, па да се због онога што сте учинили покајете.⁵⁵⁹

9. Ислам наређује саветовање других, јер Алахов посланик а.с. каже: “Вера је насихат (искреност)“, па рекоше: “Коме Посланиче?” Па је рекао: “Алаху, Његовој Књизи, Његовом Посланику (искреност у слеђењу Алахових наредби, учења Његове књиге и Његовог посланика), вођама муслимана (саветовати их и покоравати им се у ономе што није грех) и

⁵⁵⁶ “Сахихул-џамиу'с-сагир“, бр.хадиса 5721.

⁵⁵⁷ Суненут-Тирмизи, 4. део, стр. 370, бр. хадиса 2018, шејх Албани га је оценио веродостојним (сахих).

⁵⁵⁸ Муснедуш-Шихаб, 1. део, стр. 436, бр. хадиса 747, хадис је да'иф, (слаб) и налази се у дјелу „Да'ифул-Џами“ под бројем 894.

⁵⁵⁹ Ал-Хуџурат 6.

муслиманским масама (саветовати их, подучавати их вери, наређивати им да чине добро и одвраћати их од зла).”⁵⁶⁰

- Искреност према Алаху значи веровање у Њега, обожавање Њега јединог, не приписивати му друга, исправно веровати и разумети Његова лепа имена и својства, веровати да све што се догађа у космосу бива Његовом вољом и хтењем, а оно што Он не жели то се не може ни догодити, следити Његове наредбе и клонити се Његових забрана.

- Искреност прем Његовој Књизи (Кур’ану), значи чврсто убеђење да је он (Кур’ан) Алахов говор објављен од Њега Узвишеног, да је Кур’ан последња Божија објава, сматрати дозвољеним све оно што је у Кур’ану дозвољено и сматрати забрањеним све оно што је у њему забрањено, и чврсто веровати да се по њему требамо управљати.

- Искреност према Алаховом посланику а.с. значи покорност њему у ономе што је наредио, веровање у оно о чему нас је обавестио, клонити се онога што је он а.с. забранио, љубав, уважавање и поштовање према њему, рад по његовом сунету (пракси) и ширење његовог сунета међу људима.

- Саветовање и искреност према муслиманским вођама значи покоравати им се у ономе што није гриех, указивати им на хајр (добро), помагати им не устајати против њих, саветовати их на леп и благ начин и подсећати их да воде рачуна о људским правима.

- Саветовање муслиманских маса значи упућивати их на оно што је добро за њих у верском и дуњалучком смислу, помагати им у подмиривању потреба, отклањати од њих непријатности, желети им оно што желиш себи, презирати

⁵⁶⁰ Сахиху Муслим, 1. део, стр. 74, бр. хадиса 55.

да им се догоди оно што не би волео теби да се деси, поступати са њима онако како би волео да они поступају са тобом.

Постоји правило у племенитости јер Узвишени Алах каже:

Не држи руку своју стиснуту, а ни посве отворену – да не би прекор заслужио и без ичега остао.⁵⁶¹

10. Ислам наређује да се прикривају махане људи и подстиче на помагање и олакшавање људима јер је Алахов посланик а.с. рекао: *“Ко отклони му’мину (вернику) тешкоћу од дуњалучких тешкоћа, Алах ће њему отклонити тешкоћу од тешкоћа Судњега дана. А ко олакша ономе који је у невољи, Алах ће њему олакшати и на дуњалуку и на ахирету (будућем свету). А ко сакрије (срамоту) муслимана, Алах ће сакрити (његову срамоту) и на дуњалуку и на ахирету. Алах помаже Своме робу онолико колико он помаже своме брату.”*⁵⁶²

11. Ислам наређује и подстиче на сабр (стрпљивост) у покорности и остављању онога што је забрањено јер Алах Узвишени каже:

А ти стрпљиво чекај пресуду Господара свога, Ми тебе и видимо и штитимо.⁵⁶³

Такође треба сабурати (стрпљиво подносити) на ономе што је Алах одредио као што је сиромаштво, глад, болест, страх јер је Алах Узвишени рекао:

Ми ћемо вас доводити у искушење мало са страхом и гладовањем, и тиме што ћете губити имања и животе и летине. А ти обрадуј издржљиве,

⁵⁶¹ Ал-Исра' 29.

⁵⁶² Сахиху Муслим, 4. део, стр. 2074, бр. хадиса 2699.

⁵⁶³ Ат-Тур 48.

оне који, када их каква невоља задеси, само кажу: "Ми смо Алахови и ми ћемо се Њему вратити!"

Њих чека опрост од Господара њихова и милост; они су на Правоме путу!⁵⁶⁴

12. Ислам наређује савладавање срџбе и праштање онда када је човек у могућности осветити се јер се тако јачају везе међу члановима друштва и покушава одстранити све оно што ће изазвати мржњу, разилажење и окретање леђа једно другом. Прописана је велика награда за ово величанствено дело па је зато Алах Узвишени похвалио онога ко се окити овим лепим особинама:

И настојте заслужити опрост Господара свога и рај простран као небеса и Земља, припремљен за оне који се Алаха боје,

за оне који, и кад су у обиљу и кад су у оскудици, удељују, који срџбу савлађују и људима праштају – а Алах воли оне који добра дела чине.⁵⁶⁵

13. Ислам наређује да се на зло узврати добрим јер ће се тако зближити срца, заборавити оно што је било од несугласица и стати у крај осветољубивости. Алах Узвишени је рекао:

Зло добрим узврати, па ће ти душманин твој одједном присни пријатељ постати.⁵⁶⁶

⁵⁶⁴ Ал-Бакарах 155-157.

⁵⁶⁵ Алу Имран 133-134.

⁵⁶⁶ Фуссилат 34.

ИСЛАМСКИ АДАБИ (ОБИЧАЈИ)

Исламски шериат је дошао са групом обичаја који подстичу муслимане на имплементацију истих како би употпунили своју исламску личност, а неки од њих су:

Адаби (обичаји) приликом једења и пијења

1. На почетку јела треба споменути Алахово име, тј. рећи “бисмилах”, а на крају се треба захвалити Алаху, треба јести испред себе и десном руком јер се лијева углавном користи за чишћење и уклањање одвратних и гадних ствари. Омер ибн Ебу Селеме, р.а., казује: - Кад сам као дечак био под скрбништвом Алаховог посланика, с.а.в.с., приликом јела узимао бих храну из било којег дела чиније, али ми је Алахов посланик, с.а.в.с., рекао: “Дечаче, спомени Алаха, једи десном руком и једи испред себе!”⁵⁶⁷

2. Ако му се храна свиђа да једе, а ако не свиђа да остави и не тражи јој махане, поступајући по хадису који преноси Ебу Хурејре р.а. у ком стоји: “Алахов посланик а.с. није никада спомињао махану храни, него, ако му се свиди, јео би, а ако му се не свиди, онда би оставио.”⁵⁶⁸

3. Не треба се прејести ни препити јер Алах Узвишени каже: “Једите и пијте, али не претерујте, јер Алах не воли оне који претерују.”

Алахов посланик а.с. каже: “Син Адемов није напунио гору посуду од стомака. Довољно му је неколико залогаја да своју кичму одржи усправном. А ако је неизбежно, нека

⁵⁶⁷ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2056, бр. хадиса 5061.

⁵⁶⁸ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2065, бр. хадиса 5093.

онда једна трећина буде за храну, једна трећина за пиће и једна трећина за ваздух.”⁵⁶⁹

4. Мекрух је дувати у врућу храну и дувати у воду док пије, јер је Алахов посланик а.с. у хадису којег преноси Ибн Аббас р.а.: “Забранио да се дува или дише у пиће.”⁵⁷⁰

5. Забрањено је гадити друге приликом јела и пића. Сеид Ел-Худри р.а. каже: “Чуо сам Алаховог посланика а.с. да је забранио прислањање уста на отворе мешина кад се пије из њих.”⁵⁷¹

6. Ислам прописује да је боље јести скупа са осталима него појединачно. Упитао је неки човек Алаховог посланика а.с. – Ми једемо, али се не наједемо довољно. Због чега је то? Посланик а.с. рече – Једете ли скупа или појединачно? Овај човек одговори – Појединачно. Алахов посланик а.с. рече – Једите скупа и спомените Алахово име па ће вам Алах дати берићет (благослов).”⁵⁷²

7. Такођер ислам прописује да ако се позове неко на јело и са њим дође још неко ко није позван треба му се дозволити да и он једе. Ебу Месуд ел-Енсари, р.а., казује: “Међу енсаријама је био човек кога су звали Ебу Шуајб. Он је имао момка месара, коме је једном приликом рекао: - Припреми ми јело, хоћу да позовем Алаховог посланика, с.а.в.с., са још четири особе! И, заиста, он је позвао Алаховог посланика, с.а.в.с., и још четири друге особе. Међутим, њих је следио још један човек, па му је

⁵⁶⁹ Сахиху Ибн Хиббан, 12. део, стр. 41, бр. хадиса 5236, шејх Шуајб Арнаут каже да је овај хадис сахих (веродостојан).

⁵⁷⁰ Сунену Еби Давуд, 3. део, стр. 338, бр. хадиса 3728, шејх Албани га је оценио веродостојним (сахих).

⁵⁷¹ Сахихул-Бухари, 5. део, 2132., бр. хадиса 5303.

⁵⁷² Сахих Ибн Хиббан, 12. део, стр. 27, бр. хадиса 5224, шејх Албани га је оценио као (хасен) у „Силсилетус-Сахихах“.

Веровесник, с.а.в.с., рекао: “Уистину, ти си позвао нас петерицу, а овај човек нам се прикључио па ако хоћеш, можеш му дозволити да уђе, а ако хоћеш можеш га одбити.” На то је он рекао: - Дакако да ћу му дозволити.”⁵⁷³

Тражење дозволе приликом уласка

1. Ову тему можемо поделити на два дела:

- Тражење дозволе ван куће јер Узвишени Алах каже:

О верници, у туђе куће не улазите док допуштење не добијете и док укућане не поздравите.⁵⁷⁴

- Тражење дозволе унутар куће јер Алах Узвишени каже:

А када деца ваша достигну сполну зрелост, нека онда увек траже допуштење за улазак, као што су тражили допуштење они старији од њих.⁵⁷⁵

Ово да би се сачувало оно што је у кући од тајни, срамота и интимности. “Неки човек је провирио кроз рупицу у одају Веровесника с.а.в.с., док се Веровесник, с.а.в.с., чешао по глави металним чешљем. Тада је он рекао: „Да сам знао да вириш кроз рупицу, убо бих те њиме у око. Наредба о тражењу дозволе за улазак прописана је да се не би гледало у недозвољено.”⁵⁷⁶

2. Није лепо претеривати с тражењем дозволе јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Треба затражити дозволу за улазак

⁵⁷³ Сахикул-Бухари, 2. део, стр. 732, бр. хадиса 1975.

⁵⁷⁴ Ан-Нур 27.

⁵⁷⁵ Ан-Нур 59.

⁵⁷⁶ Сахикул-Бухари, 5. део,

највише три пута па ако добијеш дозволу за улазак онда уђи, а ако не добијеш дозволу онда се врати.”⁵⁷⁷

3. Онај ко тражи дозволу за улазак мора се представити (ако је потребно треба рећи име и презиме). Цабир ибн Абдуллах, р.а., каже: – Дошао сам Веровеснику с.а.в.с. у вези с дугом мога оца и покуцао на врата. Он је упитао: „Ко је?“ – Ја – одговорио сам. Он је тада рекао: „Ја, ја? Неодобривши такав начин представљања.“⁵⁷⁸

Адаби (обичаји) називања селама (исламског поздрава)

1. Ислам подстиче на ширење селама међу члановима друштва јер то производи љубав и јединство. Алахов посланик а.с. каже: “Нећете ући у рај док не будете веровали, а нећете веровати док се не будете волели. Хоћете ли да вас упутим на нешто што ако будете радили волет ћете се? Ширите међу собом селама.”⁵⁷⁹

2. По исламу је обавеза одговорити на селама ономе ко га назове јер Алах Узвишени каже:

Када поздравом поздрављени будете, лепшим од њега отпоздравите, или га узвратите.⁵⁸⁰

3. Ислам је појаснио права по питању називања селама па каже Алахов посланик а.с.: “Онај који јаше или вози да

⁵⁷⁷ Сахиху Муслим, 3. део, стр. 1696, бр. хадиса 2154.

⁵⁷⁸ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2306, бр. хадиса 5896.

⁵⁷⁹ Сунену Еби Давуд, 4. део, стр. 350, бр. хадиса 5193, шејх Албани га је оценио веродостојним.

⁵⁸⁰ Ан-Ниса' 86.

назове селам пешаку, мања скупина већој, онај који хода онеме који седи, млађи старијем.”⁵⁸¹

Адаби сијела (скупова)

1. Називање селама онима који су на сијелу приликом доласка и одласка са сијела. Алахов посланик а.с. каже: “Кад неко од вас дође на сијело, нека назове селам, па кад га хтедне напустити, нека опет назове селам; први селам није ништа пречи од другог.”⁵⁸²

2. На сијелима треба направити места за остале јер Узвишени Алах каже:

О верници, кад вам се каже: "Начините места другима тамо где се седи" – ви начините, па и вама ће Алах место начинити; а кад вам се рекне: "Дигните се" – ви се дигните – Алах ће на високе степене уздигнути оне међу вама који верују и којима је дато знање. – А Алах добро зна оно што радите.”⁵⁸³

3. Не треба никог дићи како би сео на његово место. Алахов посланик а.с. каже: “**Нека нико ништо неко од вас не подигне човека с његовог места, како би он на њега сео, него се размакните и места једни другима начините.**”⁵⁸⁴

4. Ако неко устане са места па се потом врати најпрече је да он седне на њега јер је Алахов посланик а.с. рекао: “**Када неко од вас устане са места на коме је седео, а**

⁵⁸¹ Сахикул-Бухари, 5. део, стр. 2301, бр. хадиса 5878.

⁵⁸² Сахиу Ибн Хиббан, 2. део, стр. 247, бр. хадиса 494, шејх Албани га је оценио веродостојним.

⁵⁸³ Ал-Муцадалах 11.

⁵⁸⁴ Сахиу Муслим, 4. део, стр. 1714, бр. хадиса 2177.

затим се (убрзо) врати, најпречи је да на њег поново седне.”⁵⁸⁵

5. Забрањено је раздвојити две особе како би човек сео између њих осим уз њихову дозволу јер је Алахов посланик а.с. рекао: **“Није дозвољено човеку да раздвоји двојицу (седајући између њих) осим уз њихову дозволу.”⁵⁸⁶**

6. Забрањено је да се двојица дошаптавају у присуству треће особе јер је Алахов посланик а.с. рекао: **“Ако вас је тројица, немојте да се двојица дошаптавају мимо трећег све док се не помешају с људима (све док их не буде више од тројице), јер ће га то растужити.”⁵⁸⁷**

7. На сијелу (скупу) не сме бити празног говора, већ се треба спомињати Алах Узвишени и међусобно се подучавати о ономе што је добро за све присутне у верском и дуњалучком смислу јер је Алахов посланик а.с. рекао: **“Људи који се разиђу са једног скупа, не споменувши на том скупу Алаха Узвишеног, попут су људи који су напустили угинулог магарца и њих очекује пропаст!”⁵⁸⁸**

8. Није дозвољено појавити се на скупу с нечим што је мрско присутнима. **Код Алаховог Посланика с.а.в.с. је седео један човек на којем се видео траг боје шафрана. Нико ме се није обраћао ружним речима, и, када је човек изашао, рекао је присутним: ‘Кажите му да опере траг шафрана.’⁵⁸⁹**

⁵⁸⁵ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 1715, бр. хадиса 2179.

⁵⁸⁶ Сунену Еби Давуд, 4. део, стр. 262, бр. хадиса 4845, шејх Албани каже да је овај хадис хасен-сахих.

⁵⁸⁷ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2319, бр. хадиса 5932.

⁵⁸⁸ Сунену Еби Давуд, 4. део, стр. 264, бр. хадиса 4855, шејх Албани га је оценио веродостојним.

⁵⁸⁹ Сунену Еби Давуд, 4. део, стр. 81, бр. хадиса 4182, шејх Албани га сматра слабим (да'иф).

Адаби (обичаји) састанка

1. Ислам води рачуна уопштено о осећањима оних који су присутни на састанку на сваком месту с циљем да састанак не треба бити нешто непожељно, како би се постигла очекивана корист и настоји отклонити све оно што може бити узрок презирања састанка. Ислам наређује онима који ће учествовати на састанку да буду чисти, да не заудару непријатним мирисом који ће сметати присутнима те да буде одећа чиста како се присутни не би згражавали при самом погледу на њу, као што није дозвољено прекидати онога ко говори (има реч). Треба сести тамо где има места, а никако не треба прескакати преко људи и тискати се са њима јер Алахов посланик а.с. говори муслиманима како да се понашају за време џума-намаза па каже: *“Нема тог човека који се у петак окупа и што боље очисти, опера своје зубе и намирише се лепим мирисом који се затекне код њега, обуче најлепшу одећу коју има те тако, не раздвајајући било кога, оде у џамију, клања оно што му је прописано (техџетул-месџид) и пажљиво саслуша оно што имам говори, не изговоривши ништа док се намаз не заврши, а да му Алах неће опростити оно што почини између те и прошле џуме.”*⁵⁹⁰

2. Онај ко кихне дужан је рећи “ел-хамду лилах” – хвала Алаху. Алахов посланик а.с. каже: “Када неко од вас кихне нека каже “Ел-Хамду лилах” (хвала Алаху), а његов брат (муслиман) или друг нека му кажу “јерхамукалах” (Алах ти се смиловао), а након тога он нека одговори са

⁵⁹⁰ „Сахикул-Џами'ус-Сагир“, бр. хадиса 6066.

“јехдикумулаху ве јуслиху балекум” (Алах вас упитио и поправио ваше стање).⁵⁹¹

3. Од обичаја приликом кијања је и оно што преноси Ебу Хурејре р.а. од Алахвог посланика а.с. да је рекао: “Када неко од вас кихне нека прекрије лице својим длановима и нека утиша глас.”⁵⁹²

4. Онај ко зева дужан је колико може пригушити зевање јер је зевање одраз лењости. Алахов посланик а.с. је рекао: “Алах воли кијање а презире зевање, па када неко од вас кихне, нека рекне: Ел-Хамду лилах! Обавеза је сваког ко чује ту захвалу Алаху, да каже: Јерхамукелах! А што се тиче зевања, када се то некоме од вас деси, нека то, колико може, одагнава од себе и нека не изговара: Хах, хах!, јер то долази од ђавола који се смеје из њега!”⁵⁹³

5. Није дозвољено подригивати на скупу (сијелу) јер Ибн Омер р.а. преноси: “Неки је човјек подригнуо у друштву Посланика а.с. па му он рече: “Поштеди ме твога подригивања. Најзасићенији на дуњалуку биће најдуже гладан на Судњему дану.”⁵⁹⁴

Адаби (обичаји) говора

1. Слушати онога који говори и не прекидати га док не заврши јер Посланик а.с. каже на опросном хаџу “Утишајте

⁵⁹¹ Сахикул-Бухари, 5. део, стр. 2298, бр. хадиса 5870.

⁵⁹² Мустедрек ала сахихајн, 4. део, стр. 293, бр. хадиса 7684, шејх Албани га је оценио као хасен (добар) у „Ел-Цами'ус-Сагир“.

⁵⁹³ Сахикул-Бухари, 5. део, стр. 2297, бр. хадиса 5869.

⁵⁹⁴ Суненут-Тирмизи, 4. део, стр. 649, бр. хадиса 2478, шејх Албани га сматра добрим (хасен).

(умирите) људе”⁵⁹⁵, тј. умирите људе како би чули мој говор.

2. Јасноћа говора како би био разумљив онима који слушају. Преноси се да је Аиша р.а. рекла: “Говор Алаховог посланика а.с. је био сажет и могао га је разумети свако ко га је слушао.”⁵⁹⁶

3. Веселост лица говорника и слушаоца јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Не потцењуј ниједно добро дело, па макар то било да свога брата сретнеш насмијана лица.”⁵⁹⁷

4. Говор треба бити леп и пријатан за онога ко слуша. Алахов посланик а.с. каже: “На сваки људски зглоб у сваком дану у коме изађе сунце треба дати садаку. Измирити двојицу је садака, помоћи човеку да узјаше своју јахалицу или помоћи му да на њу дигне товар садака је, а и лепа реч садака је. Сваки корак којим корача ка намазу је садака, а и уклонити с пута оно што смета садака је.”⁵⁹⁸

Обичаји приликом посете болеснику

1. Ислам подстиче на посећивање болесника и то убраја у права и обавезе муслимана према своме брату муслиману. Алахов посланик а.с. каже: “Муслиман је према муслиману дужан пет ствари: узвратити му на селам (поздрав), обићи га када је болестан, испратити му ценазу, одазвати се на његов позив и наздравити му када кихне.”⁵⁹⁹

⁵⁹⁵ Сахикул-Бухари, 1. део, стр. 56, бр. хадиса 121.

⁵⁹⁶ Сунену Еби Давуд, 4. део, стр. 261, бр. хадиса 4839, шејх Албани га је оцијенио вјеродостојним (сахих).

⁵⁹⁷ Сахику Муслим, 4. део, стр. 2026, бр. хадиса 2626.

⁵⁹⁸ Сахикул-Бухари, 3. део, стр. 1090, бр. хадиса 2827.

⁵⁹⁹ Сахикул-Бухари, 1. део, стр. 418, бр. хадиса 1183.

Како би подстакао муслимане да чине ово добро дело Аллахов посланик је споменуо и појаснио која је награда за њега па каже: *“Ко обиђе болесника као да је у берби џенетског хурфета (рајски плодови) све док се не врати.”*⁶⁰⁰

2. Исказивање љубави и благодати приликом посете. Аиша бинт Са’д преноси да је њен отац рекао: *“Разболио сам се у Мекки па је дошао Алахов посланик а.с. да ме обиђе. Ставио је руку на моје чело, а затим потрао моја прса и стомак. Након тога је рекао: “Алаху мој, излечи Са’да и употпуни његову хиџру.”*⁶⁰¹

3. Треба молити (упутити дову) за болесника. Алахов посланик а.с. каже: *“Сваки болесник, кога посјети брат муслиман пре него му наступи његов еџел (смртни час) и проучи му седам пута: Молим Узвишеног Алаха, Господара Арша великог, да те излечи – оздравиће.”*⁶⁰²

Обичаји приликом шале

Живот у исламу није, како неки мисле, далеко од игре, забаве и разоноде. Преноси се од Ханзале ел-Усејјидија р.а. да је рекао: "Једне прилике срео ме је Ебу Бекр ес-Сиддик р.а. и упитао: 'Како си, Ханзала?' Ја му тада рекох: 'Ханзала је постао лицемер.' Ебу Бекр рече: 'Субханалах, шта то говориш?!' Рекох му: 'Када смо код Алаховог Посланика а.с. и када нас подсећа на пакао и рај, осећамо

⁶⁰⁰ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 1989, бр. хадиса 2568.

⁶⁰¹ Сунену Еби Давуд, 3. део, стр. 187, шејх Албани га је оценио веродостојним (сахих).

⁶⁰² Мустедрек ала сахихајн, 1. део, стр. 493, бр. хадиса 1269, шејх Албани га је оценио веродостојним (сахих) у „Сахиху сунени Еби Давуд“.

се као да их гледамо. Међутим, када одемо од Алаховог Посланика а.с. позабавимо се и окупирамо женама, децом и иметком, те много од тога заборавимо!' На то Ебу Бекр рече: 'Тако ми Алаха, и ми осећамо исто то!' Затим смо се ја и Ебу Бекр ес-Сиддик запутили до Алаховог Посланика а.с. Када смо стигли код њега, ја рекох: 'Алахов Посланиче, Ханзала је постао лицемер!' Алахов Посланик а.с. упита: 'А како то?' Ја му одговорих: 'Алахов Посланиче, док смо код тебе и док те слушамо како нас подсећаш на пакао и рај, осећамо се као да их гледамо. Међутим, када одемо од тебе, позабавимо се и окупирамо женама, децом и иметком, те много од тога заборавимо!' Алахов Посланик а.с. тада рече: 'Тако ми Онога у чијој је руци моја душа, да ви стално останете у стању у којем се налазите код мене и у зикру, мелеки би се с вама руковали на вашим постељама и путевима. Али, Ханзала, мало-помало! (поновио је ово три пута)'⁶⁰³

Алахов посланик а.с. је појаснио у овом хадису да су забава разонода и душевни одмор потреба како би душа повратила активност и виталност.

1. Алахов посланик а.с. је појаснио својим асхабима (друговима) обичаје приликом шале када су га о томе питали: "О Алахов посланиче, ти се са нама шалиш?" Он рече: "Да, али ја и тада говорим само истину."⁶⁰⁴

2. У исламу се може шалити речима (у говору) и делима (поступцима) па се Алахов посланик а.с. некада са својим асхабима шалио поступцима. Енес ибн Малик, р.а., приповеда да је један бедуин, по имену Захир, слао Алаховом Посланику, а.с. поклон из пустиње, за што би га

⁶⁰³ Сахиху Муслим, 4. део, стр. 2106, бр. хадиса 2750.

⁶⁰⁴ Суненут-Тирмизи, 4. део, стр. 357, бр. хадиса 1990, шејх Албани га је оценио веродостојним (сахих).

он за узврат наградио када би кренуо кући. Захир је био ружног изгледа, али га је Алахов Посланик, а.с. волео и говорио би му: “Захир је наша пустиња, а ми његов град”. Једанпут док је Захир продавао нешто на пијаци, Алахов Посланик, а.с. му је неопажено пришао са леђа и обухватио га рукама. Ко је то? – повика. Пусти ме! Када се окрену угледа да му је Алахов Посланик а.с., прислонио прса на леђа. “Ко ће купити овог роба?” – узвикну Алахов Посланик, а.с. Алахов Посланиче, тако ми Алаха, бићу јефтин. – Али ти си код Алаха скуп – одговори му Посланик а.с.⁶⁰⁵

3. У шали не сме бити нечега што би увредило муслимана или му нанело какво зло јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Муслиману није дозвољено да уплаши брата муслимана.”⁶⁰⁶

4. Шала не сме прелазити оквире искрености па да човек лаже само како би засмејавао људе јер Алахов посланик а.с. каже: “Тешко ли се ономе ко говори и лаже како би на тај начин засмејавао људе. Тешко њему, тешко њему...”⁶⁰⁷

Обичаји приликом изјаве саучешћа

1. У исламу је прописано “наздравити главу” (изјавити саучешће) породици умрлог, олакшати њихову тугу и умањити искушење које их је снашло. Алахов посланик а.с.

⁶⁰⁵ Сахиху Ибн Хиббан, 13. део, стр. 106, бр. хадиса 5790, шејх Шуајб Арнаут каже да је ланац преносилаца овога хадиса веродостојан (сахих).

⁶⁰⁶ Муснед имама Ахмеда, 5. део, стр. 362, бр. хадиса 23114, шејх Албани га је оценио веродостојним (сахих) у „Сунену Еби Давуд“

⁶⁰⁷ Сунен Ебу Давуд, 4. део, стр. 297, бр. хадиса 4990, шејх Алабни га је оценио као хасен (добар).

каже: “Нема тог верника који изјави саучешће свом брату због смрти која га је задесила а да га Алах џ.ш., неће оденути огртачем части на Судњему Дану!”⁶⁰⁸

2. Прописано је упућивати дову (молити) за породицу умрлог подстицати да буду стрпљиви и да се надају награди. Усаме ибн Зејд приповеда: “Кћер Алаховог Посланика а.с. поручила је Мухамеду а.с. да јој је дете на умору, те да дође код ње. Алахов посланик а.с. ју је поселамио и поручио јој: “Заиста Алаху припада све што узме и све што подари, и код Њега је свакој ствари рок одређен, па нека се стрпи имајући на уму да ће и за то бити награђена.” Затим је поново послала по њега, заклињући га да дође. Тада је Посланик а.с. пошао, а с њиме су кренули Сеад ибн Убаде, Муаз ибн Џебел р.а. Дете је дато Алахововом Посланику а.с. који га узне у наручије док му је душа хроптала и тада Посланик заплака када га угледа у таквом стању. Сеад ибн Убаде му на то рече: “Шта је то о Алахов Посланиче? Ово је рахмет (самилост) коју је Алах усадио у срца робова Својих; заиста је Алах милостив према оним Својим робовима који су самилосни према другима.”⁶⁰⁹

3. Такође је прописано учити дову за умрлог и тражити опрост од Алаха. Имам Шафија, Алах му се смиловао, каже да је лепо рећи: “Алах да ти увећа награду, подари стрпљење, а твом умрлом да опрости грехе.”

4. Од лепих ствари је да се припреми храна за породицу умрлог јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Припремите

⁶⁰⁸ Сунен Ибн Маџе, 1. део, стр. 511, бр. хадиса 1601, шејх Албани га је оценио као хасен (добар).

⁶⁰⁹ Сахиху Муслим, 2. део, стр. 635, бр. хадиса 923.

храну за Џа'ферову породицу јер су они заузети искушењем.”⁶¹⁰

Адаби (обичаји) приликом спавања

1. Када човек хоће да легне да спава треба проверити да на месту где ће лећи нема ничега што ће га узнемиравати, затим споменути Алахово име и лећи на десну страну, јер Алахов посланик а.с. каже: “Када неко од вас дође до своје постеље нека је отресе унутрашњим делом своје одеће, јер не зна шта је иза себе на њој оставио, а затим нека каже: 'Слављен нека си Господару мој, у Твоје име лежем и у Твоје има се дижем. Ако ми узмеш душу, опрости јој, а ако је оставиш, сачувај је као што чуваш Своје добре робове.”⁶¹¹

2. Када се човек пробуди треба проучити оно што је учио Алахов посланик а.с. Хузејфе, р.а. преноси да Посланик, а.с. када би ноћу легао да спава ставио би своју руку под образ а затим рекао: „С Твојим именом, Алаху, умирем и живим.“ А када би се пробудио рекао би: „Хвала Алаху, Који нас оживи након што нас усмрти, и Њему се, коначно, све враћа.”⁶¹²

3. Ислам прописује да се леже рано осим у нужди. Преноси се да је Алахов посланик а.с. презирао да спава пре јације и није волео да прича (посеткује) након ње.⁶¹³

⁶¹⁰ Мустедрек ала сахихајн, 1. део, стр. 527, бр. хадиса 1377, шејх Албани га је оценио као хасен (добар) у „Сунену Ибн Маџе“.

⁶¹¹ Сахих Ибн Хиббан, 12. део, стр. 344, бр. хадиса 5534, шејх Албани га је оценио веродостојним (сахих) у „Сунену Ибн Маџе“.

⁶¹² Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2327, бр. хадиса 5955.

⁶¹³ Сахихул-Бухари, 1. део, стр. 208, бр. хадиса 543.

4. Покуђено је спавати на стомаку. Од Ебу Хурејре, р.а. се преноси да је Посланик, а.с., видео неког човека како лежи на стомаку, па му је рекао: **“Заиста Алах не воли овако лежање.”**⁶¹⁴

5. Спречити изворе опасности из предострожности јер је Алахов посланик а.с. рекао: **“Заиста је ватра ваш непријатељ, па када хтеднете спавати, угасите је!”**⁶¹⁵

Адаби (обичаји) приликом вршења физиолошке потребе

1. Пре уласка у тоалет треба проучити следећу дову: Енес б. Малик, р.а, преноси да је Посланик, с.а.в.с, када би хтео ући у нужник, учио: **“Аллахумме инни е'узу бике мине-л-хубси ве-л-хабаис!”** – „Алаху мој, заштити ме од мушког и од женског рода шејтанскога”.⁶¹⁶

2. Након изласка из нужника треба проучити: Од Аише р.а. супруге Посланика а.с. се преноси да је он а.с. када би изашао из нужника проучио **“гуфранеке”** – опрости ми Господару.”⁶¹⁷

3. Приликом обављања нужде не треба се окретати у правцу кибле, нити је лепо окренути леђа према кибли осим ако немамо другог избора. Од Ебу Хурејре се преноси да је Алахов посланик а.с. рекао: **“Ја сам у односу на вас као родитељ спрема свог детета па немојте се окретати ни**

⁶¹⁴ Сахиху Ибн Хиббан, 12. део, стр. 357, бр. хадиса 5549, шејх Албани каже за овај хадис да је хасен-сахих.

⁶¹⁵ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2319, бр. хадиса 5936.

⁶¹⁶ Мусаннеф Ибн Шејбе, 6. део, стр. 114, бр. хадиса 29902, шејх Албани га је оценио веродостојним у „Сунену Ебу Давуд“.

⁶¹⁷ Сахиху Ибн Хузејме, 1. део, стр. 48, бр. хадиса 90, шејх Албани га је оценио веродостојним у „Сунену Ебу Давуд“.

лицем ни леђима према кибли док обављате физиолошку потребу и немојте се чистити са мање од три камена, нити костима и балегама.”⁶¹⁸

4. Такође, приликом обављања нужде треба се склонити од очију људи. Алахов посланик а.с. каже: “Ко хоће да обави физиолошку потребу нека се склони (сакрије) од људи.”⁶¹⁹

5. Не треба користити десну руку за огавне ствари и радње јер Посланик а.с. каже: “Када неко од вас пије нека не пуше у посуду, када обавља физиолошку потребу нека не додирује свој сполни орган десном руком и када се чисти немој то да чини десном руком.”⁶²⁰

Адаби (обичаји) брачног живота

1. Пре интимног односа супружници требају споменути Алахово име и проучити следећу дову коју је учио Посланик а.с.: “Када би неко од вас пре сполног односа казао: **'Бисмиллахи, Аллахумме ценибнеш-шејтане ве ценибиш-шејтане ма разектена'** (Бисмиллахи, Господару сачувај нас од шејтана, и сачувај од шејтана оно чиме нас опскрбиш), па ако се из тог односа роди дете, никада му шејтан (ђаво) неће моћи наудити.”⁶²¹

2. Такође, прописана је забава и предигра јер је посланик а.с. рекао Џабиру р.а.: “Јеси ли се ожени, Џабире?” Он одговори – Јесам. Посланик а.с. упита: Девицом или удовицом? Џабир одговори: - удовицом. На то му

⁶¹⁸ Сахиху Ибн Хузејме, 1. део, стр. 43, бр. хадиса 80, Е'азами каже да је ланац овог хадиса хасен (добар).

⁶¹⁹ Сунен Ибн Маџе, 1. део, стр. 121, бр. хадиса 337.

⁶²⁰ Сахиху Ибн Хузејме, 1. део, стр. 43, бр. хадиса 78, шејх Албани га је оценио веродостојним (сахих) у „Сахихул-Џами“.

⁶²¹ Сахихул-Бухари, 1. део, стр. 65, бр. хадиса 141.

Посланик а.с. рече: - Зашто ниси узео девицу с којом ћеш се забављати, икоја ће се с тобом забављати.”⁶²²

3. Удварање и флертовање са својом женом уз пољупце. Аише р.а. каже: *Алахов веровесник а.с. би пољубио (своју жену) а постио и додиривао (женино тело) а постио, међутим он је најбоље од вас владао својом страићу.*”⁶²³

4. Супружници могу уживати једно у другом како то они желе, али у складу са начином како је то Алахов посланик а.с. појаснио Омеру р.а. када је дошао Посланику а.с. и рекао: **“Пропао сам, о, Алахов посланиче!”** **Посланик а.с. упита: “Шта те је упропастило?”** **Рече Омер: “Синоћ сам имао однос са женом отпозади.”** **Посланик је зашутео па је објављен ајет “Жене ваше су њиве ваше, и ви њивама вашим прилазите како хоћете” (Ал-Бақарах 223)** Дакле, дозвољено је прилазити женама са свих страна, али се треба чувати аналног секса и секса за време менструације.”⁶²⁴

5. Супружници морају чувати своју интиму јер је Алахов посланик а.с. рекао: **“Најгори човек код Алаха на Судњем дану биће онај ко има интимни однос са женом па онда износи и шири њене тајне.**”⁶²⁵

Адаби (обичаји) путовања

1. Пре путовања треба тражити халалук (опрост) ако смо некеме начинили неправду, вратити депозите власницима,

⁶²² Сахикул-Бухари, 5. део, стр. 2053, бр. хадиса 5052.

⁶²³ Сунен Ебу Давуд, 2. део, стр. 311, шејх Албани га је оценио веродостојним.

⁶²⁴ Суненут-Тирмизи, 5. део, стр. 216, бр. хадиса 2980, шејх Албани га је оценио као хасен (добар).

⁶²⁵ Сахику Муслим, 2. део, стр. 1060, бр. хадиса 1437.

подмирити дугове и обезбедити своју породицу по питању трошкова. Алахов посланик а.с. каже: “Ко је учинио насиље своме брату у погледу његове части или нечега другога, нека (одмах) данас тражи од њега опрост, не чекајући дан када неће бити ни динара ни дирхема, јер ко тада буде имао добрих дела, одузеће му се од њих онолико колико износи насиље које је починио, а ако не буде имао добрих дела, узеће се од његова друга лоша дела и на њега натоварити.”⁶²⁶

2. Покуђено је путовати сам јер је то забранио Посланик а.с. осим у случају нужде да човек не нађе сапутника, због речи Посланика а.с. које је упутио човеку који је седео крај пута: “Ко ти прави друштво?” Човек одговори: - Нико. Затим Алахов посланик а.с. рече: “Путовати сам је шејтаново дело, а двојица када путују шејтан може међу њима посејати непријатељство, а кад путују тројица то је друштво и џемат.”⁶²⁷

3. За путовање треба одабрати добро друштво и вођу пута јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Када тројица крену на пут нека изабери између себе емира (вођу).”⁶²⁸

4. Човјек треба обавестити породицу о томе када ће се вратити са пута јер је Посланик а.с. тако радио. Такође, није похвално вратити се с путовања ноћу јер Алахов посланик а.с. каже: “Када се некоме од вас одужи путовање (одсуство због пута) нека се не враћа својој породици ноћу.”⁶²⁹

⁶²⁶ Сахихул-Бухари.

⁶²⁷ Мусредрек ала сахихајн, 2. део, стр. 112, бр. хадиса 2495, шејх Албани га је оценио као хасен (добар) у „Сунен Ебу Давуд“.

⁶²⁸ Сунен Ебу Давуд, 3. део, стр. 36, бр. хадиса 2608, шејх Албани каже да је овај хадис хасен-сахих.

⁶²⁹ Сахихул-Бухари, 5. део, стр. 2008, бр. хадиса 4946.

5. Пре поласка на пут треба се опростити са породицом, пријатељима и друговима, је је Алахов посланик а.с. рекао: **“Најбољи пријатељи код Алаха су они који су најбољи према своме пријатељу, а најбоље комшије код Алаха су они који су најбољи према своме комшији.”**⁶³⁰

6. Када човек заврши с потребом због које је кренуо на пут треба пожурити да се врати својој породици, јер је Алахов посланик а.с. рекао: **“Путовање је део казне, спречава вас да на миру једете, пијете и спавате, па када неко од вас заврши са обавезама на путу, нека се врати својој кући!”**⁶³¹

Адаби (обичаји) пута (улице)

1. Алахов посланик а.с. каже: „Чувајте се седења по путевима.“ Рекоше: „Алахов Посланиче, седење на путу је нама неопходно, ми ту разговарамо.“ Алахов Посланик, а.с. на то рече: „Ако ћете седети, онда дајте путу његово право.“ Рекли су: „А шта је право пута, о Алахов Посланиче?“ Посланик, а.с. је одговорио: „Обарање погледа, отклањање непријатности, одвраћање селама и наређивање добра и забрањивање зла.“⁶³²

У другој предаји стоји: „Да помогнете угроженог (нужданог) и упутите залуталог.“⁶³³

2. Ислам прописује да се чува право пута и да се не угрожавају јавни интереси. Алахов посланик а.с. каже: „Чувајте се два проклетства”, рекоше асхаби: “Шта су два

⁶³⁰ Сахиху ибн Хузејме, 4. део, стр. 140, бр. хадиса 2539.

⁶³¹ Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 639, бр. хадиса 1710.

⁶³² Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 870, бр. хадиса 2333.

⁶³³ Сунен Ебу Давуд, 4. део, стр. 256, бр. хадиса 4817, шејх Албани каже да је овај хадис сахих (вјеродостојан).

проклетства, Алахов Посланиче?” Каже: “Који обавља нужду на месту куда људи пролазе и у хладу где седе.”⁶³⁴

3. Човек не треба носити са собом оно што узнемирава људе јер је Алахов посланик а.с. рекао: “Када неко од вас пролази кроз наше џамије или пијаце, а са собом носи стреле, нека их држи за шиљке (или је казао: наке њихове шиљке обухвати шаком) како не би повредио неког од муслимана.”⁶³⁵

Адаби (обичаји) купопродаје.

1. Основа дозвољене (халал) продаје је да се она обави на начин где и продавац и купац имају корист, а у случају да једна или обе стране буду оштећене таква врста продаје постаје харам (забрањена) јер је Алах Узвишени рекао:

О верници, једни другима на недозвољен начин имања не присвајајте⁶³⁶

2. У исламу зарада од продаје је од најхалалнијих и најбољих. Упитан је Алахов посланик а.с. која је најбоља зарада па је одговорио: - Она коју човек стекне својом муком и све оно што се прода на леп и халал начин.⁶³⁷

3. Ислам инсистира и подстиче на чување поверења (еманета) у трговини па каже Алахов посланик а.с.: „Искрен и поверљив трговац ће бити са веровесницима, искреним и шехидима.”⁶³⁸

⁶³⁴ Сахиху Муслим, 1. део, стр. 226, бр. хадиса 267.

⁶³⁵ Сахихул-Бухари, 6. део, стр. 2592, бр. хадиса 6664.

⁶³⁶ Ан-Ниса' 29.

⁶³⁷ Сахиху-Таргибу вет-Тархиб, 2. дио.

⁶³⁸ Сахиху-Таргибу вет-Тархиб.

4. Власник робе (продавац) је дужан обелоданити махане (недостатке) робе у колико их има. Алахов посланик а.с. каже: „Ником од вас није дозвољено продати нешто осим да јасно каже шта је (да не скрива махане робе коју продаје), нити је халал (дозвољено) ономе који зна нешто (о тој роби) да ћуги.“⁶³⁹

5. Забрањено је варати по питању робе, а купцу се морају казати махане. Од Ебу Хурејре, р.а., се преноси да је Божији Посланик, а.с., наишао поред гомиле жита па је увукао руку у њега и установио да је влажно. „Шта је ово?“ - упитао је власника. - Киша га је поквасила Божији Посланиче - рекао је он. На то му је Божији Посланик, а.с., казао: 'Зашто влажно жито ниси оставио на површини, да људи то виде!? Ко вара мени не припада!'⁶⁴⁰

6. Ислам наређује искреност приликом купопродаје. Алахов посланик а.с. каже: „*Продавац и купац имају право избора (да прихвате или одбију трговину) све док се не разиђу. Имаће берићета у својој трговини ако буду искрени и наведу махане робе (ако их има), а ако буду скривали махане и лагали, биће им уништен берићет трговине.*”⁶⁴¹

7. Ислам наређује толеранцију приликом продаје и куповине јер је то средство јачања поверења и везе између продавца и купца, а самим тим се елиминише журба у остваривању материјалне користи која се може негативно одразити на братске и међуљудске односе. Алахов посланик а.с. каже: „Алах се смиловао човеку који је благ када продаје, када купује и када потражује назад свој новац.“⁶⁴²

⁶³⁹ Муснед имама Ахмеда, 3. део, стр. 491, бр. хадиса 16056.

⁶⁴⁰ Сахиху Муслим 1. део, стр. 99, бр. хадиса 102.

⁶⁴¹ Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 732, бр. хадиса 1973.

⁶⁴² Сахихул-Бухари, 2. део, стр. 730, бр. хадиса 1970.

8. Приликом продаје не треба се заклињати јер Посланик а.с. каже: „Чувајте се заклињања у купопродаји, јер оно убрза продају, а затим уништи берићет.“⁶⁴³

9. Ислам подстиче на поништење продаје ако се купац покаје па Алахов посланик а.с. каже: „Онај ко поништи продају брату (муслиману) након што се овај предомисли у вези куповине неке робе, Алах ће му поништити грехе на Судњем дану.“⁶⁴⁴

Ово су само неки од исламских адаба (обичаја), а свакако их има још али би нам требало пуно простора и времена за њих. Довољно је да спознамо да оно што се тиче појединачних и општих ствари у вези са функционисањем људи прецизно је дефинисано Кур'анским и хадиским смерницама које уређују живот муслимана на тај начин да он у целости постаје ибадет Алаху Узвишеном, а самим тим се увећавају и добра дела.

⁶⁴³ Сахиху Муслим, 3. део, стр. 1228, бр. хадиса 1607.

⁶⁴⁴ Силсилетус-Сахихах, 6. део, стр. 223.

ЗАКЉУЧАК

Можда је најбоље да ову студију завршимо говором две личности које су прешле на ислам. Рекао је F. Filweas⁶⁴⁵: „На Западу влада апсолутна празнина у духовном смислу. Никакав принцип нити идеологија не могу да обезбеде срећу за човека који живи на Западу упркос материјалном богатству, економском просперитету и потпуном остваривању материјалистичких прохтева и жеља народа. Западњачки човек и даље осећа празнину свог живота и пита се: зашто ја живим? Где се (коме се) враћам (након смрти)? И због чега? Све до сада нико му није понудио одговоре на ова питања. Оно што и сиромаш зна је да је његов лек у исправној вери која не познаје недоумице (сумње). Међутим, светло на крају тунела се почело појављивати и зора је почела свитати преласком на ислам, иако малобројних, западњачких заједница (џемата). Западњачки човек је почео својим очима да увиђа мушкарце и жене који примењују ислам и живе по њему. Сваког дана неколико њих прихвати истинску веру ислам. Доиста је то само почетак...“

Дибора Потер (D. Potter)⁶⁴⁶ каже: „Ислам је Алахов закон и видимо га веома јасног у природи око нас. Једино Алаховом наредбом крећу се брда, мора, небеска тела, звезде – и све се креће својим путањама. Сва створења су понизна пред наредбом свога Створитеља као што се

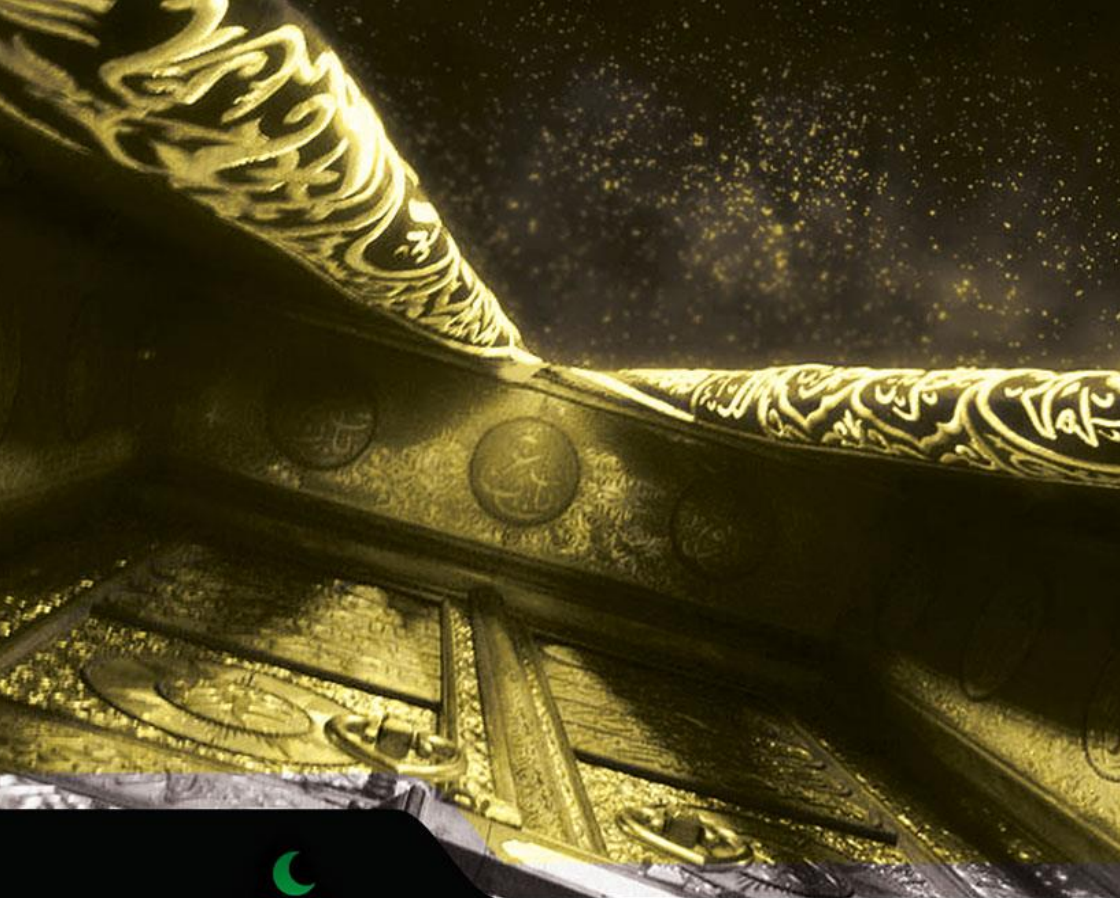
⁶⁴⁵ Британски војни официр који је учествовао у Првом и Другом светском рату, а порастао је у средини где су била укореењена хришћанска учења. Међутим, након што је открио и прочитао Кур'ан Часни и велики број дела исламских аутора прешао је на ислам 1924. год. Из књиге „Рекли су о исламу“ – Др Имадуд-Дин Халил.

⁶⁴⁶ Рођена је 1954. године у Траверс Ситију у Мичигену, а дипломирала је на одсеку за штампу на универзитету у Мичигену; Из књиге „Рекли су о исламу“ – Др Имадуд-Дин Халил.

поковају ликови у романима, а Алаху припада најузвишенији пример. Ти ликови нити говоре, нити шта чине осим оно што је и како је писац одлучио. Тако се и сваки атом у овом космосу, па чак и неживе ствари, поковају Алаху. Једино је човек изузетак од овог правила јер му је Алах дао слободу избора па може да бира да ли ће се покорити и предати Алаху, или ће за себе успоставити свој закон и следити веру с којом је он задовољан. Нажалост, човек је у већини случајева изабрао овај други пут. Људи у Европи и Америци у великом броју прелазе на ислам јер су жедни и вапе за психолошком лагодношћу и душевним смирајем. Шта више, један број оријенталиста и хришћанских мисионара који су били задрти у намери да униште ислам и открију његове наводне недостатке су и сами постали муслимани управо зато што су докази истине убедљиви, неумољиви, непобитни и не могу се порећи.

Завршено уз захвалу Алаху Узвишеном

Нека је салеват и селам на нашег Посланика Мухамеда,
његову породицу и асхабе!

ISLAM LAND

GROW GOODNESS BY YOUR HAND

EXPLORE ISLAM IN ALL LANGUAGES

WWW.ISLAMLAND.COM